

ЗАКАРПАТСЬКИЙ ІНСТИТУТ
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ,
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДКАДРІВ

ВІДДІЛ ОСВІТИ
УЖГОРОДСЬКОГО МІСЬКВИКОНКОМУ

МАЙОР Н.С. ЧАВАРГА О.Ю.

**УКРАЇНОЗНАВСТВО
В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ
(Методичні рекомендації)**

Рекомендовано науково-методичною
Радою Закарпатського інституту методики
навчання і виховання, підвищення кваліфі-
кації педагогічних кадрів

Ужгород 2000

ББК 74 10
М 14
УДК 37

Рецензенти:

Марусинець М.М. — заступник директора Мукачівського педучилища, кандидат психологічних наук, викладач-методист.

Токар Г.А. — заступник завідуючого відділом освіти Ужгородського міськвиконкому.

Тулай О.Ю. — методист ДЗО № 29 м.Ужгорода.

Майор Надія Симонівна, Чаварга Ольга Юріївна

М 14 Українознавство в дошкільному закладі. Методичні рекомендації. — Ужгород 2000, — 120 с.

Посібник містить методичні рекомендації до проведення роботи з українознавства в дошкільному закладі, а також ряд орієнтовних конспектів занять, сценаріїв свят та розваг, які можуть бути творчо використані вихователями у роботі з дітьми.

Для вихователів дошкільних закладів освіти.

Щира подяка підприємцю **Фуглевичу Ярославу Мировичу**, людині великої душі, людині, якій не байдуже майбутнє нашого народу, а також підприємцю **Патаю Степану Йосиповичу** за допомогу у виданні цього посібника.

© Майор Н.С.
© Чаварга О.Ю. 2000 р.

*Дитятко – що тісто,
Як замісив, так і виросло.
Народна мудрість*

СЛОВО ДО ЧИТАЧА

Нашій Вітчизні потрібні громадяни з усвідомленням своєї належності до роду, краю, держави, творчі особистості етнічно-національно усвідомлені в полікультурному просторі, здорові й духовно багаті. Виховати таких громадян, “виколисати” з дітей народ, носіїв і продовжувачів його духовності, – основне завдання української національної освіти.

Формування національної самосвідомості людини запізно починати в школі. Це потрібно робити вже в дошкільному закладі, бо саме в ранньому віці закладається фундамент особистості. Втрачене на цьому етапі надолужити дуже важко. Усвідомлювати своє українство діти повинні змалечку.

Наймогутнішою дією силою, за допомогою якої можна успішно вирішувати питання щодо формування національної гідності, гордості, самоповаги, самодостатності, виховання патріотичних почуттів є українознавство. Українознавство – це знання про сучасне і минуле українського народу, його багатогранне духовне життя. Це інтегрований курс, який не може бути обмежений рамками одного-двох розділів програми. Українознавство має бути не просто складовою частиною кожного розділу програми, а стрижнем усієї навчально-виховної роботи.

Українознавство в дошкільному закладі...З чого необхідно починати? Чим обмежити, щоб не переобтяжити? Як досягнути, аби чого не загубити? А головне – як уникнути дитячої байдужості до ширих поривань вихователя дати, навчити, виховати? Відповідь на ці та інші запитання ми пропонуємо в методичних рекомендаціях щодо шляхів формування особистості дитини засобами українознавства. Ми спробуємо показати, як практично втілити українознавство в навчально-виховний процес в дошкільному закладі, в якому напрямку слід проводити роботу, щоб виховати з дітей справжніх, знаючих, допитливих, чутливих людей.

В запропонованих методичних рекомендаціях подається матеріал про зміст і засоби українознавчої роботи, програмні завдання. Ці завдання вихователь повинен вирішувати в різних видах діяльності: під час занять, ігор, праці, спостережень, свят та розваг, у повсякденні. В другому розділі подано ряд орієнтовних конспектів занять з різних розділів програми, сценарії свят та розваг, опис ігор та додатковий художній матеріал, які можна використати в роботі.

Заняття мають в основному комплексний характер, що по-зитивно впливає не тільки на ознайомлення з культурою, побутом свого народу, але і на розвиток мовлення дітей. Запропоновані конспекти занять та сценарії свят апробовані в ДЗО № 29 м. Ужгорода.

Сподіваємося, що використання запропонованих матеріалів допоможе вихователям прилучити дошкільників до духовних скар-бів українського народу.

УКРАЇНОЗНАВСТВО В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНОЇ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

У кожна історичну епоху виховується не абстрактна людина, а представник того чи іншого народу, носій певної національної культури. Сьогодні перед нами поставлено завдання виховати інтелектуальну, інтелігентну, високогуманну людину, патріота свого народу, землі своїх батьків.

Нині настали сприятливі умови для подолання духовного занепаду нашого суспільства, відродження та розвитку національної освіти, культури. Настав час сприймати нашу історію очима і серцем українського патріота, бо ще не всі маємо достатньо розвинуте почуття національної гідності, не вміємо шанувати і любити свою минувшину так, як інші народи. Немає сумніву у тому, що нам ще багато разів доведеться заглиблюватися в наше минуле, щоб у скарбниці давньої краси – народній культурі – черпати сили для подальшого руху вперед. Звертаючись до історичних святинь, прагнучи досягнути споконвічне, нетлінне, маємо чітко усвідомлювати: животворним корінням, що першим чутливо вби-рає цілющі соки, є дошкілля. В цьому його безумовний пріоритет і першозначення.

У Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ ст.) зазначено, що дошкільне виховання є вихідною ланкою в системі безперервної освіти, становленні і розвитку особистості. Дошкільне виховання спрямовується на практичне оволодіння рідною мовою в сім’ї та дошкільному закладі; виховання поваги й любові до батьків, родини, Батьківщини, започаткування моральної орієнтації в національних і загальнолюдських цінностях. Суспільне виховання покликане продовжувати повноцінний і всебічний розвиток дитини на засадах національної культури і духовності, а саме: розвиток у дитини духовності як домінуючого у структурі особистості. Саме це є основною метою концепції дошкільного виховання, а головним її завданням є формування творчої індивідуальності на національній основі і водночас розвитку на рівні сучасності.

Національно-державне, духовно-культурне відродження України зумовило всесторонній процес відродження українознавства. У здійсненні основного завдання – “виколисувати” з дітей народ, носіїв і продовжувачів його духовності, неабияка роль належить українознавству. Велінням часу є осмислення українознавства як освітньої й наукової системи, як філософії суспільства й політики держави. Введення українознавства в систему освіти (виховання й навчання) здійснюється відповідно до вимог “форм і методів”, рекомендованих Міністерством освіти України.

Часто виникає питання: чи рівноцінні поняття “українознавство” та

“народознавство”? Тут йдеться про різновимірні світоглядні, політичні та практичні погляди. Народознавство, що зорієнтоване на традиції, звичаї, обряди, є складовою розвитку українознавства. Державотворчої проблеми нації воно не охоплює. У нинішніх умовах побудови само-стійної держави перед українською нацією стоять завдання: зберігати, використовуючи традиції, звичаї, засвоювати і розвивати культурно-інформаційні надбання цивілізації. Тому нині пріоритет українознавства безперечний. Українознавство – це цілісна інтегрована система знань, яка об’єднує головні проблеми не лише розрізнених наук про Україну, українознавство (наприклад, мовознавство, етнологію, етнографію, гео-графію і т.д.), а й філософську думку, релігійну творчість, суспільно-політичні проблеми, творіння мистецтва.

Українознавство має відображати національні інтереси, розвивати принципи і найвищі цінності, пробуджувати самостійність, самоповагу. Це інтегративний курс, який охоплює знання про побут, звичаї, традиції, світогляд українського народу, а також матеріал про історію науки, про внесок до скарбниці вселюдських знань українських вчених, мислителів, політичних діячів, матеріал, пов’язаний з державотворчими проблемами нації. Через українознавство іде духовне збагачення дітей, виховання любові до Батьківщини, любові до природи, рідної мови, історії народу, любові до краси і життя; діти переймаються глибоким почуттям національної гідності, гордості за культуру свого народу, невтрачену спадщину.

Сьогодні, коли відбувається повернення до джерел народного буття, до історії народу, постає питання: з якого віку слід присуспільнювати особистість до народної спадщини?

Провідні психологи (В.Т.Ананьєв, Л.І.Божович, Л.А.Венгер та ін.), досліджуючи психологічні механізми особистості і розкриваючи вікові особливості дітей, звертають увагу на необхідність своєчасного виховання моральної свідомості, відповідних почуттів і поведінки. Саме дошкільний вік є найсприятливішим для закладання будь-яких основ виховного процесу.

З чим же ми повинні знайомити дітей в дошкільному віці в плані українознавства? В дошкільному закладі доцільно знайомити дітей з побутом і культурними надбаннями українського народу, виховувати інтерес до національних традицій, знайомити дітей з національними та народними символами, формувати почуття любові до рідної землі, до села (міста), де вони народилися і зростають, розширювати зміст знань дітей про сім’ю, родовід, пробуджувати розуміння історії та інтерес до неї.

Програма з українознавства визначає предмет вивчення, що поєднує в собі такі центри: Україна – етнос, Україна – природа, Україна – мова, Україна – історія, Україна – нація, Україна – держава, Україна – культура.

Українознавча робота повинна спрямовуватись на:

- формування гармонійно розвиненої підростаючої особистості, наділеної національною свідомістю, гідністю, здатністю зберігати і примножувати національну культуру як елемент загальнолюдської культури;
- збереження національної психології, генотипу, який сформувався протягом століть у певних природно-географічних та історичних умовах як сукупність спадкових психічних і фізичних структур, що передавалися нацією з покоління в покоління й зумовили її національне обличчя;
- відродження національної культури за допомогою різних видів мистецтва рідного народу, використання фольклору, національних мотивів у сучасному інтер'єрі, одязі з урахуванням регіональних умов;
- оволодіння дітьми мовою як найбільшим скарбом нації, плекання любові до материнського слова як першого й могутнього духовного наставника людини, як найдієвішого вияву національної культури та історії, додержання статусу української мови як державної;
- ознайомлення з історією рідного народу як джерелом духовності й мудрості, свідченням безперервної наступності поколінь, національної самосвідомості, гордості, основою для формування суверенної демократичної держави;
- розкриття географічних особливостей як багатства рідного краю, як витоків формування в дитини чуття Батьківщини, чуття господаря своєї країни.

Основні напрями і зміст українознавчої роботи

Найбільшу увагу необхідно звертати на мову. Рідна мова – найяскравіший вияв національного буття народу, його головна духовна скарбниця. Вона концентрує культурно-історичний шлях нації, є могутнім природним засобом об'єднання людей. Через мову народ передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, традиції і культуру. Оволодіваючи рідною мовою, дитина пізнає свій народ, його характер, його матеріальну та духовну культуру, його історію та думки. Саме рідна мова допомагає дитині пізнати і полюбити природу своєї Батьківщини. Перше слово дитина має почути і сказати рідною мовою. Рідна мова обумовлює її психічний розвиток, формує усвідомлення себе як представника української нації. Дослідження показують, що коли в дитячі роки чуття слова не ввійде у відкрите чисте серце, то вже в підлітковому віці зробити це дуже важко. Любов до мови свого народу найлегше і найкраще сформувати, використовуючи її у повсякденному спілкуванні з дітьми.

В роботі з дітьми необхідно широко використовувати малі форми усної творчості українського народу – потішки, забавлянки, пісні та ін. Усна народна творчість – це живе джерело, яке в доступній формі доне-се до

малять мелодику української мови, елементи історії, етнографії. Заучування напам'ять малих творів допомагає вдосконалювати мовленнєві навички дітей, збагачувати словниковий запас дітей, оскільки запам'ятовуються не лише окремі слова, а й кращі зразки зв'язного мовлення, які потім можуть служити основою для самостійного висловлювання. Заучування скоромовок, забавлянок допомагає формуванню мовного апарату дитини, привчає до складних поєднань звуків, підтримує радісний настрій. Усна народна творчість відображає життя народу, його історію, мову, народну мудрість. Саме через казки, пісні, прислів'я, приказки дошкільник дістає перше уявлення про культуру та побут свого народу.

З давніх-давен серед українців виник і утвердився погляд на сім'ю і рід як на свяцину, а на виховання дітей – як на святий обов'язок батьків. Тому змалку необхідно прилучати дітей до пізнання своєї сім'ї, свого роду. У повсякденні потрібно ознайомлювати дітей з правилами ввічливого ставлення до рідних, виховувати любов і пошану до матері, батька та інших членів сім'ї. В українському фольклорі багато народних афоризмів, що відображають інституцію роду й сім'ї. Всі вони, як правило, наголошують на важливості роду й родинних зв'язків кожної людини. “Який рід – такий пліт”, “Без сім'ї нема щастя на землі”, і т.д.

Дитина повинна засвоїти родинні відносини (батьки – діти), імена матері і батька, дідусів, бабусь, сестер, братів. В повсякденні необхідно знайомити дітей з правилами ввічливого ставлення до рідних: як треба вітатися з ними, дякувати, звертатися з проханням, відгукуватися на пропозиції, допомагати дорослим у хатній роботі, у підготовці до сімейних свят. В роботі з дітьми доцільно широко використовувати давній і водночас сучасний підхід – це звернення до виховання людини через виховання любові до матері. Ідеал матері, яка зігриває дитину теплом, ласкою і палкою любов'ю, виховує в дитині доброту і світлий розум, плакає чуйність і доброзичливість.

Велике значення необхідно надавати авторитету батька у вихованні дітей. “Що робить батько, те й його дитятко”, – каже народна мудрість. Формувати поняття, що батько – голова сім'ї, годувальник. Необхідно також вказувати на зв'язок між словами батько – Батківщина. На особливу любов і повагу в сім'ї заслуговують бабуся та дідусь. Дітей старшого дошкільного віку потрібно знайомити із сімейними стосунками, сімейними традиціями в Україні. Доцільно виховувати в дітей риси майбутніх дбайливих матерів та батьків: у дівчаток – лагідність, хазяйновитість, прагнення мати дітей, любити їх; у хлопчиків – шанувати сім'ю, бути добрим, щирим, працьовитим господарем, дбати про сім'ю.

Одне із завдань в дошкільній педагогіці – це виховання потреби берегти свій рід, свій родовід, пам'ять про нього, бо ж з історії родоводу починається історія рідного народу. Старші дошкільники цілком спро-

можні сприйняти певні історичні знання. У період відродження національної самосвідомості доречно сягнути з ними витоків Стародавньої Русі – часу заснування Київської держави, русинів, пращурів українців; перегорнути сторінки історії багатостраждальної України. Доступні розповіді про доленосні віхи на шляху розвитку рідного народу, про його боротьбу, спроби відродитися й стати у рівень з іншими народами викличуть інтерес у дошкільників.

Великий виховний потенціал містить у собі історія української козащини, гетьманщини. В українській народній педагогіці, починаючи з XV століття, ідеал довершеної людини репрезентується образом українського козака. Український народ прославляє козаків за їхні звитяжні подвиги в ім'я волі рідної землі, даючи щонайкращі характеристики, виділивши такі їхні типові риси, як вірність службовому обов'язку, відвага, загартованість і витривалість, вільнодумство, здатність до переборення труднощів, лицарська гідність, порядність, а ще козак – надійний товариш і щирий друг. Сучасна козацька педагогіка – це частина української національної педагогіки, яка формує в дітей і молоді синівську любов до рідної мови, культури, землі, народу, Батьківщини, виховує в них силу волі і духу, високу лицарську мораль, духовність. Узвичаєною нормою стало іменувати козаком не тільки учасників війська запорозького. Цим словом нерідко називають також молодого, ставного парубка, а також відважну, завзяту людину, чи просто юнака або навіть хлопчика, якщо хочуть його у чомусь відзначити або за щось добре похвалити.

Старших дошкільників доцільно знайомити з історією виникнення Київської Русі, заснування Києва, виникнення Запорізької Січі, розповісти про козацьке житло, правила козацького життя, про народних героїв, козаків-оборонців рідної України. Через казки, оповідання, легенди, пісні, забави та ігри викликати у дітей інтерес до історичного минулого свого народу. Дітей також необхідно знайомити з історичними місцями, пам'ятниками, музеями.

У єдності з історичним минулим народу потрібно розглядати державну і народну символіку. Вона виражає істотні сторони, доленосні події у житті української нації, держави, духовності. Символіка містить у собі важливий філософський, політичний, ідейно-моральний та естетичний зміст і спрямованість. Ознайомлення дітей із змістом і мотивацією державних та етнічних символів, доречне їх використання у повсякденному житті, державних урочистостях формує чуття дому, родини, краю, гордості за свій народ, єдності на основі спільних емоційних переживань, духовних цінностей.

Глибокі почуття любові до батьківського дому, рідного краю споконвіку виховували в дітей символи-обереги етнічної пам'яті: верба над водою, калина в лузі, тополя край дороги, соняшник на городі, виноград

біля хати, лелече гніздо, криниця біля людської оселі. Це незрадливі обереги нашої духовності. Національні символи України – герб (три-зуб), прапор (синьо-жовтий), гімн “Ще не вмерла Україна”, в історичній пам’яті народу символізують державну, політичну, економічну і націо-нальну незалежність України. З державними символами України дітей ознайомлюють в старшому дошкільному віці. Необхідно знайомити ді-тей із символічним значенням кольорів прапора, знака тризуба. Діти по-винні знати, що коли звучить державний гімн, потрібно встати.

З раннього дитинства треба виховувати почуття любові до Батьківщини. Кожна людина повинна пам’ятати те місце, де вона народилася, те дерево, що росло біля її будинку, колисковий спів матері і щебет пта-шок. Всі ці образи будуть наповнювати на її життєвому шляху конкрет-ними картинами і уявленнями велике і святе слово Батьківщина. Образ Батьківщини є важливим фактором формування громадянської свідо-мості. Вже молодших дошкільників необхідно підвести до розуміння то-го, що у кожної людини є місце, де вона народилася і живе, де народи-лася і живуть батьки. Це місце – її батьківщина. Для молодших до-шкільників Батьківщина – це місто (село), це батьківська домівка, рідна вулиця. Поступово слід розширювати поняття батьківщини. Старших дошкільників потрібно вчити, що їхнє місто, край – це частина великої держави України. Для формування могутнього почуття любові до Батьківщини необхідно показати дитині велич і могутність, простори і ба-гатства рідної землі, знайомити з різноманітною природою.

Природа рідного краю є основою матеріальної і духовної культури народу. Географічні, біологічні та інші природні фактори, що зумовили національні особливості українців, формують у дітей чуття єдності, гар-монії людини й природи. Щоб у серце дитини назавжди увійшли глибо-кі почуття любові до навколишнього середовища, необхідно виховувати почуття краси природи в різні пори року. Використання краєзнавчого матеріалу в навчально-виховному процесі стимулює пізнавальну актив-ність дітей, сприяє міцному й осмисленому засвоєнню знань, формуван-ню інтересу до вивчення природи свого краю, наближує навчання до життя, пробуджує і розвиває у дітей почуття національної самосвідо-мості. Найдоступнішим для дошкільників є матеріал місцевої природи. Виховна мудрість народу стверджує, що любов до всього живого на землі починається з раннього дитинства, чуйного ставлення до кожної билінки і комахки. Дитяче чутливе сприймання природи як живого ор-ганізму породжує екологічне світобачення, виховує дітей у душі любові до природи, збереження і примноження її багатств.

Практично невичерпні можливості у формуванні людини-гуманіста відводяться мистецтву. Історична енергія народу, стійкість, багатство і краса його національного духу трансформувалися і акумулювалися в

різноманітних видах і жанрах мистецтва – пісенному, декоративно-прикладному, тощо.

У процесі виховання дитина поступово вводиться в світ прекрасного: спочатку вона бачить різьблене чи намальоване “сонечко” на коліс-ці, яскраву саморобну забавку, вловлює гармонійні звуки різних бряз-калець, дзвіночків, сприймає задушевні колискові пісні, пізніше дитина прилучається до виготовлення іграшок, розмалювання писанок та ін. Далі – особиста участь у хороводах, танках, співі, вишиванні, грі на музичних інструментах, прикрашанні інтер’єру житла. Чільне місце в ро-боті з дошкільниками займає ознайомлення дітей з творами декоративно-ужиткового мистецтва: керамікою, вишивкою, лозоплетінням, витинанками, писанкарством, килимарством.

Під час ознайомлення дітей із зразками народної творчості треба звертати їхню увагу на розмаїття форм, композицій, на поєднання кольорів, яке є найбільш характерним для українських розписів на кераміці і вишивках, що не тільки сприяє прилученню дітей до народної національної спадщини, а й допомагає введенню в словник дитини таких слів, як куманець, глечик, макітра, рушник, хідник, які від діда-прадіда лунали в українській хаті.

Чи не найбільш поширеним мистецтвом в Україні є вишивка. Вишивка використовується як прикраса чоловічого та жіночого одягу, предметів домашнього вжитку. Велике значення надається вивченню українського костюма, який є справжньою скарбницею духовної культури народу. Належне місце в житті дітей повинні посісти український рушник та сорочка-вишиванка.

Неоціненна роль в ознайомленні дітей з творами народного мистецтва належить народній іграшці. Це іграшки керамічні, дерев’яні, із соснових шишок, із сиру та тіста. Народна іграшка ненав’язливо, без зайвого дидактизму розкриває дитині світ, активізує творчі можливості. Оволодіваючи мистецтвом, народними ремеслами, діти засвоюють духовність, ідейність, моральність, естетику рідного народу.

З давніх-давен в Україні будь-які зібрання дітей супроводжуються ігровою діяльністю: різні фізкультурні ігри та спортивні змагання на народних святах, урочистостях та гуляннях. Боротьба, біг, скачки, метання збирали велику кількість бажаючих помірятися силою, спритністю. Окрім виразного спрямування на фізичний розвиток, народні ігри мали ще й потужний емоційний та пізнавальний заряд. Здебільшого такі ігри супроводжувалися поєднанням фізичних рухів з епічно-пісенним супроводом, а за змістом відтворювали окремі трудові процеси. Гра – це не просто забава, а водночас і весела школа життя. В іграх закладена мудрість народна; вони не лише розвивають фантазію, кмітливість, спритність, а й вчать справедливості, чесності, бережливого ставлення до всього

живого, знайомлять нас із давніми народними звичаями, уявленнями про світ. Крім того вони не дають нудитися, марнувати час. В процесі виховання дошкільнят велику увагу треба приділяти іграм з правилами, лічилками, співом і музичним супроводом. Ігрова форма, емоційний характер фольклорних ритуалів створюють радісний настрій, формують позитивне ставлення до народних звичаїв.

Народні ігри поділяються на рухливі, малорухливі, дидактичні і сюжетно-рольові, ігри зі співом та діалогом. Рухливі ігри – це: “Гуси-гу-си”, “Піжмурки”, “На чім стоїш” та інші. Традиційною сюжетно-рольовою грою є “Сім’я”, ігри зі співом і діалогом – “Подольночка”, “Мак”, “Перепілочка” та інші. В ознайомленні дітей з національною спадщиною значне місце займає саме дидактична гра. У ході дидактичних ігор вихованці знайомляться з ознаками і особливостями побуту, одягом народу, уточнюють набуті раніше уявлення, закріплюють розуміння значення слів-назв. Це, наприклад, такі ігри, як: “Вкладаємо ляльку спати”, “Іграшки”, “Почастуємо ведмедика”, “Одягнемо ляльку на прогулянку” та багато інших. Через гру діти вчаться виразно володіти словом, аналізувати вчинки, додержуватися етичних норм поведінки. У дітей виробляється гарна постава, пробуджується мистецький хист до художнього слова, танцю, співу.

Як носії жарту, сатири, в процесі виховання необхідно використовувати народні театри – сплав пісень, таночків, гри, гумору. Бо ж як відомо, українці відзначаються таким естетичним і інтелектуальним почуттям, як почуття гумору. Вже змалку в дітей необхідно розвивати вміння бачити і чути смішне, здатність самим пожартувати, адже гумор – це така цінна якість, яка, коли діти виростуть, збільшить їхній опір несприятливому середовищу і поставить вище над життєвими дрібницями.

До живої енциклопедії побуту й дозвілля народу дошкільнят можна прилучати через народний календар. Народний календар – це система історично обумовлених дат, подій, свят, традицій, звичаїв і обрядів, які в певній послідовності відзначає весь народ протягом року. Зміст та ідейно-моральна спроможність народного календаря виховують у малюка добropорядність, милосердя та інші чесноти. Традиції і обряди, призначені кожному святу, пов’язані з природою рідного краю, природою самої людини, трудовою діяльністю народу в різні пори року. Активна, доступна дошкільникам участь у підготовці та відзначенні свят, урочистостей поглиблює зв’язок дітей з сім’єю, рідним народом. Традиції, звичаї і обряди народного календаря комплексно діють на особистість, всебічно розвивають її. Педагогіку народного календаря можна назвати педагогікою життя і праці, добра і краси.

В час національного відродження України, повернення до витоків свого народу, відтворення національного духу, різко зростає роль сім’ї як

важливої виховної ланки. Поряд із дошкільним закладом і школою, сім'я має стати рівноправним інститутом у вихованні дитини. Для того, щоб кожна сім'я зрозуміла своє призначення, усвідомила свою відповідальність за справу виховання дітей, аби підказати їм дієві шляхи виховних зусиль, які принесуть бажані результати, дошкільний заклад повинен тісно співпрацювати із сім'єю. Вихователь повинен постійно залучати батьків до підготовки та проведення свят, проведення виставок сімейної творчості, спільно з батьками проводити дні іменинника, організовувати обмін батьківським досвідом сімейного виховання.

Український народ здавна характеризували такі чесноти, як товариськість, побратимство, лицарство, спільна праця, піклування про цивілізоване буття кожної особистості, взаємодопомога, піклування про довкілля. Пам'ятниками високій духовності нашого народу були церкви, храми, викопані криниці, прекрасні зразки народних ремесел. Отож, не цураймося свого національного скарбу, прилучаймо до цього багатства наших дітей вже на рівні дошкільця.

Мета українознавчих заходів включає в себе виховні, розвивальні і навчальні цілі, що сприяють формуванню, закріпленню і розвитку і дошкільників морально-етичних та громадських якостей: любові до рідного краю, села, міста, країни, усвідомлення себе громадянином України, прагнення бути добрим, турботливим, обережним навколишнє середовище, шанувати народні традиції і звичаї, розуміти красу в природі, предметах побуту, праці, людських взаємин тощо. Слід пам'ятати, що зміни в якості особистості дитини відбуваються поступово: формуючи їх, треба багато разів повертатися до однієї і тієї самої мети. Тому недоцільно записувати до окремого виховного заходу мету "виховати" чи "сформувати", а треба ставити конкретні виховні завдання, які посилено розв'язати в процесі підготовки і проведення даного заходу, наприклад: "виховувати повагу", "викликати бажання, наслідувати", "розвивати спостережливість", "пробуджувати почуття".

Вихователь, проводячи роботу з українознавства, повинен спиратися передовсім на той життєвий досвід, який уже мають діти. Він здобутий у сім'ї, під час спілкування зі старшими дітьми, в дитсадку. Це можуть бути жваві і цікаві заняття-бесіди, заняття-ігри, де якнайбільше використано фольклорного матеріалу, творів образотворчого мистецтва і художньої літератури, з багатим наочним матеріалом. При цьому діти мають одержати найяскравіші зорові, слухові, емоційні враження. Педагогічний досвід підказує, що дитина не може тривалий час підтримувати інтерес до одного виду діяльності у чистому вигляді, тому варто об'єднати розповідь з поезією, театром, пісню, танком, малюванням, аплікацією і т.д.

Зміст українознавчої роботи пропонується реалізовувати не тільки на заняттях з усіх розділів програми. Особливої уваги потребує організації

змістовної діяльності дітей поза заняттями, адже саме у грі, спостереженнях, в самостійній художній діяльності в основному засвоюється визначене програмою. Більшість занять щодо ознайомлення з навколишнім середовищем та природою варто проводити як узагальнюючі після набуття дітьми знань у процесі спостережень, ігор, праці, подорожей у світ мистецтва.

У повсякденні необхідно ознайомлювати дітей з історією родоводу, народними ремеслами, народною іграшкою, іграми, дитячим фольклором тощо. Великий виховний потенціал несуть у собі народно-календарні свята та обряди, які пропонуємо широко впроваджувати в життя дошкільного закладу. Не тільки діти, але і батьки повинні брати активну участь у підготовці та проведенні свят.

Українознавча робота – це не визначені заняття щотижня, це саме життя, те, що має наповнювати душі, почуття наших дітей. Тоді тільки можна буде говорити про відродження української нації.

ПРОГРАМА З УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДРУГОЇ МОЛОДШОЇ ГРУПИ

I. РІДНА МОВА МОЯ

Вчити дітей спілкуватися рідною українською мовою, збагачувати словниковий запас дітей, активізувати словник дітей, використовуючи художню літературу, фольклор. Виховувати у дітей любов та інтерес до рідної мови, бажання розмовляти українською мовою.

Фольклор. Слухати і наспівувати з дітьми колисанки, дитячі пісенки. Розучувати забавлянки, заклички, потішки; читати українські народні казки.

II. МОЯ СІМ'Я

Дати дітям первинні уявлення про сім'ю; про роль кожного члена сім'ї; закріпити знання дітей про повне ім'я, по батькові, прізвище своє і всіх членів сім'ї. Дати уявлення про сімейні свята, у яких беруть участь усі члени сім'ї і гості; дні народження членів сім'ї. Вчити готувати вітання і подарунки до свята. Вчити поважати членів сім'ї похилого віку – бабусю і дідуся.

III. МОЯ БАТЬКІВЩИНА

Дати дітям знання про назву міста, в якому живе дитина, і вулиці, на якій вона живе і на якій розташовано дитячий садок. Розширити уявлення дітей про батьківську домівку, предмети домашнього побуту та вжитку, людське житло, його влаштування. Звернути увагу дітей на зви-чаї українського народу прикрашати предмети побуту розписом, а осе-лю – вишивкою.

Формувати почуття любові до рідної оселі, землі, до міста, де вони народилися і зростають, де живуть і працюють їхні рідні.

Дати знання про природу рідного краю, зміни рослинного світу в різні пори року. Виховувати бережне ставлення до рослин і тварин, вчи-ти доглядати за ними.

IV. НАРОДНЕ ДЕКОРАТИВНО-ВЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО

Знайти дітей з українською народною іграшкою, керамічним посудом, вишивкою, з декоративними візерунками українського народ-ного декоративно-вжиткового мистецтва. Розвивати у дітей естетичні почуття, чутливість до гармонії кольору, виразності лінії та форми ви-робів з кераміки, дерева, вишивок та малюнків на тканинах. Привчати дітей милуватися предметами народного декоративного мистецтва.

Вчити ритмічно прикрашати мазками, лініями, крапками, кільцями,

кругами плоскі силуети з паперу, які імітують предмети побуту, іграш-ки; зображувати прості епізоди з народних казок, свят.

Вчити дітей складати візерунки, розташовуючи готові форми (круги, квадрати, трикутники) та рослинні елементи (листки, квіти, ягоди) на смужці паперу, в квадраті, крузі та на опредмечених формах (фартушок, спідниця) чергуючи їх за кольором, формою, розміром.

V. УКРАЇНСЬКІ ОБЕРЕГИ, СИМВОЛИ

Дати дітям первинні уявлення про українські символи, обереги: рушник, вінок, лелече гніздо, калину, колисанку, значення цих символів.

Український рушник – оберіг людини впродовж усієї життєвої дороги. Різноманітність візерунків на рушниках, кольори; різне призначення та назви рушників.

Роль українського віночка в убранні дитини. Значення квітів: барвінку, незабудок, ромашок, чорнобривців.

VI. НАРОДНА МОРАЛЬ

Формувати розуміння понять: “доброта”, “співчуття”, “подільчи-вість”, “гостинність”. Формувати вміння звертатися до членів сім’ї ввічливо, охоче виконувати їхні прохання, доручення, пропонувати до-помогу, не заважати, коли людина зайнята, ввічливо звертатися до не-знайомих людей. Виховувати чуйне ставлення до близьких людей, ба-жання зробити приємне для них. Спонукаати до виявлення співчуття, співрадість від участі у спільних справах, у сімейних святах.

VII. ІГРИ ТА РОЗВАГИ

Створювати умови для проведення ігор за змістом відомих творів дитячої художньої літератури та фольклору. Розвивати інтерес до казкових образів, виразно зображати персонажів, які сподобались, характерно відображати окремі способи їхньої поведінки. Спільно з дорослими розігрувати різні сюжети знайомих казок, використовуючи елементи костюмів.

Викликати бажання брати участь у хороводних іграх, підтримувати позитивний емоційний відгук на ігри з музикою та співом.

Розучувати пестівки, утішки, приспівки, народні ігри, загадки. Учити дітей застосовувати малі форми народної творчості в самостійних іграх.

Слухати й підспівувати народні мелодії. Знайомити з грою на народних музичних інструментах. Вчити простих елементів народного танцю.

Розвивати радісне передчуття свята і переживати його. Виховувати прагнення до наслідування суспільної поведінки дорослих на святі.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ ДО ПРОГРАМИ З УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ ДРУГОЇ МОЛОДШОЇ ГРУПИ

“Мої рідні батько й ненька”, “Бабуся казка, дідусева мудрість”, “Моя сім’я”, “Мамина пісня колискова”, “На гостину до іменинника”, “Моя вулиця”, “Мій дім”, “Моє рідне місто”, “Природа мого краю”, “Де найкраще місце на землі?”, “Квіти біля нашої домівки”, “Бабуся хата”, “Український посуд”, “Народна іграшка”, “Сопілочка-співаночка”, “Півник-свищик”, “Ой вдягнуся я на свято”, “У нас в гостях Оксанка та Іванко”, “Вишиваю вишиваночку”, “Рушники, рушники...”, “В гості до калини”, “До рідного краю лелеки летять”, “Мій перший віночок”, “Іди, іди, дощику”, “Я печу, печу, печу...”, “Український фольклор: пісні, лічилки, колискові”, “Народні ігри і забави”, “Ввічливі слова”, “В гостях у дітей казка”, “Весно, весно, озовися!”, “Ігри і інсценівки за мотивами українських народних казок”.

ПРОГРАМА З УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ СЕРЕДНЬОЇ ГРУПИ

I. РІДНА МОВА МОЯ

Продовжувати збагачувати словник дітей питомо українськими словами, розвивати зв’язне мовлення. Вчити культурі спілкування, активізувати в мовленні дітей вживання слів ввічливості при зустрічі й прощанні, вираженні прохання, вдячності (доброго ранку, дякую, прошу, вибачте, будь ласка, дозвольте та ін).

Фольклор. Співати разом з дітьми дитячі пісеньки, колісанки. Розуміти лічилки, народні пісні, народні ігри, читати казки. Розвивати відчуття краси слова фольклорного або художнього твору.

II. МОЯ СІМ’Я

Розширити знання дітей про сім’ю, учить дітей звертати увагу на те, як почувають себе члени сім’ї, допомагати їм. Розвивати турботливе ставлення до членів сім’ї. Розвивати цікавість дітей до імен, символічних значень їх, зокрема значень імен родичів. Поглибити знання дітей про сімейні свята, залучати дітей до підготовки та участі в святах.

III. МОЯ БАТЬКІВЩИНА

Формувати уявлення про те, що рідне місто, село, рідна мова – то часточки нашої Батьківщини – України. Люди, які народилися і живуть в Україні – український народ. Столиця України – місто Київ.

Продовжувати знайомити з рідним краєм, з тим, що переважає в нашому доволі: гори, ліси; ріки, тварини та рослини мого краю. Легенди

нашого краю. Через казки, оповідання, пісні, ігри викликати інтерес до історичного минулого. Дати дітям уявлення про житло в Україні (хату, двір), надвірні приміщення, криницю, тин, садок, дерева в саду, квітник. Розширювати знання про інтер'єр хати.

Знайомити з творчістю Т.Г.Шевченка, Лесі Українки. Вчити впізнавати на портретах, шанувати їх.

Знайомити з українськими національними стравами (куліш, борщ, вареники), називати їх, вміти переповісти нескладні рецепти.

IV. НАРОДНЕ ДЕКОРАТИВНО-ВЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО

Продовжувати знайомити дітей з глиняними та дерев'яними іграшками, з вишивкою, народним одягом, килимами, з глиняним посудом та іншими побутовими речами.

Виховувати у дітей емоційно-естетичне ставлення до навколишньої дійсності та творчо відображати її в роботах з малювання, ліплення, аплікації. Розвивати естетичне сприйняття, уяву, фантазію. Організовувати малювання за народними мотивами: виконувати візерунки на різних плоских паперових формах, що імітують предмети побуту. Використовувати елементи візерунка: лінії, мазки, крапки, кільця. Розвивати відчуття ритму в кольорах та лініях. Формувати в дітей вміння сприймати засоби виразності української народної іграшки, помічати розміщення елементів узору на керамічних виробах. Вчити складати візерунки з готових рослинних елементів і геометричних фігур на смужці, квадраті, прямокутнику, крузі та опрідметчених площинних формах за мотивами української вишивки та кераміки.

V. УКРАЇНСЬКІ ОБЕРЕГИ, СИМВОЛИ

Продовжувати формувати у дітей уявлення про фольклорні символи й обереги: криницю-журавля, крашанку, писанку; хліб – символ достатку. Прищеплювати шанобливе ставлення до хліба, познайомити дітей з процесом випікання хліба.

Розширити знання дітей про український національний костюм. Дати знання про віночок для чотирирічної дівчинки, вчити добирати квіти до віночка (барвінок, незабудку, чорнобривці, деревій, безсмертник), називати їх, знати їх символічне значення. Ознайомити дітей з українською хустиною.

Познайомити дітей з рушником для хлопчиків (рушником-гральником), та для дівчаток (рушником-росяничкою). Вказати на символічне значення вишивок для дівчаток (калина, цвіт яблуні) та для хлопчиків (листя дуба, хмелю). Вчити знаходити у вишивках кольори-символи, пригадувати їх значення та розповідати про них. Виховувати шанобливе ставлення до вишивок.

VI. НАРОДНА МОРАЛЬ

Формувати розуміння понять “чемність”, “співчуття”, “співпереживання”, “правдивість”. Розвивати турботливе ставлення до маленьких дітей, до людей похилого віку, допомагати їм, поступатися зручним місцем, не турбувати, коли вони відпочивають. Розвивати взаємодопомогу, товариські взаємини між дітьми.

VII. ІГРИ ТА РОЗВАГИ

На основі поглиблених знань про навколишнє творчо здійснювати цікаві ігрові задуми, реалізувати їх у розгорнутих ігрових ситуаціях. Прилучати дітей до багатства моральних та естетичних почуттів і взаємин, носіями яких є дорослі люди, з інтересом втілювати їх у рольовій поведінці та поза грою. Розвивати інтерес до ігор-драматизацій, інсценівок, театралізацій, бажання виконувати окремі ролі. Вправляти в умінні інтонаційно передавати настрій персонажа. Викликати у дітей бажання брати участь у хороводах, народних іграх, розвивати естетичні почуття, збагачувати музичні враження засобами українського фольклору.

Залучати дітей до участі у святах, розвивати у них інтерес, бажання брати участь у театралізованих діях.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ ДЛЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ СЕРЕДНЬОЇ ГРУПИ

“Шануй батька й неньку...”, “За сторінками сімейного альбома”, “Без хліба – нема обіду”, “Гостинність в нашому домі”, “Мамина пісня колискова”, “Іграшки моєї бабусі”, “Рідне місто моє”, “Вулиця, на якій я живу”, “Чи всі ми вміє спілкуватись?”, “Де починається моя Батьківщина”, “Природа рідного краю”, “Народні символи. Ознайомлення з криницею”, “Моє ім’я, що воно означає”, “Вишиванко, моя вишиванко”, “Наша мова солов’їна”, “Чарівний світ писанки”, “Свято Миколая”, “Колядую, колядую”, “Свято казки”, “Калина біля нашого вікна”.

ПРОГРАМА З УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ СТАРШОЇ ГРУПИ

I. РІДНА МОВА МОЯ

Заохочувати дітей до спілкування українською мовою. Викликати прагнення удосконалювати своє мовлення. Дати знання про те, що українська мова – одна з найдавніших мов світу. Вчити відчувати красу, мелодійність української мови, пишатися нею.

Удосконалювати вміння щодо етики мовлення: вміння звертатися до дорослого, товариша, відповідати на запитання, вибачатися, привітатися і прощатися. Удосконалювати вміння передавати інтонацію мовлення героїв казок та оповідань під час ігор-драматизацій.

Фольклор. Поглибити знання дітей про народну творчість: народні пісні, казки, прислів'я і приказки, ігри. Знайомити з легендами про обереги, з історичними легендами та переказами. Розучувати колядки, щедрик, заклички, веснянки та інші обрядові пісні.

II. МОЯ СІМ'Я

Продовжувати формувати поняття про сім'ю, стосунки між членами сім'ї, їх обов'язки. Формувати уявлення про рід, рідню, родовід, розвивати інтерес до історії свого родоводу. Показувати, як у народній творчості відбито родинні стосунки. Використовуючи казки, прислів'я, приказки, знайомити дітей з сімейними традиціями, звичаями українського народу, гумором, доброзичливістю, його ставленням до працюючих і ледачих. Виховувати почуття любові й поваги до рідних, навчати висловлювати свою любов і ніжність. Ознайомити з традиціями і звичаями, пов'язаними з будівництвом житла в Україні, оздобленням зовні і всередині. Дати уявлення про зображення житла в усній народній творчості, відображення шанобливого почуття до батьківської хати, рідних порогів.

III. МОЯ БАТЬКІВЩИНА

Розширити уявлення дітей про рідне місто, край, Україну. Виховувати почуття гордості за свою приналежність до українського народу, за нашу Батьківщину – Україну. Поглибити знання про столицю України – стародавній Київ: заснування Києва, визначні місця, пам'ятники, розташування на берегах Дніпра. Вчити шанувати державну символіку України – Герб, Прапор, Гімн.

Ознайомлювати з державним часом Київської Русі: казки про Котигорошка, Кирила Кожум'яку, "екскурсії" по Києву. Пам'ятники: Володимир, Кию, Щеку, Хориву та їхній сестрі Либідь та інші.

Ознайомлювати з державними часами Запорізької Січі, Гетьманщини

через казки, оповідання, пісні про козаків, ігри та забави.

Продовжувати знайомити дітей з природним оточенням, з природоохоронною діяльністю в Україні (створення заповідників, охорона рідкісних рослин і тварин, збереження чистоти водойм і повітря). Виховувати почуття гордості за рідну домівку, землю.

Формувати уявлення дітей про українську кухню та особливості кухні свого регіону, основні страви. Розповісти про народні ритуали, обряди, пов'язані із приготуванням та споживанням їжі, вшанування хліба, про звичай зустрічі гостей хлібом-сіллю на вишитому рушнику.

IV. НАРОДНЕ ДЕКОРАТИВНО-ВЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО

Продовжувати знайомити дітей із яскравими зразками національного народно-прикладного мистецтва. Знайомити з народним мистецтвом свого регіону, елементами узору, поєднанням кольорів.

Продовжувати знайомити з українською іграшкою, керамікою, вишивкою, килимарством. Малювати казкових птахів, тварин, казкові квіти за мотивами М.Приймаченко. Складати візерунки за мотивами петриківського розпису. Використовувати рослинні елементи (стилізовані квіти, ягоди, листя), прямі, криві і хвилясті лінії різної ширини, подвійний і потрійний мазок, крапки, дуги тощо.

Ліпити посуд за мотивами української народної кераміки, народні іграшки, прикрашати розписом, наліпами.

Складати декоративну аплікацію на геометричних та опредмечених формах з рослинних елементів, використовуючи фрагменти візерунків з української кераміки та вишивки.

Знайомити з майстрами, людьми творчої праці, чії руки називають "золотими", виховувати повагу до них і до їхньої творчості.

V. УКРАЇНСЬКІ ОБЕРЕГИ, СИМВОЛИ

Розширити знання дітей про фольклорні символи, пов'язані з історією і побутом українського народу: дуб на леваді, калину при криниці, вербу над ставом, тополлю при дорозі, квіти біля хати. Поглибити знання дітей про український національний одяг, про роль українського віночка в убранні дівчини, його виготовлення, розташування та значення квітів, інших рослин, стрічок у ньому, правила носіння. Ознайомити дітей з національним одягом українців свого регіону, порівнювати з елементами одягу інших областей України.

Вчити дітей описувати вишивки на рушниках (обереги, обрядові, родинні, утирачі), розуміти символічне значення деяких візерунків.

Знайомити дітей з державними символами: гербом, прапором, гімном, символічне значення кольорів прапора, знака Тризуба. Виховувати повагу до державних символів, вчити, що коли звучить державний гімн, потрібно

встати.

VI. НАРОДНА МОРАЛЬ

Дати дітям знання про моральні категорії: “добро”, “справедли-вість”, “чесність”, “правдивість”, скромність”, “працьовитість”.

Виховувати бажання поводитися відповідно до вимог моральних норм, уміння виявляти своє ставлення до вчинків однолітків, об’єктивно і доброзичливо їх оцінювати. Познайти з творами усної народної творчості, в яких відображено щирість, працелюбність українського народу.

VII. ІГРИ ТА РОЗВАГИ

Прилучати дітей до етичних норм спілкування, охоче й невимушено користуватися ними. Самостійно і змістовно, весело спілкуватися з однолітками, вільно користуватися виразним жестом, словом.

Розігравати окремі сценки, тривалі ігри, спектаклі за сюжетами знайомих казок, оповідань, малих форм народної творчості. Вчити з набору знайомих мелодій, таночків обирати ті, які спроможні доповнити розіграні сцени, створюючи емоційний настрій відповідно до теми. Поглибити знання народних дитячих ігор, забавлянок, лічилок, потішок.

Ознайомити дітей із старовинними ритуалами святкових дій, що супроводжувались співом, іграми. В доступній формі знайти із святами Миколая, Різдва, Нового Року, Стрітіння, Великодня, Днем Матері, Івана Купала, обжинками або святом Урожаю. Вчити розуміти та поважати споконвічні традиції, звичаї українського народу, виховувати почуття приналежності до свого народу, його духовної і матеріальної культури, яку слід оберігати і збагачувати.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ЗАНЯТЬ ДО ПРОГРАМИ ДЛЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ СТАРШОЇ ГРУПИ

“Родина, родина...”, “Мій рідний край”, “Рідну землю, де живем, Україною зовем”, “Без верби і калини нема України”, “Мій народ. Рідна мо-ва”, “О, що за мова, це ж бо мова-пісня”, “Наші обереги. Віночок”, “Керамічний оберіг”, “Державні символи України”, “Київ – столиця України”, “Ану, який з тебе козак?”, “Ми роду козацького діти”, “Козацькі забави”, “Щедрівки та колядки як різновид народної творчості”, “Символіка писанки”, “Хліб – джерело життя”, “Український національний костюм. Національний костюм мого краю”, “Андріївські вечорниці”, “Бабусина оселя”, “Стрітіння”, “День матері”.

ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З
УКРАЇНОЗНАВСТВА (друга молодша група)

ВЕРЕСЕНЬ

Дитина і навколишній світ	Моя сім'я
Художня література	Вивчення закличок: “Іди, іди дощику”, “Ой дощику, поливайчику”. Вивчення віршів про членів сім'ї. Розповідання української народної казки “Колобок”.
Образотворче мистецтво	Малювання: “Дощик летіє швидко, швидко”. Ліплення: “Колобок котиться по доріжці”.
Ігрова діяльність	“Кую-кую чобіток”, “Коровай”, “Мир миром”. Рухлива гра “Колобок”. Дидактична гра “Назви членів сім'ї”, сюжетно-рольова гра “Сім'я”.
У повсякденні	Читання віршів, оповідань про сім'ю. Відносини в сім'ї. Вивчення віршів: Л.Рева “Тато й я”, “Наш хлопчик”. Розглядання картин “Сім'я на прогулянці”, “Сім'я обідає”, “У бабусі іменини” та ін. Вивчення закличок, забавлянок, колискових. Спостереження в природі, зокрема на квітнику.
Розваги	Концерт, підготовлений дорослими та дітьми. Потішки, забавлянки, українські народні пісні, колисанки.
Робота з батьками	Залучити батьків до підготовчої роботи до заняття “Моя сім'я”, а саме: розповідь дітям про сім'ю, та до участі в розвагах.

ЖОВТЕНЬ

Дитина і навколишній світ	Розглядання ляльок в національному одязі.
Мовленнєве спілкування	Мій перший віночок.
Рідна природа	Квіти біля нашої домівки.
Художня література	Вивчення віршів “Я маленька українка”, “Вишиваю вишиваночку”. Розповідання української народної казки “Лисичка та журавель”.
Образотворче	Аплікація “Віночок”.

мистецтво	Малювання “Фартушок для ляльки”.
Ігрова діяльність	Дидактичні ігри: “Назви елементи українського одягу”, “Вдягнемо ляльок на свято”, “Квіти, до мене”. Хоровод “Барвінок”. Рухливі ігри: “Сонечко і дощик”, “Качечка”.
У повсякденні	Розглядання ілюстрацій “Діти в українському вбранні”. Розглядання ілюстрацій, де зображені квіти: ромашки, барвінок, незабудки, чорнобривці. Вивчення віршів про ці квіти. Вивчення і співання “Коломийки про барвінок”. Читання легенд, віршів про вінок та квіти. Прикрашання лялькового одягу.
Розваги	Гра-інсценівка “Сорока-білобока”.
Робота з батьками	Бесіда: “Вишийте сорочку – оберіг для дитини”.

ЛИСТОПАД

Дитина і навколишній світ	На гостину до іменинника.
Мовленнєве спілкування	Ми ввічливі діти.
Художня література	Вивчення пісні “Я лисичка, я сестричка”. Читання української народної казки “Півник і двоє мишенят”.
Образотворче мистецтво	Малювання: “Намисто для ляльки Наталочки”. Аплікація: “Хустинка для іменинниці”.
Ігрова діяльність	Ігри: “Віночок”, “Коровай”. Дидактичні ігри: “Зустрічаємо гостей”, “Почастуємо звірят”. Рухлива гра “Бубонець”.
У повсякденні	Вивчення пісні “Вітальна”, вивчення потішок, колісанок. Розглядання ілюстрацій “Квіти у віночку”. Знайомство з музичним інструментом – бубном. Пограти на ньому. Вивчення ролей для розігрування казки “Колобок”.
Розваги	Гра-драматизація казки “Колобок”.
Робота з батьками	Залучити батьків до виготовлення костюмів для персонажів казки “Колобок”.

ГРУДЕНЬ

Дитина і навколишній світ	1. Український посуд. Дидактична гра “Нагодуємо
---------------------------	---

лишній світ	ведмедиків”. 2. На веселому ярмарку.
Художня література	Вивчення вірша П.Воронька “Облітав Журавель”. Розповідання української народної казки “Лисичка і глечик”. Заучування та розігрування вірша П.Воронька “Доня хоче спати”.
Образотворче мистецтво	Малювання: “Розмалюємо тарілочку”. Аплікація: “Серветка”.
Ігрова діяльність	Дидактичні ігри: “Чарівний мішечок”, “Магазин”, “Чий посуд?”, “Почастуємо ляльок”. Рухливі ігри: “Кіт і миші”, “Віночок”, “Ведмедик і діти”.
У повсякденні	Відгадування загадок на тему “Посуд”, для чого потрібний цей посуд. Вивчення потішок, закличок: “Киця Мура”, “Сорока-ворона”. Читання віршиків про глиняний посуд. Вивчення пісні “Як ішли ми на базар”. Розглядання альбому “Гончарні вироби”. Дидактична гра “Почастуємо ляльок”.
Розваги	Гра-драматизація казки “Лисичка та журавель”.
Робота з батьками	Залучити батьків до виготовлення костюмів та декорацій до казки “Лисичка та журавель”.

СІЧЕНЬ

Дитина і навколишній світ	Свищик – молодший брат сопілочки. Бабусина хата.
Художня література	Вивчення вірша В.Мордана “Півник”. Читання української народної казки “Рукавичка”. Читання оповідання О.Коваленка “Глиняні свищики”.
Образотворче мистецтво	Ліплення: “Пташка”. Малювання: “Розмалую півника-свищика”.
Ігрова діяльність	Дидактичні ігри: “Магазин іграшок”, “На виставці”, “Відгадай за описом”. Вивчення пісні “Два півники”. Рухливі ігри: “Ішов коток”, “Качечка”. Дидактична гра “Відгадай, що грає”.
У повсякденні	Перегляд альбомів, ілюстрацій, які демонструють народну іграшку різних промислів. Оформлення куточка народної іграшки. Читання віршів про бабусю. Розглядання ілюстрацій, де зображена сільська місцевість з хатою, інтер’єр хати, різні предмети побуту. Прикрашання іграшок.

Розваги	Святковий концерт: “Казкові персонажі співають свої пісні”.
Робота з батьками	Залучити батьків до виготовлення разом з дітьми іграшок для куточка народної іграшки.

ЛЮТИЙ

Дитина і навколишній світ	“Сопілочка, співаночка”.
Мовленнєве спілкування	День народження бабусі.
Художня література	Вивчення потішок “Печу, печу хлібчик”, ”Цить, не плач!”, вірша Т.Бойка “Бублики”, вірша “Іде віз з гори в долину”. Читання казки “Коза-дереза”.
Образотворче мистецтво	Ліплення: “Калачі для ведмедика”. Малювання: “Хустка для бабусі”.
Ігрова діяльність	Дидактичні ігри: “Відгадай на слух, що грає”, “Бабусин мисник”, “Постав на місце”. Ігри-хороводи: “Калач”, “Коровай”, “Веселі гуси”.
У повсякденні	Лічилки, мирилки, потішки, заклички. Заучування напам’ять. Ліплення із пластиліну: “Частування для гостей”. Розмальовування силуетів, які імітують предмети побуту. Вивчення коломийки про сопілку. Слухання народних пісень. Гра на музичних інструментах (бубон, сопілка, свищик).
Розваги	“Колисковий віночок” (вкладання ляльок спати, інсценування різних колісанок).
Робота з батьками	Залучити батьків до підготовки розваг та участі в них.

БЕРЕЗЕНЬ

Дитина і навколишній світ	Два кольори мої, два кольори.
Мовленнєве спілкування	Рушники, рушники...
Образотворче мистецтво	Аплікація: “Рушник-утирач”. Малювання: “Скатертина”.
Художня література	Вивчення віршів “Вишиваю вишиваночку”, “Ой вдягнуся я на свято”. Вивчення вірша І.Кульської “Мамине свято”. Читання оповідання А.М’ястків-

	ського “Наш рід”.
Ігрова діяльність	Дидактичні ігри: “Смугасті рушнички (килимки)”, “Почастуємо ляльок”, “Кому який рушничок”. Рухливі ігри: “Ведмідь і діти”, “Іваночку, покинь схованочку”. Сюжетно-рольова гра “Сім’я”.
У повсякденні	Розглядання альбому “Українські вишивки”, розглядання рушників, ознайомлення з їх призначенням, кольорами вишивок. Виготовлення подарунків для мами, сестрички, бабусі. Розглядання картин на тему весни, альбому “Весняні квіти”. Вивчення пісні “Рушничок”. Читання віршів про вишивки. Вивчення весняних закличок.
Розваги	Весна! Весна! Радійте, діти!
Робота з батьками	Виставка бабусиних вишивок. Залучити батьків до підготовки свята закликання Весни.

КВІТЕНЬ

Дитина і навколишній світ	Народна символіка – лелека.
Рідна природа	До рідного краю лелеки летять.
Художня література	Читання та вивчення напам’ять вірша Д. Павличка “Мрія”. Вивчення вірша А. М’ястківського “Рідний край”. Читання української народної пісеньки “Прилетіла зозуленька”, української народної казки “Вовк і семеро козенят”.
Образотворче мистецтво	Малювання: “Глечик для молока”. Аплікація: “Килимова доріжка”.
Ігрова діяльність	Дидактичні ігри: “Чого не стало”, “З чого зроблено”. Рухливі ігри: “Лелека і жаби”, “Віночок”, “Бабуся і гуси”.
У повсякденні	Розглядання альбому “Перелітні птахи”. Читання та вивчення напам’ять віршів про лелек. Читання та розігрування потішок, забавлянок. Розглядання виробів з дерева, з глини. Малювання та аплікація: прикрашання іграшок, вишивок.
Розваги	Гра-інсценівка за мотивами казки “Півник і двоє мишенят”.
Робота з батьками	Залучити батьків до підготовки інсценівки, виготовлення костюмів, декорацій.

ТРАВЕНЬ

Дитина і навколишній світ	Моя вулиця, наше місто.
Рідна природа	В гості до калини.
Художня література	Вивчення вірша Н.Ковалишиної “Символ України”, колискової “Люлі, люлі, спати”. Читання вірша Т.Шевченка “Зацвіла в долині...”. Читання твору Н.Забіли “Ясочина грядка”, української народної казки “Котик і Півник”.
Образотворче мистецтво	Аплікація: “Гарна квітка для мами”. Малювання: “Вишиванка”.
Ігрова діяльність	Дидактичні ігри: “Зроби букет”, “На місця”. Рухливі ігри: “Ой є в лісі калина”, “Пташки і Зозуля”, “Мишоловка”.
У повсякденні	Читання легенди про калину, співання пісень, водіння хороводів біля калини, спостереження в природі. Вивчення прислів’їв про калину, про рідний край. Розглядання листівок про Ужгород.
Розваги	“Рідну матусю зі святом вітаємо”.
Робота з батьками	Запропонувати батькам відвідати разом з дітьми Ужгородський музей архітектури і побуту.

ОРІЄНТОВНІ КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ

МОЯ СІМ'Я

(Дитина і навколишній світ. Молодша група)

Завдання: дати дітям первинні уявлення про сім'ю, про тих, хто її складає. Ознайомити дітей з найпростішими правилами народного етикету: взаємини між членами сім'ї. Розвивати почуття поваги до старших членів сім'ї, чуйність, доброзичливість. Виховувати любов до найближчих і найрідніших людей – до всіх членів сім'ї.

Матеріал: вірші про сім'ю, сюжетні картини за змістами віршів.

Хід заняття

– Діти, сьогодні ми будемо говорити про тих людей, які вас люблять найбільше, які постійно дбають про вас і яких ви теж дуже любите. Скажіть мені, кого ви найбільше любите? (*Маму, тата, бабусю, дідуся, сестричку, братика*).

– Так, дітки. Найдорожчі люди – це мама, тато, бабуса, дідусь, братики і сестрички. Всі вони живуть разом, дружно, допомагають один одному. Вони всі разом складають сім'ю. Подивіться, як зображена сім'я на цій картинці. Хто тут зображений?

(*Діти розглядають ілюстрацію вірша “Наш хлопчик” – зображення кисті руки, де на кожному пальці портрети дитини і дорослих різного віку. Діти називають членів сім'ї.*)

– Діти, це картинка до вірша “Наш хлопчик”. Хто згадає цей вірш?

НАШ ХЛОПЧИК

Оцей пальчик – наш дідусь,
Оцей пальчик – баба,
Оцей пальчик – наш татусь,
Оцей пальчик – мама,
Оцей пальчик – хлопчик наш,
А зовуть його – Тарас.

– Всі згадали цей віршик і запам'ятали, хто належить до сім'ї? А тепер послушайте, і скажіть, про кого я прочитаю вірш (*Вихователька читає вірш про маму.*) Про кого цей віршик?

– (*Про маму.*)

– Так, про найдорожчу, любов мамочку. Хто скаже, що мама робить для вас і для інших членів сім'ї?

(*Діти розповідають про маму.*)

– Діти, а хто допомагає у всьому мамі? Хто виконує найважчу роботу в сім'ї?

– (*Тато. Розповіді дітей про тата.*)

- А хто з хлопчиків розкаже нам віршик про тата?

МИ З ТАТОМ *Л.Рева*

Ми мужчини –	Ми мужчини –
Тато й я!	Тато й я!
І робота в нас своя:	І робота в нас своя:
Ремонтуємо замки,	Помагаєм мамі ми,
Забиваємо гвіздки.	Посуд миємо самі.
Тук – тук молоток –	От, от ми які
І забили ми гвіздок.	З татом вдвох помічники!

– Молодці хлопчики, ось які вони помічники. Діти, найстарші члени сім'ї – це бабуса та дідусь. Вони знають багато цікавих казок, пригод і розповідають їх вам. Вони дуже люблять гратися з вами, гуляти. Діти, давайте пограємося з вами в гру, в яку гралися ваші бабусі і дідусі, коли ще були маленькими дітками.

(Гра: “Кую, кую чобіток”)

– Діти, ви повинні бути слухняними, уважними до дідуса і бабусі і допомагати їм, як можете. Бабуса і дідусь – це батьки вашої мами та вашого тата, а ви для них – онуки. У кого є бабуса та дідусь? Розкажіть про них.*(Розповіді дітей)*

- А хто знає віршик про бабусю чи дідуса?

Дуже я люблю бабусю,
Маму нашої матусі,
В неї все чоло у зморшках,
Сивини багато.
Так і хочеться обняти
І поцілувати.

– Молодець! Діти, якщо бабуса і дідусь живуть не з ва-ми, то їх тре-ба відвідувати, ходити до них в гості – може, їм треба щось допомогти, а вони завжди будуть вам дуже раді. Бабуса і дідусь завжди приготують вам гостинці. Послухайте віршика, а потім ми вивчимо його.

У село по молоко	Ой солодкий мед у бджіл
Я до бабки їду.	До сніданку з дідом,
Там собака, кіт Стецько,	Добра бабка, добрий дід,
Пасіка у діда.	Я іще приїду

– Діти, ми поговорили про сім'ю, про те, як члени сім'ї ставляться один до одного. Ми ще будемо про це говорити багато разів, читати різ-ні вірші та оповідання, а тепер ще раз нагадаємо собі, хто входить до складу сім'ї. Послухайте віршик, і ви легко запам'ятаєте всіх членів сім'ї. *(Діти з вихователькою кілька разів повторюють віршик.)*

Сім'я наша невеличка –

Тато, мама і сестричка,
А в селі поблизу міста –
Дід Панас і баба Христя.

– Молодці, діти. Ви сьогодні гарно говорили про своїх рідних і, думаю, запам'ятали, що всі члени сім'ї повинні жити дружно, з повагою ставитися один до одного.

ІДИ, ІДИ, ДОЩИКУ

(Художня література, малювання. Молодша група)

Завдання: учити емоційно, з відповідною інтонацією передавати текст малих жанрів фольклору, виразно промовляти заклички, розвивати інтерес до народної творчості. Розвивати у дітей здібності виконувати сюжетно-ігрові задуми, навчати ритмічно проводити на аркуші паперу короткі вертикальні лінії, правильно тримати олівець, визначати колір олівця і намальованого, передавати в малюнку явища природи. Виховувати посидючість, інтерес до малювання.

Матеріал: сині олівці, ілюстрації із зображенням дощу, малюнки-заготовки, де зображено сині хмаринки та зелену травичку.

Хід заняття

– Діти, ми не раз на прогулянці оглядали територію нашого дитсадка. Хто скаже, що є в нашому дворі?

– *(Багато дерев, кущів, різних квітів).*

– Так, наш двір дуже гарний, бо у нас росте багато дерев, квітів. А хто скаже, що треба, щоб квіти, трава, кущі добре росли?

– *(Треба доглядати їх, а ще треба, щоб гріло сонечко і падав дощик).*

– Так, всі рослини ростуть від води та тепла. Коли довгий час не падає дощик, всі рослини хочуть пити водичку, а без води вони засихають. Колись, дуже давно, якщо довго не падав дощ, то люди виходили на поля і закликали дощ. Ми з вами теж знаємо заклички до дощу. Хто згадає, хто розкаже? *(Діти промовляють заклички.)*

Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику!
Мені кашка, тобі борщ,
Щоб ішов добрий дощ!

Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику,
Поставлю на дубочку.
Дубочок схитнувся,
А дощик линувся!

– Молодці, діти, гарно ви кличете дощик. А я ще знаю ось таку закличку:

Дощику, дощику, припусти
На городні капусти,

На гарненькі квіти,
На маленькі діти.

На Галине зіллячко,
На наше подвір'ячко,

На зелені жита,
Щоб нас звеселити.

– Діти, вибігайте на середину кімнати “під дощ”, порадіємо дощу.
(Діти стрибають, плещуть в долоні, промовляючи:)

Ой дощику, поливайчику,
Поливай, поливай,
Та і нас не минай!

(Заходять “Сонечко” і “Хмаринка”).

– Ой, як нам весело під дощем! За грою ви і не помітили, хто до нас прийшов. Хто це прийшов, діти?

– (Сонечко і Хмаринка).

– Так, до нас завітали тепле, яскраве Сонечко і Хмаринка. Давайте пограємося з ними в гру “Сонечко і дощик”.

(Проводиться рухлива гра “Сонечко і дощик”).

– Діти, а тепер сідайте, будь ласка. Подивіться – Сонечко і Хмаринка нам щось принесли у цьому гарному конверті. Давайте спитаємо, що вони нам принесли. (Діти питають.)

– **Сонечко:** Ми принесли вам малюночки, які треба закінчити. Чи хочете ви домалювати ці малюнки?

(Діти розглядають малюнки).

– **Вихователька:** Що ви бачите на малюнку?

– (Хмаринку і травичку).

– Якого кольору хмаринка, травичка?

– (Синього, зеленого).

– Правильно, молодці, діти. Травичка, мабуть, хоче водички, вона чекає дощу. Отож, домалюємо веселий дощик. Яким олівцем будемо малювати дощик?

– (Синім).

– Беріть, будь ласка, сині олівці і намалюйте дощик. Ми будемо малювати короткі лінії – крапельки дощу. Старайтеся правильно тримати олівець, і у вас вийде гарний малюнок.

(Малювання супроводжується “музичним дощиком”. Помилуватися малюнками, зробити виставку малюнків для батьків).

КВІТИ БІЛЯ НАШОЇ ДОМІВКИ (Рідна природа. Молодша група)

Завдання: звернути увагу дітей на звичай українського народу вирощувати квіти біля своєї домівки. Учити розрізняти і називати квіти, які

ростуть у найближчому оточенні. Формувати уявлення про особливе ставлення українського народу до цих квітів, їх цілющі властивості. Розвивати в дітей вміння милуватися неповторною красою кожної квіточки. Виховувати бережне ставлення та бажання доглядати за квітами.

Матеріал: засушені або штучні квіти ромашки та незабудки; вірші про квіти, вишивані рушники.

Хід заняття

– Діти, сьогодні у нас буде розмова про квіти. Чи любите ви квіти? Так, звичайно, я думаю, що немає жодної людини, яка б не любила квіти. Сьогодні ми дізнаємося багато цікавого про квіти, що їх вирощують люди біля своїх домівок. Подивіться, який гарний букет у нас у вазі. Чи подобається він вам? З квітами в нашій групі стало затишно, гарно. Чим ще прикрашена наша група? (*Рушниками*). Що вишито на цих рушниках? (*Різні квіти*).

– Діти, наш народ так любить квіти, що не тільки вирощує їх на квітниках, але й оздоблює квітковими орнаментами рушники, одяг. Квітами розмальовують печі, стіни оселі, кладуть сухі квіти за образи. А ще гарний віночок із квітів одягають дівчатка на свято. Діти, чи подобається вам двір нашого дитсадка? Чому? (*У дворі дитсадка багато різних квітів*.) А які квіти ви знаєте, діти?

– Так, навколо дитсадка росте багато квітів. У кого з вас біля будинку або на дачі ростуть квіти? Як ви думаєте, для чого люди вирощують квіти? (*Щоб було гарно*.)

– Діти, а які квіти ви знаєте? (*Відповіді дітей*)

– А хто згадає, якими квітами ми милувалися влітку на нашому квітнику? (*Ромашками та незабудками*).

– Правильно. Хто розкаже про ромашку, про цю ніжну квітку? Вибери з букета ромашечку, покажи всім діткам і розкажи про неї (*Дитина розповідає про ромашку: Висока ніжка (стебло), білі пелюстки і жовта серединка*.)

– А хто пам'ятає вірш про ромашку?

РОМАШКА *М. Познанська*

На стрункій високій ніжці
Біля річки на лужку
У хустинці білосніжній
Стрів я квіточку таку:
Ясним оком жовтуватим
Усміхалася мені;
Я хотів її зірвати,
А бджола сказала: “Ні!”

– Діти, ромашка приносить людям здоров'я, доброти і ніжність. Запам'ятайте це. Ромашечки – біленькі квіти, а якого кольору незабудки? (*Голубого.*)

– Знайдіть, будь ласка, незабудку в букеті і розкажіть про неї. (*Розповідь дитини*) Незабудка, діти, – це символ доброти і щирості душі. Давайме пригадаємо віршик про незабудку.

НЕЗАБУДКА

Ту дівчину синьооку
Завжди стрінеш край потоку.
В неї ніжки вмиті в росах,
В неї небо сяє в косах.

– Діти, ми поговорили про квіти, якими милувалися влітку. Але ж наш квітник і сьогодні дуже гарний, бо і сьогодні там цвітуть квіти. За-раз ми з вами вийдемо на подвір'я і подивимось, які квіти там ростуть. Ми поговоримо про ці чарівні квіти і помилуємося їх красою.

(*Бесіда продовжується на квітнику.*)

– Діти, чи гарний наш квітник? Подивіться, будь ласка, на оці квіточки (*Звернути увагу дітей на чорнобривці.*) Чи подобаються вам ці квіти? Ці квіти називаються чорнобрив-цями. Якого вони кольору?

(*Жовтого, оранжевого.*)

– Подивіться, на кожній пелюсточці по краях є лінія іншого кольору, ніж сама пелюстка. Якщо пелюстки жовтого кольору, то їхні краєчки – темнішого, оранжевого кольору, і навпаки. Ці краєчки на пелюстках – ніби брівки. Подивіться одне на одного, які у вас брови? (*Чорні.*) Ось і квіти мають такі брівки, а тому так і називаються – чорнобривці. (*Діти розглядають квіти*). У кого вдома або на дачі ростуть такі квіти?

– Діти, у нас на квітнику не випадково ростуть ці квіти. І ромашки, і незабудки, і чорнобривці – це ті квіти, які найбільше шанує наш народ, квіти, які несуть доброту, здоров'я людям. Чорнобривці дівчата вліта-ють у віночки, щоб були чорнобровими, ромашки – щоб були рум'яни-ми. Є дуже гарна пісня про чорнобривці. Вона так і називається – “Чорнобривці”. Коли зайдемо в групу, ми послухаємо цю пісню.

– Діти, у нас на квітнику росте ще одна цікава рослинка. Ось подивіться. Це – барвінок. Якого кольору листочки в барвінка? Так, зелено-го, ця рослинка завжди зелена, навіть взимку. От взимку ми прийдемо до квітника, розгребемо сніг і подивимось, які листочки у барвінка. Ця квітка цвіте навесні і на початку літа. В неї маленькі, голубенькі квіточ-ки. Цією квіткою люди лікують хвороби серця. А ще цю квітку вліта-ють у віночок, а також кладуть у воду, коли купають маленьких діточок. Про барвінок складено багато легенд, віршів, пісень. Я вам заспіваю ве-селу

коломийку про барвінок. *(Вихователька співає, діти підспівують.)*

Рости, рости, барвіночку,	Сплетем собі із барвінку
Весною і влітку,	Гарненький віночок,
Щоб раділи, веселились	Заспіваєм, затанцюєм
Маленькі дітки.	Веселий таночок.

– Ось ми весело поспівали, а зараз ще раз нагадаємо, з якими квіта-ми ми сьогодні познайомилися? *(З чорнобривцями і барвінком.)*

– Так, ми вже знаємо такі квіти, як ромашки, незабудки, чорнобривці та барвінок. Ми будемо доглядати ці та інші квіти на нашому квітнику і милуватися їх красою, а головне, ніколи не будемо топтати квіти та зривати їх просто так. А зараз давайте розпушимо ґрунт та вирвемо бур'яни, щоб наші квіти добре росли. Я вам розкажу вірш, як ми будемо трудитися. *(Вихователька кілька разів розповідає вірш, діти повторюють.)*

Я візьму граблі, лопату,	Буду квіти доглядати
Та зроблю грядки в саду,	І поливи, й поливати –
Посаджу на них ромашки,	Щоб скоріш цвіли в саду!
Чорнобривці, незабудки,	Прийдуть подружки гуляти,
Ще й барвінок на краю.	То ж в квітник їх поведу.

(Діти працюють на квітнику.)

МІЙ ПЕРШИЙ ВІНОЧОК

(Мовленнєве спілкування, аплікація. Молодша група)

Завдання: дати дітям поняття про український національний одяг. Поглибити знання дітей про український віночок (відповідно до віку), символічне значення квітів у вінку. Вчити викладати і наклеювати окремі елементи предмета, що складається з кількох частин. Продовжувати розвивати у дітей образне сприймання, відчуття кольору та діалогічне мовлення. Виховувати емоційно-естетичні почуття, акуратність у роботі.

Матеріал: заготовки віночків із листя барвінку, площинні квіти: ромашка, незабудка, чорнобривці; приладдя для аплікації, ляльки Оксанка та Іванко в українському національному одязі, художній матеріал.

(Стук у двері. Заходять ляльки в українських костюмах.)

Вихователька: Діти, до нас завітали гості. Подивіться, хто до нас прийшов: незнайомі нам дівчинка і хлопчик. Спитайте, як їх звати. *(Діти запитують, ляльки відповідають.)*

– Мене звати Оксанка.

– Мене звати Іванко. Ми хочемо з вами познайомитися і подружитися.

(Діти запрошують гостей сісти.)

– Діти, подивіться, в який гарний одяг одягнені Оксанка та Іванко. Це – українські костюми. Подивіться і скажіть: що одягла Оксанка, іду-чи до нас в гості? *(Відповіді дітей: вишиту сорочку, спідничку, плахту, фартушок. На шиї у неї намисто, а на голові – віночок.)*

– А в що взута Оксанка? *(В червоні чобітки).*

– Молодці, діти! Ви добре розказали про Оксанчин костюм. Наші дівчатка теж вдягалися в такі костюми, коли в нас було свято. Ми навіть віршик вивчили про таку гарну україночку. Хто розкаже віршик?

Я маленька українка,
В мене коси по колінка,
І спідничка фалдована,
І сорочка вишивана.

– От ми з Оксанкою і познайомилися. А хто розкаже про костюм Іванка? Я вам допоможу. У що ж одягнений Іванко?

(Відповіді дітей: у вишивану сорочку, у червоні штани та червоні чоботи.)

– Так, правильно. Ці штани називаються шароварами, а підперезаний Іванко поясом. От і з Іванком ми познайомилися. Діти, я бачу, що гості щось нам принесли. Давайте спитаємо в них, що вони нам принесли.

(Діти звертаються до ляльок із запитаннями.)

Оксанка: *(Вих.)* – У моєму костюмі мені найбільше подобається віночок, бо ж цей віночок оберігає дівчаток від усього злого і дає здо-ров'я, доброту і ніжність. Нам з Іванком хочеться, щоб ви “сплели” віночки для ляльок.

– **Вихователька:** Діти, чи погоджуєтеся ви виконати таку роботу?

(Діти відповідають.)

– Тоді давайте розглянемо Оксанчин віночок. З яких квітів сплечений цей віночок? Чи знайомі вам ці квіти? Назвіть їх.

(Діти розглядають віночок, називають квіти: ромашки, незабудки, чорнобривці, барвінок.)

– Так, правильно, ми вже не раз говорили про ці квіти і милувалися їх красою. А чи згадасте ви, що означають ці квіти, що вони несуть людям?

Діти: Ромашка лікує від різних хвороб і несе доброту. Барвінок – символ життя.

Вих: Хто розкаже віршик про барвінок?

Хрещатий барвінок –
Зелена земля,
Ця квітка блакитна –
Символ життя.

– А що ви знаєте про незабудку та чорнобривці?

Діти: – Незабудка розвиває зір. Чорнобривці влітають у віночок, щоб голова не боліла і щоб дівчина була чорнобривою.

Вих: Молодці, діти. Бачиш, Оксанко, як гарно наші діти розповідають про ці чарівні квіти, з яких сплетено твій віночок? Скажіть, діти: як потрібно ставитися до квітів, до всього живого?

Діти: За квітами треба доглядати, поливати, а не можна топтати і зривати.

Вих: Добре, а щоб ви це краще запам'ятали, ми вивчили віршик.

Я квітку чарівну не стану рвати,
Її додому я не понесу,
Бо вдома їй джмеля не погойдати,
І не попити ранками росу.

– Всі згадали віршик? А зараз давайте станемо в коло і заспіваємо веселу коломийку про барвінок, та ще й потанцюємо, а потім зробимо аплікацію. *(Діти танцюють, співають, сідають за столи.)*

– Діти, ось Оксанка з Іванком принесли нам віночки з барвінкових гілочок і квіти, які треба помістити на віночок. Якого кольору листочки в барвінку?

– *(Зеленого, ця рослина завжди зелена)*

– А це яка квітка? *(Ромашка).*

– Які в неї пелюстки, серединка? *(Відповіді дітей).*

– А якого кольору ця квітка? *(Показати незабудку).*

– *(Голубого).*

– Як вона називається?

– *(Незабудка).*

– Добре, а ця жовтогаряча квітка як називається?

– *(Чорнобривці).*

– Молодці, діти! Ви гарно знаєте всі ці квіти. Тепер я вам роздам квіти, а ви їх приклеїте на віночки в ті місця, де намальовані кружечки. Покажіть мені пальчиком, куди будете наклеювати квіти.

(Діти накладають квіти на кружечки і приклеюють їх. Робота супроводжується записом пісні “Чорнобривці”, Оксанка та Іванко оглядають готові роботи.)

Оксанка: *(Вих.)* – Нам дуже подобаються ці віночки, ви дуже гарно виконали роботу, молодці. Якщо ви дозволите, то ми віднесемо ці віночки нашим подружкам. Вони будуть дуже раді. Ми дякуємо вам, діти, за такі гарні дарунки.

(Діти прощаються з ляльками і запрошують їх прийти ще в гості.)

НА ГОСТИНУ ДО ІМЕНИННИКА (Дитина і навколишній світ. Молодша група)

Завдання: розширити знання дітей про сім'ю: склад, взаємовідносини. Сформувати у дітей поняття про те, що сім'я – це найближчі люди, серед яких живе кожна людина, всі члени сім'ї піклуються один про одного. Дати уявлення про сімейні свята, зокрема день народження членів сім'ї. Вчити готувати вітання і подарунки до свята. Продовжувати знайомити дітей з усною народною творчістю, вчити розігрувати тексти знайомих забавлянок, колисанок. Розвивати вміння виявляти увагу до товаришів із своєї групи. Дати поняття про народну символіку, віночок-оберіг. Виховувати повагу до народних традицій, любов до усної народної творчості.

Матеріал: колиска, лялька, фотографії членів сім'ї іменинниці, віночок для трирічної дівчинки.

Хід заняття

Вихователь організовує дітей на заняття.

– Діти, сьогодні нас запрошено в гості. А запросила нас Раєчка на свій день народження. Чи хочете ви піти до Раєчки в гості? Тож заходь-те, будь ласка.

(Діти заходять до зали, вітаються.)

– Раєчко, ми всі раді, що ти нас запросила в гості. Дякує-мо за запрошення. Діти, а хто привітає нашу іменинницю?

(Діти вітають іменинницю.)

1. З днем народження вітаємо,
Щастя і добра бажаємо! | 2. Щоб росла здорова, не хворіла,
Тата, маму і нас усіх веселила! |
|---|--|

– Діти, ви дуже гарні побажання висловили нашій Раєчці. А щоб всім нам було веселіше, заспіваймо гарну пісню.

Діти виконують пісню “Вітальна”, (Дошк. вих., 7/99 р.)

– Діти, у кожної людини є особливий день. Це – день народження. У цей день збираються найближчі люди, щоб відсвяткувати його. У вас усіх теж є такий день. Вас вітають в цей день тато, мама, бабуся, дідусь, хрещені, друзі. Спочатку ви були маленькими, як ляльки. Всі дітки підрастають, стають все більшими, дорослішими. Хто скаже, що треба робити, щоб вирости великим? Так, треба гарно все їсти, спати, робити зарядку, займатися фізкультурою. Ви всі все це виконуєте і тому так гарно підросли. І Раєчка вже підросла, і сьогодні ми її вітаємо з днем народження. Скільки їй років? Діти, ви знаєте, що на день народження іменинникам дарують подарунки. Ми Раєчці подаруємо ляльку. Її звати Оксана. Ось ця гарна лялечка. Вона радісна й весела, але буває і таке, що малі діти вередують і плачуть. Як би ви заспокоїли і втішили ма-леньку

дитину, що плаче?

(Діти розказують потішку “Цить, не плач!”)

– Діти, мені здається, що лялечка хоче спати. Може хтось знає, як її заколисати? Як мама вас заколисувала, коли ви були маленькі? Які пісні вам мама співала? *(Колисаночки).*

– Так, колисаночки. Давайте і ми заспіваємо лялечці колисаночку.

(Діти співають колисанку “Котику сіренький”, вкладають ляльку спати у колисочку. Стук у двері. Заходить фотограф. Фотограф вітається, діти запрошують його.)

Фотограф: Я дізнався, що ви сьогодні святкуєте день народження Раєчки. Я теж вітаю її і приніс їй в подарунок ось цю гарну квітку.

(Фотографії членів сім’ї на пелюстках квітки, Раєчка дякує за дарунок.)

– Діти, подивіться, яка гарна квітка. Розгляньте, будь ласка, фотографії. Кого ви впізнаєте?

(Бесіда про членів сім’ї при розгляданні фотографій.)

– Молодці, діти. Ви всі гарно знаєте, як звати ваших батьків. Ви їх дуже любите, а вони, звичайно, всі дуже вас люблять, любі діти. В сім’ї всі повинні поважати один одного, піклуватися про рідних. Діти, хто хоче розказати віршик про любов мамочку?

Мамо, любя мамочко, –
Кажуть син та донечка, –
Найдорожча в світі ти
І ніжніша сонечка.

– Молодець, дуже гарний віршик про найдорожчу людину – про маму. Діти, мама для Раєчки зробила подарунок. Подивіться, – це оцей гарний віночок. Які квіточки у цьому віночку?

(Бесіда про квіти у віночку.)

– Діти, цей віночок не тільки для краси. Цей віночок – оберіг. Він оберігає дівчинку від усього злого. Це і лікар для тіла: чорнобривці допомагають позбутися болю голови, не-забудки та барвінок розвивають зір, а ромашка заспокоює серце. Коли дівчинці одягають віночок, то приказують:

Одягни віночок,
Одягни обнову,
На щастя, на долю,
На чорнії брови.

(Вихователька одягає дівчинці віночок.)

– Діти, подивіться, яка наша Раєчка гарна в цьому віночку. А чи хочете погратися з віночком?

Гра “Віночок” (Дошкільне виховання, 4, 99 р.)

– Діти, вам сподобалося гостювати у Раєчки?

(Заходить мама або бабуса іменинниці, на підносі іменний пиріг.)

Мама: Любі діти, я дякую, що ви прийшли до Раечки на свято. Ми з Раечкою хочемо вас почастувати.

Вих.: Ми, звичайно, пригостимося, але спочатку заспіваємо “Коровай”. Ставайте всі дружно на “Коровай”, щоб ще раз привітати нашу іменинницю. *(Пісня-гра “Коровай”).*

– Діти, дивіться, вже і наша лялечка прокинулася і хоче з вами гратися.

(Іменинниця пригощає дітей пирогом. Ігри продовжуються.)

НА ВЕСЕЛОМУ ЯРМАРКУ

(Дитина і навколишній світ. Молодша, середня група)

Завдання: поглибити знання дітей про предмети українського національного глиняного посуду: тарілку, мисочку, глечик, макітру. Розвивати у дітей чутливість до гармонії кольору, виразності лінії та форми виробів з кераміки. Виховувати інтерес до національної спадщини.

Матеріал: ілюстрації або іграшкові персонажі до казок “Лисичка і журавель”, “Півник і двоє мишенят”, посуд: тарілочка, глечик, макітра, вишивані серветки.

Вихователька: Діти, сьогодні ми підемо на ярмарок. Скажіть, будь ласка, що люди роблять на ярмарку? *(Продають і купують всякі речі).* Правильно, на ярмарку продаються і купуються різні речі. А сьогодні різні казкові герої на казковому ярмарку будуть показувати і продавати український глиняний посуд. Щоб купити цей посуд, ви повинні відгадати, з якої казки ці герої, і щось про них розказати чи пісню заспівати. Діти, ви хочете відвідати казковий ярмарок? Тоді рушаймо. А щоб нам було веселіше, заспіваймо українську народну пісню “Як пішли ми на базар”.

Як пішли ми на базар	Як пішли ми на базар
Ложки купувати,	Миски купувати,
Ложки мої, ложки	Миски, мої миски,
Ходять коло хати. <i>(двічі)</i>	Ходять коло хати. <i>(двічі)</i>

– Ось ми і на ярмарку *(На столі стоять ілюстрації або іграшкові персонажі до казок; на вишитих серветках стоїть посуд).* Ось наші казкові герої, вони хочуть показати нам різний посуд. Про одного казкового героя я вам загадаю загадку, послухайте.

Довгі ноги, довгий ніс,
По болоті ходить скрізь.

– Так, це журавлик. (*Вихователь показує дітям журавля.*) Ви впізна-ли його? З якої він казки? Молодці! Казка називається “Лисичка і жура-вель”. Діти, з чого пригощав журавлик лисичку в казці? (*З глечика*). Що стоїть перед журавликом на вишитій серветці? Так, глечик. Роздивіться, яка форма глечика. Дивіться, діти, у глечика вузька шийка, він досить високий. Глечик розписаний квітами, крапочками, лініями. Вам подоба-ється цей глечик? З чого зроблений глечик? Так, з глини. У кого вдома чи в бабусі є такий глечик? Що бабуся тримає в глечику? Діти, ви хоче-те, щоб журавлик подарував нам цей глечик? Тоді треба розказати вір-шик про журавлика. Хто розкаже?

ОБЛІТАВ ЖУРАВЕЛЬ *П.Воронько*

Облітав Журавель	Ми спитали Журавля:
Сто морів і сто земель.	“Де найкраща земля?”
Облітав, обходив –	Журавель відповідає:
Крила й ноги натрудив.	“Краще рідної – немає!”

– Молодець, дуже гарний віршик. Тепер журавлик нам вже дарує глечик. Діти, подякуємо журавликові. Діти, а хто це поряд із журавли-ком? Так, лисичка. Що Лисичка продає? Що перед нею стоїть на виши-тій серветці? Так, тарілочка. Якої форми тарілочка? (*Круглої*). З чого вона зроблена? (*З глини*). Так, діти, ця тарілочка, так як і глечик, зробле-на з глини. Колись давно люди ліпили посуд руками з глини і випалюва-ли на вогні, щоб він був твердий. Подивіться, діти, як гарно розписана ця тарілочка. Що на ній намальовано? Як ви думаєте, чи розіб’ється ця тарілка, якщо впаде на підлогу? Так, розіб’ється. З цим посудом треба поводитися обережно. Кого лисичка пригощала з тарілочки? Так, жу-равлика. А ви хочете мати в групі таку тарілочку? Тоді давайте заспіва-ємо веселу пісню про лисичку.

(*Діти співають пісню “Я Лисичка, я сестричка”.*)

– Молодці, діти. Тепер лисичка дарує нам тарілочку. Ми вже маємо глиняний глечик і глиняну розписану тарілочку, щоб прикрасити нашу групу. Подивіться, діти: хто ще прийшов на ярмарок? Хто це? Так, пів-ник і мишенята. З якої вони казки? (*“Півник і двоє мишенят”*). Діти, що робили мишенята в цій казці? (*Танцювали і співали.*) А що робив пів-ник? (*Працював, пік пиріжки.*) А щоб пиріжки були довго теплі і свіжі, півник склав їх в макітру. Ось це, діти, макітра (*Показати на макітру*). З чого вона зроблена? Так, теж з глини. Якої вона форми? Так, круглої. Бачите, макітра теж розписана, як і інший глиняний посуд. Що ж, діти, щоб півник подарував нам макітру, згадайте віршики про персонажів цієї казки.

Стоїть півень на току
У червонім чобітку.
Будем півника просити:

Ходи жито молотити.

Загадка про мишку: Тваринка маленька,

Шубка сіренька,
Хвостик довгенький,
Оченята чорненькі,
Зубки гостренькі.

– Молодці, діти, ви і цих персонажів впізнали, і про них розказали, отже, півник дарує нам макітру. Дякуємо за дарунки всім казковим героям. А зараз ми ще пограємось. Я буду розказувати знайомі вам вірши-ки, зупинюся, а ви будете продовжувати розказувати вірш.

Киця Мура,
Де ти була?
У бабусі.
Що робила? (*Зупинитися*)

(*Діти*) Миски мила.

Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику (*Зупинитися*)

(*Діти*) В глиняному горщику.

– Молодці, діти. Скажіть мені ще раз, чим ми прикрасимо нашу групу? Який посуд поставимо на нашу полицку? Так, ми поставимо тарілочку, глечик та макітру. З чого зроблений цей посуд? Так, з глини. Чи сподобалася вам зустріч з казковими персонажами? Наступного разу ми зустрінемося з іншими казками.

(*Заняття закінчується.*)

ПІВНИК-СВИЩИК

(Дитина і навколишній світ, малювання. Молодша група)

Завдання: поглибити знання дітей про українську народну іграшку з глини, а саме – про свищик. Продовжувати знайомити дітей з декоративними візерунками українського народного декоративно-вжиткового мистецтва. Учити дітей прикрашати лініями, крапками, кільцями папє-рові силуети керамічної іграшки. Розвивати зацікавленість до декоративного мистецтва, естетичні почуття, відчуття ритму. Виховувати дбайливе ставлення до іграшок, охайність у роботі з фарбами, бажання малювати.

Матеріал: керамічна пташка-свищик, ілюстрації із зображенням керамічних пташок-свищиків, тоновані плоскі паперові силуети пташок, гуашеві фарби, пензлі та інше приладдя для малювання.

Хід заняття

Вихователька: Діти, що найбільше ви любите робити вдома і в дитсадку? Так, гратися. А що ви найбільше любите одержувати в дарунок? (*Іграшки*). Звичайно, всі діти дуже люблять іграшки.

(*Стук у двері, заходить хлопчик-лялька в українському одязі з керамічною іграшкою – пташкою-свищиком.*)

– Ой, діти, хто це до нас прийшов? Який гарний хлопчик! Яка гарна на ньому вишивана сорочка! Діти, запитайте, як його звати. (*Хлопчика звати Петрик*). Діти, запросіть Петрика сісти. Петрик каже, що в нього був день народження. До нього прийшли друзі, привітали його і подавали подарунок. Він хоче, щоб ви відгадали, який подарунок йому по-дарували друзі. Послухайте уважно вірш, і ви відгадаєте, що подарували Петрикові.

Друзі Петрика вітали	Ходить Петрик по селу,
І йому подарували	Має втіху не малу.
Півника із глини.	Хто його почує,
Гарні іменини!	Сміється, жартує.
А той півник чубатий	Петрик не вгаває –
Добре вміє співати.	На півнику грає.

– Діти, що подарували Петрику друзі? Так, півника. Ось подивіться, Петрик приніс цю іграшку з собою. З чого зроблена ця іграшка? Так, з глини. А що вміє робити ця пташка? Так, вміє співати. Полухайте, як вона співає. (*Вихователька грає на свищiku*). Вам подобається? Давайте розглянемо цього півника і назовемо, що в нього є (*Тулуб, голівка, гребінчик, борідка, дзьобик, хвіст, а замість ніг – підставка*). Чим прикрашений півник? (*Крапочками, лініями, кільцями*). Діти, чи хочете ви прикрасити паперових півників? Петрик каже, що він вам у дитсадку залишить свій свищик. Давайте ми розмалюємо півників і подаруємо Петрикові. Ви погоджуєтеся зі мною? Перш ніж приступити до малювання, я вас запрошуюю поспівати веселу пісеньку “Два півники”. (*Діти співають з вихователкою, імітують дії за змістом пісні, танцюють*). А зараз, діти, сідайте за столи і будемо прикрашати пташок. Ось, подивіться, як я прикрасила пташку. (*Діти розглядають різні зразки*). Що прикрашено у пташки? (*Голівка, хвостик, тулуб*). Чим прикрашений тулуб? Голівка? Хвостик? Діти, я буду розмальовувати півника, а ви уважно дивіться, як я буду малювати. (*Вихователька показує послідовність виконання роботи*). (*Діти виконують роботу. Вихователька з Петриком оглядають роботи*).

– Молодці, діти. Ви дуже гарно розмалювали півників. Петрикові дуже подобаються ці пташки. Ми даруємо їх Петрикові.

(*Петрик дякує за подарунок. Діти дякують за свищик, запрошують Петрика прийти в гості ще раз, заняття закінчується*.)

КАЛАЧІ ДЛЯ ВЕДМЕДИКА (Художня література, ліплення. Молодша група)

Завдання: поглибити знання дітей про потішки, забавлянки, песенки. Вчити дітей розігрувати різні сюжети знайомих забавлянок, пісенок, відтворювати напам'ять їх текст. Продовжувати вчити дітей скочувати шматочки пластиліну поздовжніми рухами, згортаючи одержану форму в кільця. Розвивати бажання ліпити. Виховувати любов до усної народної творчості, акуратність у роботі.

Матеріал: іграшковий ведмедик, керамічний посуд – макітра, та-рілка, пластилін, дощечки.

Хід заняття

Вихователька: Діти, сідайте всі гарненько, слухайте мене уважненько. (*Стук у двері, заходить ведмедик*).

– Ой, діти, хто це до нас прийшов? Так, ведмедик. Але щось він засмучений. Чому ти, ведмедику, засмучений? Тихіше, діти. Послухаємо, що він нам скаже. (*Ведмедик виховательці пошепки щось каже*).

– Ведмедик просить нас допомогти йому. До нього скоро прийдуть гості, але він не встиг напекти бубликів, калачів, хлібчик. То ж ведмедик просить вас напекти йому калачів. Діти, допоможемо ведмедикові? Так, я теж думаю, що ми йому допоможемо і спечемо щось смачненьке. Сідай, ведмедику, і зачекай, поки калачі спечуться. Діти, згадайте по-тішки, забавлянки, віршики про бублики, калачі, хлібчик. Давайте роз-кажемо ведмедикові віршики.

Цить, не плач!	Печу, печу хлібчик
Я спечу тобі калач,	Діткам на обідчик:
Медом помажу,	Меншому – менший,
Тобі покажу,	Старшому – більший, –
А сама з'їм!	Шусть у піч, Шусть у піч!

(*Діти імітують рухи ліплення тіста, показують маленький хліб, великий хліб.*)

Ой смачні, ой смачні
Бублики у Тані.
Медяні, запашні,
З маком, ще й рум'яні.

– Молодці, діти. Ведмедикові, бачу, подобається, як ви розповідаєте віршики. А тепер давайте пограємося в гру “Калач”.

(*Діти імітують дії за текстом пісні “Калач”.*)

Я печу, печу, печу	Випікайтесь, калачі,
--------------------	----------------------

Діткам всім по калачу,	У натопленій печі!
Зверху маком притрушу,	Буду я дітей скликати,
В піч гарячу посаджу.	Калачами частувати!

– Ми дуже гарно поспівали й повеселилися, а зараз сідайте за столи. Чи хочете ви спекти калачі для ведмедика? А ще скажіть мені: чия мама або бабуся пече калачі вдома? А з чого вони печуть калачі? Так, з муки, з борошна. Після обіду ми вивчимо такий віршик:

Горить вогонь у печі –
Місить мамка калачі.
Біла мука, біленька,
Буде їсти Оленка.

– Ми з вами, діти, будемо ліпити калачі, бублички з пластиліну. Ось вам м'який, як тісто, пластилін. Вам легко буде з м'якого пластиліну ліпити. Подивіться, як я буду ліпити калачі, а потім ви це зробите. (*Вихователь показує скочування шматка пластиліну поздовжніми рухами, згортаючи одержану форму в кільце – формує “круглий калач”*). Діти, постарайтеся гарно ліпити, щоб ведмедикові і його гостям сподобалися ваші калачі.

(Діти виконують роботу.)

– Що ж, діти, ви напекли ведмедикові багато калачів. Ми з ведмедиком подивимося, які у вас вийшли калачі. Ви, діти, молодці! Гарно виконали роботу. Але як ведмедик віднесе ці калачі? Нам треба їх кудись скласти. Ось тут у нас є посуд. Що це, діти? Як називається цей посуд? Так, тарілочка і макітра. Діти, давайте складемо калачі в макітру. В макітрі вони довго будуть теплі і свіжі. Пам'ятаєте, коли півник із казки “Півник і двоє мишенят” напік пиріжків, то він теж складав пиріжки в макітру.

(Діти складають калачі в макітру і віддають ведмедикові. Ведмедик дякує за калачі і прощається з дітьми.)

ДВА КОЛЬОРИ МОЇ, ДВА КОЛЬОРИ (Розвиток мовлення. Молодша група)

Завдання: поглибити знання дітей про традиційні речі українців – вишивки. Закріпити знання дітей про візерунки на вишивках та значення кольорів. Збагачувати словниковий запас дітей, вчити будувати прос-ті речення. Розвивати естетичний смак, відчуття краси. Виховувати по-вагу до традицій українського народу, прищеплювати любов до народ-ного мистецтва.

Матеріал: Вишивані сорочки, скатерті, серветки, рушники; скринь-ка; вірші про вишивку.

Хід заняття

Вихователька: Діти, я сьогодні вранці прийшла на роботу і знайшла біля наших дверей ось цю скриньку. Чи подобається вам ця скринька? Мені теж сподобалася ця скринька. Я взяла її, дивлюся, а тут написано: “Малятам молодшої групи від бабусі Одарки”. Цікаво, що там всередині? А вам цікаво, що в цій скриньці? Давайте відкриємо її і подивимося, що нам прислала бабуся Одарка. Діти, подивіться, яка краса!

(Вихователька виймає із скриньки різні вишивані речі і листівку).

– Бабуся нам щось ще й написала, послухайте.

Співаночки я співала,
Співаючи вишивала
Рушнички і поясочки,
І хусточки, і сорочки.
А тепер любій малечі
Я дарую всі ці речі.

Отже, діти, що нам прислала бабуся? Так, всякі вишивані речі. Ось подивіться на ці гарні вишиті сорочки. Для кого ці сорочки? Так, для дівчаток і для хлопчиків. Що вишито на сорочечках? Так, квіти, листочки, ягідки калини. У кого вдома є вишита сорочка? Хто тобі вишив сороч-ку? Хто знає віршик про вишиваночку?

Вишиваю вишиваночку
Я для братика Іваночка.
Вся в мережках вишиваночка,
Подарунок для Іваночка.

Коли діти одягають такі гарні сорочки? Правильно, коли ідуть на свято. Хто розкаже віршик про те, як ми одягаємося на свято?

Ой вдягнуся я на свято
У вишивану сорочку,
У червону спідничку,
Ще й коралі на шнурочку.

Діти, подивіться, які гарні серветки та скатерті прислала нам бабуся Одарка. Вони теж вишивані. Що вишито на них? Так, квіти, листочки, смужки, ягідки. Якого кольору квіти? Ягідки? Листочки? У кого вдома є вишивані серветки? Де вони лежать? Діти, подивіться, що ще нам прислала бабуся! Що це? *(Вихователька розстеляє рушники).*

Так, це рушники. А чи є рушники в нашій групі? Що ними прикрашено? *(Портрет Шевченка, образ, розмальована тарілка).*

Скажіть мені, як зображений портрет Шевченка? Він намальований чи вишитий? Так, правильно, цей портрет теж вишитий. Що вишито на рушниках?

(Квіти, листочки, ягідки калини, птахи).

Бачите, як багато різних вишиваних речей? Вишивками люди прикрашають домівку. Чи хотіли би ви навчитися вишивати? От ви трошки підроснете, і ми з вами будемо вчитися вишивати. А зараз ми з вами цими вишиваними речами прикрасимо нашу групову кімнату.

(Діти допомагають вихователю, заняття закінчується.)

РУШНИКИ, РУШНИКИ...

(Розвиток мовлення, аплікація. Молодша група)

Завдання: поглибити знання дітей про назви рушників та їх призначення в побуті. Розширити знання про рушник-утирач. Продовжувати вчити будувати прості речення, вчити з дітьми нові слова, заохочувати використовувати їх у мовленні. Розвивати естетичний смак, відчуття краси. Закріпити вміння розмішувати і наклеювати смужки на папері. Виховувати інтерес до українського народного мистецтва.

Матеріал: вишивані рушники, паперові рушнички, кольорові смужки, приладдя для аплікації.

Хід заняття

Діти, ми вже з вами розглядали різні вишивані речі, а зараз ми детальніше поговоримо про рушники. Подивіться, які гарні в мене рушники. *(Вихователька показує різні рушники.)* Давайте пограємося, ніби ми вишивальниці і вишиваємо рушники. Будемо вишивати і співати пісню, яку ми вчили до свята.

Діти співають пісню "Рушничок" (Дошк.вих. 1999 № 4), імітують вишивання.

Я в садочку сиділа,	Сюди-туди голка,
Рушничок вишивала.	Отут буде листя.
Мені сонце світило,	Сюди-туди голка,
Мені шить помагало.	Отут буде квітка.

(Стук у двері. Заходить лисичка в українському одязі.)

Лисичка: Добрий день, діти. Я ішла від Журавля із гостини повз ваш дитячий садок, коли чую – десь дуже гарно співають діти. Прислухалася, а це ви так гарно співаєте. От і зайшла я до вас.

(Діти запрошують Лисичку сісти.)

Лисичка: Ой як у вас тут затишно! У вас дуже гарно прикрашена групова кімната різними вишивками. А які в вас гарні рушники! Я ще

ніколи не бачила таких гарних вишивок. Чи могли б ви мені розповісти про ці рушники?

Вихователька: Чи розкажемо Лисичці про рушники? Що вишито на рушниках? Що прикрашають рушниками? Діти, коли зустрічають дорогих гостей, теж користуються вишиваними рушниками. На вишиваний рушник кладуть хліб і сіль, і так зустрічають гостей. Ось подивіться, як це робиться. (*Вихователька показує дітям хліб на вишитому рушнику.*). Діти, як ви думаєте, чи можна такими рушниками витирати руки, лич-ко? Ні, звичайно, не можна. Це рушники для прикрас. Для витирання рук є інші рушники. Рушник, в який ми витираємо ручки і личко, називається утирачем. Давайте вивчимо такий малесенький віршик.

Рушник, яким личко витираємо,
Утирачем називаємо.

(*Діти кілька разів повторюють ці слова.*)

Діти, чи хочете, щоб я вам розказала про рушник-утирач? Ось цей рушник називається утирачем. (*Вихователька показує рушник-утирач*). Що вишито на цьому рушнику? Так, смужки. Якого вони кольору? (*Червоного, зеленого, жовтого*). Хто згадає, що означає червоний колір? Так, це радість. А чий колір жовтий? Так, сонечка, а ще це колір ко-лоска, зерна. Цей колір, діти, несе добро. А чий колір зелений? Так, тра-вички, листочків, це колір життя. Діти, чи хотіли б ви виготовити такі рушнички?

Лисичка: Я теж хотіла би мати такий рушничок, а ще би я хотіла, щоб ви виготовили утирачі і для моїх лисенят.

Вихователька: Що ж, діти, виготовимо для лисенят рушнички-утирачі? Давайте заспіваємо пісню “Я Лисичка, я сестричка”, а потім покажемо, як ходить лисичка і, крадучися, як лисичка, сядемо за столи виготовляти рушнички. Подивіться, який рушник будемо виготовляти. (*Вихователька показує зразок*). Чи всі смужки однакової ширини? Якого кольору широка смужка? Якого кольору вузькі смужки? Викладіть смужки так, як будете наклеювати їх. Коли виклали смужки, приступай-те до наклеювання.

(*Діти працюють, вихователька допомагає. Роботу може супроводжувати звучання “Пісні про рушник”*). (*Лисичка з вихователкою оглядають рушнички, хвалять дітей за гарно виконану роботу*).

Лисичка: Діти, я щось призабула те слово, яким називають ці рушнички. Знаю, що такими рушничками витирають ручки, личка, тіло, а як називаються, призабула. Нагадайте мені, будь ласка, як називаються ці рушнички?

Вихователька: Правильно, діти, ці рушнички називаються утира-чами.

Лисичка: Ой, і справді, я згадала, це утирачі. Мої лисе-нята будуть дуже раді мати такі рушнички.

(Діти дарують лисичці рушнички. Лисичка дякує і прощається з дітьми.)

ДО РІДНОГО КРАЮ ЛЕЛЕКИ ЛЕТЯТЬ

(Дитина і навколишній світ, рідна природа. Молодша група)

Завдання: дати поняття про народну символіку – про лелек. Поглибити знання дітей про весняні зміни в природі, про птахів, що живуть на території України, ознайомити з особливостями поведінки лелек. Розвивати допитливість, спостережливість, пізнавальний інтерес дітей. Виховувати любов до природи, турботливе ставлення до птахів.

Матеріал: ілюстрації, де зображені лелеки в гнізді (по можливості спостерігати за гніздом в природних умовах), вірші та загадки про лелек, запис співу пташок, атрибути до гри “Лелека і жабенята”.

Хід заняття.

Діти, ми вже говорили, яка пора року настала. Ми з вами навіть закликали її, щоб швидше йшла до нас. То яка це пора року? Так, весна. Що змінилося навкруг із приходом весни? Так, стало тепліше, з’явилися квіточки. А ще до рідного дому із теплого краю прилетіли птахи. Ось послухайте, як співають пташки, радіють теплу, весні, а ще вони радіють, що повернулися до рідної домівки. *(Діти слухають записи пташиного щебету).*

Вам подобається, як щебечуть пташки? Яких пташок ви знаєте? *(Горобчиків, синичок, ластівок).* А які пташки повертаються з вирію до нас? *(ластівки, солов’ї, журавлі, лелеки).*

Сьогодні ми поговоримо про дуже гарного птаха. Ви його легко впізнаєте. Дивіться на цю картинку, а я буду вам читати вірш, і ви відгадаєте, як називається цей птах. *(Діти розглядають картину із зображенням лелек).*

Вихователь: Довгоногий, чорно-білий

У гніздо на хаті сів.

Довгим дзьобом, знай, туркоче,

Ніби щось сказати хоче.

– Де ж це ти був?

– Далеко-далеко!

– А як звуть тебе?

(Діти відповідають: лелека.)

Ось ви і впізнали цього птаха. Це – лелека. Хто з вас бачив коли-небудь лелек? Чи бачив хтось із вас, де будують гніздо лелеки? Подивіться на картину, і скажіть: де розміщене гніздо? Так, на хаті. Лелеки будують свої гнізда на хаті, на дереві, на стовпі. Діти, запам’ятайте, що лелеки

селяться тільки біля хороших і добрих людей. А тепер послухайте уважно віршик, який ми потім вивчимо.

МРІЯ *Д. Павличко*

Як виросту, збудую хату,	Нехай розводяться, гніздяться
На хаті колесо приб'ю,	По всіх деревах і хатах.
А там я поселю крилату	Нехай мені щоночі сниться,
Лелечу кліктну сім'ю.	Що я літаю, наче птах.

– Діти, що хоче зробити хлопчик? (*Збудувати хату, а на хаті поселити лелек*). Діти, цей хлопчик хороший, чи поганий? Він хороший, бо хоче допомогти птахам. Діти, а чи можна руйнувати гнізда птахів? Ні, ніколи не можна цього робити. Згадайте, що ми робили взимку на прогулянці (*Годували пташок*). Діти, а чи знаєте ви, що їдять лелеки? Так, лелеки їдять жаб, мишей і комах. Який віршик ми знаємо про це?

Довгі ноги, довгий ніс,
Прилетів – обід приніс:
Смачних жабеняток
Для своїх маляток.

– Діти, чи хочете погратися в гру “Лелека і жабенята”? Ставайте швиденько в коло і вибирайте лелеку.

Ходить лелека по болоту,
Кличе жабу на роботу.
Жаба каже “Не піду”,
Бусел каже “Поведу”.
Раз, два, три –
Лелекою будеш ти!

(Гра “Лелека і жабенята”)

– Діти, ви весело погралися, і ми продовжимо нашу розмову. Діти, у цього птаха є й інші імена, інші назви. Чи чув хтось із вас іншу назву цього птаха? Чи чули ви такі назви, як чорногуз, бусел, бузьок, бузько? Це різні назви одного птаха. Є така народна закличка до цих птахів:

Чорногузе, дядьку,
Зроби мені хатку,
І ставок, і млинок,
І цибулі грядку.

Діти, лелече гніздо прикрашає оселю. Люди дуже люблять цих птахів. Якщо хтось зруйнує лелече гніздо, то накличе лихо, біду. А чи чули ви, що лелеки приносять до хати немовлят, маленьких діточок? Вони і самі люблять маленьких діточок, своїх лелеченят. Як називаються діти лелек? Так, лелеченята. Лелеки – дуже дбайливі батьки. Вони доглядають за

своїми дітками, привчають малих до праці. Малі лелеченята, як тільки трошки підростуть, летять з дорослими лелеками шукати собі їжу. Запам'ятайте, діти: лелеки живуть сім'ями і дуже люблять свою до-мівку, той край, де народилися. Лелеки приносять людям щастя, спокій, а тому люди їх люблять і оберігають. Це дуже хороші, працьовиті пта-хи. *(Привернути увагу дітей до картини, де зображені лелеки)*. Щоб ви краще запам'ятали цих птахів, скажіть, якого кольору пір'я в них? *(Біло-го і чорного)*. Який у них дзьоб? *(Довгий)*. Які ноги? *(Теж довгі)*. Як називаються їхні дітки? *(Лелеченята)*. Молодці, я думаю, що ви завжди будете оберігати цих птахів, про яких складено так багато пісень, казок і легенд. Чи сподобалась вам зустріч із лелеками? Може, хтось із вас побачить десь лелек, то ви обов'язково розкажіть нам про це.

(Заняття закінчується.)

В ГОСТІ ДО КАЛИНИ

(Рідна природа. Молодша, середня група)

Завдання: поглибити знання дітей про калину як символ України, про весняні зміни у природі. Збагачувати словниковий запас дітей. Розвивати спостережливість, бажання пізнати світ. Виховувати бережливе ставлення та любов до рідної природи.

Матеріал: кущ калини, вірші, пісні про калину.

Хід заняття

Діти, ви вже, напевно, всі запам'ятали, яка зараз пора року. Так, весна. Що нам весна принесла? *(Тепло, квіточки, зелену травичку)*. Що з'явилося на деревах? Так, листочки, квіти, дерева зацвіли. Навкруги стало дуже гарно. Чи хотіли б ви сьогодні піти до когось в гості? Тоді ми сьогодні підемо в гості до калини. Чи знаєте ви, де росте калина в нашому садку? Так, на нашому квітнику, під нашими вікнами. Чи пам'ятаєте, що було на калині взимку? Так, на калині були червоні ягідки. Куди поділи-ся ягідки? Так, їх з'їли пташки. Ми з вами спостерігали, як пташки клю-вали ягідки калини. Що можна варити з ягідок калини? Так, чаєм кали-ни можна лікуватися при застуді. Діти, а чи знаєте ви, що:

В нашому садочку
Сталася новина –
Зацвіла біленьким цвітом
Червона калина.

То ж, давайте підемо до калини, і ви все побачите самі. (*Заняття продовжується на подвір'ї, біля куща калини*).

– Діти, чи змінився наш квітник? Що з'явилося на квітнику? А ось наша калина. (*Привернути увагу дітей до куща калини*). Чи гарний у нас кущ калини? Що на ньому з'явилося? Так, дуже гарні квіточки. Якого кольору цвіт калини? Діти, поети калину часто порівнюють з дівчиною у білому вбранні. Послухайте віршик, де поет Тарас Шевченко порівнює калину з дитиною:

Зацвіла в долині
Червона калина,
Ніби засміялась
Дівчина-дитина.

– Діти, підійдіть до калини ближче, понюхайте квіти, помилуйтеся красою цих квітів. Подивіться, квіти калини схожі на зірочки. Щоб ви добре запам'ятали, які в калини квіточки та ягідки, послухайте віршик про калину, а якщо він вам сподобається, то ми його потім вивчимо.

СИМВОЛ УКРАЇНИ *Н.Ковалишина*

У калини квіточки –	У калини зернятка –
Ніжно-білі зірочки.	То маленькі серденька.
У калини ягідки –	Через те і куш калини
Червоненькі крапельки.	Став за символ України.

– Чи сподобався вам віршик? Ми обов'язково його вивчимо. Діти, калина дуже любить воду, тому вона часто росте біля води. З гілок калини можна зробити сопілочку і грати на ній. Подивіться, ця сопілочка калинова, послухайте, як вона співає.

(*Вихователька грає на сопілочці.*)

Про калину складено багато казок, легенд, віршів, пісень, ігор. Ми з вами вивчили колискову про калину, давайте заспіваємо цю колискову.

(*Діти співають колискову.*)

КОЛИСКОВА

Люлі, люлі, спати, бо пішла десь мати,
Пішла на долину ламати калину.
Калину ламати, дитя напувати.
Щоб росло здорове, мало чорні брови,
Ще й рум'яні щічки, ой поспи ще трішки.

Молодці! Ви так гарно заспівали, що в калини ще кращі квіточки стали. Калину дуже люблять люди і за її красу, і за те, що нею лікують різні хвороби. Про калину народ склав багато приказок: “Убралася в біле плаття, як калина в білий цвіт”, “Молода дівчина така гарна, як калина”.

Дівчата вплітали калину у віночки. Там, де тепер на калині кві-точки, пізніше з'являються червоні ягідки. Цими ягідками калини при-крашають хату, святковий хліб. Ягідки калини малюють та вишивають на рушниках, хустках, сорочках-вишиванках. Чи хочете погратися в гру і поводити хоровод біля калини? Тоді ставайте в коло і пограємося в гру "Ой є в лісі калина".

(Проводиться гра-хоровод "Ой є в лісі калина".)

– Діти, чи сподобалася вам зустріч з калиною? У кого на дачі чи біля будинку росте куц калини? Чи допомагаєте дорослим доглядати за ка-линою? Давайте ми обкопаємо і полємо наш куц, щоб він краще ріс.

(Діти допомагають виховательці. Заняття закінчується.)

ВЕСНА! ВЕСНА! РАДІЙТЕ, ДІТИ!

(Розваги для молодших дошкільників)

Під музику "Веснянки" діти заходять до зали.

Ведуча: Ось і веснонька прийшла,
 І тепло нам принесла,
 Все радіє і співає, –
 Весну красну прославляє.

– От і ми сьогодні будемо веснянки співати, весну закликати.

Скоріш, люба Весно,	Щоб знов зеленіли
До нас прибувай,	Широкі лани –
Щоб знову озвався	Від сонечка сил
Соловейками гай,	Набирались вони.

Щоб жовті кульбабки
Цвіли у садах,
І щоб всі дівчатка
Були у вінках.

Діти: 1. Дівчатонька-подруженьки!
 Весну закликаймо
 Веснянок співаймо!

2. Весно, Весно, озовися!
Прийди до нас, не барися!

(Під музику заходить Весна.)

- Весна:** Я Весна-весняночка,
Прегарная панночка.
Прийшла вас вітати,
Гаївку співати.
- Діти:** 1.Здрастуй, Весно-красна,
Здрастуй, Сонце ясне!
Ми вже трішки підросли,
Наче квіти, розцвіли!
- 2.Ой ти, Весно, наша Весно,
Ой що ж ти нам принесла?
- Весна:** А про це дізнаєтесь,
Коли зі мною пограєтесь.
У коло ставайте
І пісню-веснянку заспівайте.
(Діти виконують пісню “Веснянка”).
- Дитина:** Весно, Весно,
То що ж ти нам принесла?
- Весна:** Всім дівчаткам по квіточці,
А хлопчикам по сопілочці.
(Весна роздає хлопчикам сопілочки.)
- Хлопчик:** На лужку усі співають –
Бджоли, коники, пташки, –
Та ніхто із них не знає,
Які в нас гарні сопілки.

Ведуча: Хлопці наші – молодці. Вони вміють грати на сопілках. Чи зіграєте нам, хлопці, веселу пісеньку? *(Разом з музвихователем хлопчики грають на сопілках, дівчатка пританцьовують, плещуть в долоні.)*

Ведуча: Зразу веселіше нам стало, як хлопці заграли. Давайте ще й Сонечко покличемо до нас на свято. Хай воно зігріває землю, тра-вичку, квіточки і маленькі діточки.

Дитина: Сонечко, Сонечко, глянь у віконечко,
Діткам маленьким з неба засяй!
(Діти співають закличку “Вийди, вийди, сонечко”. По залі танцює Сонечко.)

Я Сонечко тепле,	Я зігріваю
Привітне, ясне,	Ліси і поля,
І завжди я з тими,	Пташки прилітають
Хто любить мене.	І квітне земля.

Дитина: Землю сонечко пригріло,

Квіточки замайорили.
І цвітуть вони, як казка,
То ж радійте всі, будь ласка.

(Діти виконують пісню “Сонечко”).

Ведуча: Всі радіють Весні, Сонечку, у всіх гарний настрій і всім хочеться веселитись, танцювати. Всі наші дівчатка-квіточки разом з Сонечком і Весною затанцюють весняний таночок.

Дівчинка: Гей, мої рідні сестрички!
Квіточки-весняночки!
Беріться за ручки,
Заводьте таночки.

(Дівчатка виконують танець квітів.)

Ведуча: Гарні квіточки розцвітають весною, милують наше око. А кого ще ми дуже чекаємо на весні?

Діти: Пташок з теплого краю.

Ведуча: Так, ми всі чекаємо жайворонків, солов'їв, ластівок, бо птахи на своїх крилах приносять весну, тепло. Здавна існує звичай закликання пташок. Маленькі діти з випеченими з тіста пташками співали пісень і кликали пташок і весну. Ось і ми покличемо пташок.

Діти:

1. Пташок викликаю	2. Прилітайте, журавлі,
Із теплого краю.	Й соловесчки малі,
Летіть, соловейки,	І гусочки, й качечки,
На нашу земельку!	Щоб раділи діточки.

(Вилітають хлопчики-журавлики.)

Дівчинка – Журавлики-журавлі,
Де літали ви, малі?
Де бували?

Хлопчик – Ми у теплій краї,
У казковій гаї
Мандрували.

Дівчинка – Розкажіть, журавлі,
Як на дальній землі
Зимували.

Хлопчик – Ми в казкових гаях
Все по рідних краях
Сумували.

(Діти виконують пісню-танець “Прилетіли журавлі”).

Ведуча: Пташки на крилах принесли нам не тільки весну, тепло, але й гарне свято, коли ми вітаємо своїх мам, бабусь і всіх дівчаток. То ж наші діти хочуть привітати вас, дорогі мами, бабусі, сестрички.

- Діти:** 1.– Зі святом нашу маму
Вітаєм щиро ми.
З квітками, люба мамо,
І пісеньку прийми.
(Діти виконують пісню “Маму вітають малюки”.)
- 2 – Кажуть, що на світі
Сонце найясніше,
Та всміхнеться мама –
І стає світліше.
- 3 – Кажуть, що без сонця
Не розквітнуть квіти,
А хіба без мами
Є щасливі діти?
- 4 – Мамо, люба мамочко, –
Кажуть син і донечка, –
Найдорожча в світі ти
І ніжніша сонечка.

Ведуча: Дорогі мами, діти щиро вітають вас і дарують вам пісню.
(Діти виконують пісню “Подарунок мамі”.)

Ведуча: Хоч наші діточки ще малі, але вже думають, як допомогти мамі, чим її порадувати. Особливо хочуть допомогти мамі наші хлопчики.

- Діти:** 1 – Нехай хоч і в маленькім ділі,
Та руки в нас уже умілі,
Для вас, наші любі мами,
Ростемо помічниками.
- 2 – Як прийду з садка додому, Хай матуся відпочине,
Наведу я лад у всьому. Щоб не поралась сама,
Складу книжки на полицю, Бо який же я мужчина,
Нагодую нашу кицю. Якщо помочі нема?

Ведуча: Сьогодні діти вітають не тільки своїх мам, але і своїх доро-гих бабусь. Послухайте, як вони гарно говорять про своїх бабусь.

- Діти:** 1 – Дуже я люблю бабусю,
Маму нашої матусі.
В неї все чоло у зморшках,
Сивини багато.
Так і хочеться обняти
І поцілувати.

2 – Ми пісень голосних

Весело співаєм,
І бабусь дорогих
Піснею вітаєм.

(Діти виконують пісню “От яка бабуся”).

Ведуча: В цей день ми вітаємо також і дівчаток. Хлопчики вітають своїх подружок, а тати вітають своїх любих донечок. Оксанка нам розкаже про це віршик.

Приніс тато квіти в хату,
Бо у нас сьогодні свято.
Каже: “Білі – це для неньки,
Для бабусі – червоненькі,
А, як небо, голубі –
Це, Оксаночко, тобі.”

Ведуча: Ще послухайте, як гарно звертається тато до своєї донечки.

Дитина:	Донечко маленька,	Голос твій дзвіночком
	Чорні оченятка!	Цілий день лунає,
	Ти моя красуня,	Як я жив без тебе,
	Ти моє курчатко!	Я не уявляю

Ведуча: Ось так весело ми зустріли весну, з великою любов’ю привітали своїх мам, бабусь з весняним святом. Ми дуже раді, що вони прийшли до нас на свято. То ж як у нашого народу ведеться, гостей ми будемо частувати калачами.

(Діти виконують пісню “Калачі”. Всі пригощаються калачами-жайворонками. Свято закінчується.)

НАБЕРУ ВОДИЦІ З ЧИСТОЇ КРИНИЦІ (Дитина і навколишній світ. Середня група)

Завдання: продовжувати ознайомлювати дітей з народною символікою. Розширити знання про криниці, про їх появу, легенди про них, значення в житті людей. Формувати уявлення про те, як шанобливо і бережно ставилися наші предки до криничних джерел. Виховувати гуманне ставлення до природи, любов до рідного краю, бажання оберігати все те, що належить народу.

Матеріал: макет криниці-журавля, відро з водою, малі відерця, кухлики, картинки, де зображені криниці, легенда про криницю-журавля, вірші про криницю.

Хід заняття

Вих.: Діти, скажіть, що потрібно всім: і людям, і рослинам для жит-тя? (*Тепло, їжа, вода*). Так, без води нічого і ніхто не може жити. А звід-ки ми беремо воду? (*З річки, з крана*). У кого є бабуся в селі? Звідки во-на бере воду? (*З річки, з потічка, з колодязя, з криниці*). А тепер послу-хайте загадку і ви дізнаєтеся, про що ми будемо сьогодні говорити.

Стоїть хатка серед двору,
Журавликом дивиться вгору,
Цим журавликом беруть водицю,
А звуть цю хатку – *криниця*.

Вих.: Молодці, відгадали. Отже зараз ми з вами будемо вести бесіду про криницю. Ось на цих картинках зображені різні криниці. А ще в нас тут є макет криниці-журавля. Колись у селах була гарна традиція: копа-ти криниці, освячувати їх. У криниці вода чиста, холодна і дуже смачна. В селах були люди, які вміли шукати місця, де можна копати криницю, бо не на кожному місці під землею є вода. Подивіться на картинки або згадайте криницю, яку ви бачили в селі і скажіть, які по формі бувають криниці? (*Круглі, квадратні*). А з чого вони бувають зроблені? (*З камін-ня, з дерева, з бетону*). Діти, криниці дуже глибокі, тому не можна за-глядати в криницю, пустувати біля неї. Пригадуєте, який випадок тра-пився з необережною кицею, що пішла по водицю? Хто розкаже нам?

Пішла киця по водицю
Та й упала у криницю.
Пішов котик рятувати,
Кицю з води витягати.

Вих.: заспіваймо ще колискову про кицю і криницю:

Піди, кицю, по водицю,
Та не впади у криницю.
Криниця глибока,
Виб'єш, кицю, бока.
Криниця безодна,
Водиця холодна.

Вих.: Хто скаже, як називається ця криниця (*привернути увагу дітей до криниці-журавля*). Так, це криниця-журавель. А чи хочете дізнатися, чому саме так називається ця криниця? Послухайте, я вам розкажу ле-генду. Колись у сиву давнину мале хлоп'я загубилось у лісі. Воно заблу-кало і захотіло пити. Хлопчик натрапив в лісі на глибоку криницю. Він зовсім знесилився і не зміг дістати з криниці води. Де не візьмись, в небі з'явився журавель. Він спустився біля криниці і, нагнувши свою довгу шию, дістав води з криниці. Хлопчик напився і подякував журавлеві. У дитини прибуло сили, він знайшов стежку додому. Після того випадку

люди в пам'ять про доброго птаха стали робити криниці, схожі на журавлі, а назвали криницю Журавель. Вам сподобалася легенда? Подивіться, ця кам'яна частина криниці називається цямриння або зруб. Каміння для криниці беруть з річки. Воно повинно бути гладеньке, шліфоване. Самого журавля роблять з дуба, щоб він був міцний. Ще криниці прикрашають різьбою. Діти, повторіть, будь ласка, нове для вас слово "цямриння". Покажіть, котра частина так називається? Чи хочете погратися і зачерпнути води з нашої криниці-журавля? *(У макет криниці ставиться відро з водою. Діти начеплюють на журавля маленьке відерце і черпають воду, примовляючи:)*

Із криниці-студениці,	Дам напиться, освіжитись
Що під вишнями в саду,	Я малятам в холодку.
Я водиці-льодяниці	Їм водиця-льодяниця
У відерце наберу.	Буде дуже до смаку.

Вих.: Діти, біля криниці завжди росте густа трава, бо там багато волги. Господар біля криниці садить вербу або калину, щоб прикрасити криницю і оберігати від спеки. До криниць, до води люди завжди ставилися дуже шанобливо. Криниця – це символ знань, чистоти, мудрості, надії. Діти, ми всі повинні бережно ставитися до криниць, до річок, джерел, не засмічувати їх, бо вода – це життя. Ми повинні берегти всю природу: і дерева, і квіти, і трави, і землю, і воду. Про це ми вивчимо невеличкий віршик.

Збережімо деревце в долині,	Збережімо річку і криницю,
Щоб шуміло на тугих вітрах.	Пізнаваймо ближче до пуття,
Стане більше цвіту в Україні,	Відкриваймо кижку-таємницю
В нім зів'є своє гніздечко птах!	Зберігаймо землю і життя.

(Діти кілька разів повторюють вірш, заняття закінчується)

ХЛІБ – УСЬОМУ ГОЛОВА

(Дитина і навколишній світ. Середня група)

Завдання: дати уявлення про хліб, давній звичай ставлення до хліба, як його готують. Прищеплювати шанобливе ставлення до хліба, звертаючись до народної мудрості. Викликати бажання навчитися самим пекти хліб.

Матеріал: хліб, інші хлібні вироби, рушник, колоски, борошно, сіль, цукор, яйця, дріжджі, маргарин, молоко, вода, дріжджове тісто, приладдя для розкачування тіста, вірші.

Хід заняття

Діти, подивіться, як гарно у нас сьогодні прикрашений стіл. Що ви бачите на столі? (*Вишитий рушник, а на рушнику хліб, на тарілці бублики, пиріжки, колоски пшениці у вазі*). Чи цікаво вам, про що ми будемо сьогодні вести бесіду? От відгадайте загадку, і ви дізнаєтеся, про що була наша розмова.

Він і чорний, він і білий,
І завжди він загорілий,
Як до столу ми йдемо,
То без нього не їмо.

Так, це пахучий, рум'яний хліб. Ми зустрічаємося з хлібом щодня. Без хліба не обходиться ні буденний, ні святковий стіл. Згадайте, які приказки про хліб ви знаєте.

1. Нема хліба – нема обіду.
2. Хліб – усьому голова
3. Не всі землю орють, але всі хліб їдять.

З давніх часів батьки навчали дітей своїх традицій – берегти хліб. Хліб завжди був не тільки їжею, але й окрасою на різних святах і обрядах. На Великдень випікають круглі калачі – паски. На Різдво також обов'язково печуть круглий хліб – коровай (киричун, крайчун). А ще печуть пиріжки, пампушки, пироги з різною начинкою. Жодне весілля не обходиться без пишного короваю. Отже, діти, до хліба треба ставитися з великою пошаною, берегти кожну крихітку, бо для того, щоб ми мали хліб на столі, треба вкласти багато праці. Спочатку треба виростити зерно, потім переробити зерно на борошно, а тоді вже пекти хліб. По-слухайте, як гарно написано про хліб в оповіданні Т.Коломієць. "Хліб".

Принесли хліб. На столі поклали. Пахучий, теплий ще. Із шкоринкою золотавою. Це від вогню позолота в нього.

Та не тільки від вогню. Золоте зерно на борошно мололи. А зерно в золотому колоску на стеблині золоченій гойдалося, срібною росою вмивалося. Золоте проміння сонячне в себе ввібрало. Від сонця позолота в хлібі. Та чи тільки від нього?

Золоті роботящі руки зерно у ріллю посіяли. Урожай доглянули й зібрали. Роботящі руки зерно змололи... хліб спекли. Роботящі руки в дім його принесли, на вишивану скатертину поклали.

І лежить на столі хліб, теплий, пахучий, руками роботящими подарований. Лежить ясний, як сонечко, і ніби промовляє: "Любіть мене, шануйте, їжте та здоровими будьте".

З чим порівнюється хліб у цьому оповіданні? (*Із золотом, із сонечком*). Як сказано в оповіданні – якими руками вироблений хліб? (*Роботящими, золотими*). Давайте повторимо, які слова ніби промовляє хліб до нас? (*Любіть мене, шануйте, їжте та здоровими будьте*). А чи любите

ви хліб та хлібні вироби? Як треба ставитися до хліба? Які ще вироби з борошна ви знаєте? (*Пиріжки, бублики, булочки, пампушки, ва-реники, галушки, млинці, оладки, різні тістечка*). Діти, а яка гарна традиція, пов'язана з хлібом, існує в Україні? (*Зустрічати дорогих гостей хлібом-сіллям на вишитому рушнику*).

Діти, а чи бачив хтось із вас, як печуть хліб? Може хтось допомагав мамі чи бабусі пекти хліб? (*Розповіді дітей*).

Хто розкаже вірш про славу традицію випікання хліба?

У нас здавна
Є традиція слава:
Воду брати з чистої криниці,
Муку з ярої пшениці,
Руками добрими замісити
І гостей короваем пригостити.

Хто скаже, які продукти треба взяти для того, щоб спекти такий гарний хліб, як у нас на рушнику? (*Борошно, яйця, цукор, сіль, молоко, во-ду, дріжджі, маргарин*). Так, діти, ось тут перед вами всі ці продукти, які ви назвали. Всі ці продукти треба змішати, замісити тісто на дріжджах, тісто поставити в тепле місце, щоб підійшло. Коли тісто підійде, з нього формують хліб, пиріжки, булочки. Подивіться, діти, ось у цій мисці я замісила тісто на дріжджах. Воно вже й підійшло. Ми зараз з вами зробимо пишний коровай. Чи будете ви мені допомагати? Поміє-мо гарно руки і приступимо до роботи.

(*Вихователька розкачує тісто на основу, а діти виготовляють при-краси на коровай: розкачують довгі палички, потім розплескують їх пальчиками, стеками роблять надрізи колосочком; плетуть косичку, прикрашають коровай. Коровай відносять на кухню пекти*).

Діти, щоб наш коровай гарно спікся, давайте заведемо хоровод “Калач”.

Я печу, печу, печу	Випікайтесь, калачі,
Діткам всім по калачу.	У нагрітій печі
Зверху маком притрушу,	Буду всіх діток скликати,
В піч гарячу посаджу.	Калачами частувати.

Хліб завжди був у великій пошані у людей. Недарма є багато віршків, пісенок, потішок, де говориться про хлібні вироби. Ми з вами зна-ємо такі віршики. Давайте розкажемо їх.

1. Ой смачні, ой смачні	3. Летів горобейчик:
Бублики у Тані.	– Джив, джив, джив!
Медяні, запашні,	Де мені сісти?
З маком, ще й рум'яні.	– На печі.

2. Не плач, дитинко, не плач,. – Що ж мені їсти?
Принесе киця калач. – Калачі.

Молодці, діти. А які казки ви знаєте, де згадуються вироби із борошна? (“Колобок”, “Півник і двоє мишенят”, “Червона шапочка”). Чи сподобалося вам сьогоднішнє заняття? Що ми сьогодні робили? Сьогодні на полуденок ми будемо їсти коровай, який самі приготували. А зараз пограємося в гру “Хлібчик”.

(Заняття закінчується)

ЧИ ВСІ МИ ВМІЄМ СПІЛКУВАТИСЬ, ПО-УКРАЇНСЬКИ ПРИВІТАТИСЬ?

(Морально-етична бесіда для середньої групи)

Завдання: Закріпити уявлення дітей про ввічливі слова повсякденних привітань: добрий ранок, здрастуйте, доброго здоров’я, Слава Ісусу Христу, Слава навіки Богу та уточнити знання про народно-календарні привітання: Христос рождається – Славте його, Христос воскрес – Воістину воскрес.

Вчити дітей оцінювати вчинки інших дітей та літературних героїв. Удосконалювати уявлення про те, як оцінює український народ ввічливість. Виховувати бажання бути чемними, привітними. Розвивати уміння вести діалог.

Матеріали: ляльки-петрушки, ширма, атрибути до казки “Лисичка і журавель”, сюжетні картинки із зображенням фрагментів свят Різдва та Великодня.

Хід заняття

Вихователька: Діти, сьогодні ми з вами будемо говорити про те, як потрібно вітатися, як чемно вести себе. Розпочну я нашу бесіду віршем Д.Білоуса “Вітання”.

Чи всі ми вмієм спілкуватись,
По-українськи привітатись?
Чи всі вітання наші гречні
Теплом зігріті і сердечні?
Які прощання, побажання
Чи щирі ми щодо вітання
Щодо ласкавого звертання.

(За ширмою чути розмову ляльок-петрушок)

Лялька Марійка: Чому ти мене так штовхаєш? Чому ти так біжиш?

Петрик: Я хочу перший прийти до дітей! Перший, перший, розу-мієш?

М.: Петрику, ти що, не знаєш, що дівчаток треба пропускати впе-ред? Здається мені, що ти не дуже чемний.

П: Дівчаток...вперед...от придумала!

М.: Тихіше! Ти краще привітайся.

П.: А! Ну, привіт, привіт! Здоровенькі були!

М.: Петрику, та хіба ж так вітаються? Послухай, як я привітаюся. Добрий день, любі діти!

Діти: Добрий день!

М.: Діти, вам подобається поведінка цього хлопчика?

Діти: Ні, не подобається!

П.: Ой, Марійко! Мені так соромно! Я хочу навчитися, як треба вітатися, як стати чемним, але хто ж мені допоможе?

М Діти, може ви допоможете нашому Петрикові? Розкажіть йому, будь ласка, як стати ввічливим.

Вих.: Діти, ось ви щойно познайомилися з Марійкою і Петриком. Скажіть, як вони себе вели? Чи вмів Петрик гарно вітатися, гарно заходити до кімнати? Хто впізнав у Петрикові себе? Чи є такі між вами?

(Відповіді дітей)

Вих.: Давайте поговоримо про те, як треба вітатися, бо ж ви знаєте, що ввічливі люди завжди вітаються. Щирі слова вітання створюють у людей гарний настрій. Згадайте, будь ласка, які прислів'я ви знаєте про вітання.

Діти: Слова щирого вітання дорожчі за частування. За гарні слова вітання грошей не платять, а скажеш – то всім приємно.

Вих: Так, приємно, коли люди не забувають про добрі слова вітання. Діти, коли вас вранці мама будить, як до вас звертається, як вітається? – Добрий ранок, – А як ви вітаєтесь з рідними вранці?

(Відповіді дітей)

Вих: Запам'ятайте: діти повинні першими вітатися до дорослих, хлопчики повинні першими вітатися до дівчаток. А хто може розказати віршик про ранкове вітання?

О.ГУЗІЙ “Добрий ранок”

Добрий ранок, добрий ранок!

Поспішайте на сніданок!

Уже сонечко сміється,

Пісня жайворонка ллється.

Вже прокинулась травичка,

Скаче весело синичка,

Зайчик в лісі пробудився,

Їсти моркву заходився.

Добрий ранок, добрий ранок!

Поспішайте на сніданок!

Вих: Гарний віршик. А що, Петрику, чи запам'ятав ти, як треба вітатися вранці? Ось усі вже прокинулися, поснідали, пішли на роботу, в дитсадок чи на прогулянку. Ранок закінчився і наступив день. При зустрічах усі вітаються. А як треба вітатися вдень? (*Добрий день, доброго здоров'я, здрастуйте, Слава Ісусу Христу*). Так, є багато вітань, і всі вони гарні. Що ми бажаємо одне одному, коли так вітаємось? (*Бажає-мо, щоб день був хорошим, добрим для кожного, приносив радість, по-смішки і тільки приємне*). А коли ми вітаємося “Доброго вам здоров'я”? (*Бажаємо, щоб всі були здорові*). Це вітання дуже гарне і всім приємно, коли до них так звертаються.

(*Стук у двері*)

Вих: Хто це до нас прийшов? (*Заходить Лисичка*)

Лисичка: Здрастуйте, діти.

Діти: Здрастуй, Лисичко.

Л.: Чи можна зайти до вас?

Д.: Заходь, будь ласка.

Л.: **Дякую.** Я чула, що тут зібралися ввічливі діти і вирішила завітати до вас. А прийшла я не з порожніми руками. Я принесла вам книжечку про дитячий садок “Лісова галявина” і кілька картинок-загадок.

Д.: Дякуємо, Лисичко.

Вих.: Діти, як бачите, наша Лисичка чемна, ввічлива, вона гарно до всіх привіталася, побажала нам, щоб ми всі були здорові, веселі. Давай-те запросимо Лисичку в таночок і заспіваємо пісню “Здрастуй, здрастуй, Лисонько” та потанцюємо.

(*Пісня-гра*)

Л.: Ой, кого це я тут зустріла!?

Вих.: Діти, як ви думаєте, кого Лисичка у нас зустріла? (*Журавля*). Ви знаєте, що Лисичка і Журавель ходили один до одного в гості. Да-вайте трохи пофантазуємо і покажемо, як би вони віталися при зустрічі?

(*Діти демонструють різні мовні вітання*)

Вих.: Діти, ви, напевно, спостерігали, як вітаються чоловіки, як ваші тата вітаються із знайомими? Хто може це показати?

(*Хлопчики вітаються, подають руку*)

Вих.: Діти, а тепер уявіть собі, що день вже закінчився. Коли настає вечір, ми вже вітаємося по-іншому. Як саме?

Д.: Добрий вечір.

Вих.: Так, ми бажаємо всім, щоб вечір теж був добрий, приємний. Про всі вітання, які ми промовляємо весь день, ми знаємо віршик. Хто розкаже його?

“Доброго ранку!” – мовлю за звичаєм.

“Доброго ранку!” – кожному зичу я.
“Доброго дня вам” – людям бажаю.
“Вечором добрим!” – стрічних вітаю.
І посміхаються в відповідь люди.
Добрі слова ж бо для кожного любі.

Дітки, я ледь не забула про картинки, які принесла нам Лисичка. Ви, напевно, хочете подивитись їх?

(Діти розглядають картинки із зображенням свята “Різдва”)

Вих.: Що нагадують ці картинки? Коли святкують це свято? Чому так називається свято? Що вам запам’яталося з цього свята? *(Колядки)*. Згадайте, як вітаються в цей час?

(Христос рождається – Славіте його!)

Вих.: Правильно, молодці. А ось ще картинки. *(Розглядаються картинки із зображенням свята “Великдень”)*. Що вам нагадують ці картинки? Яке це свято? Коли ми святкуємо Великдень? Що найбільше ви любите в цьому святі? *(Писанки)*. Як вітаються в цей час?

(Христос воскрес! – Воістину воскрес!)

Вих.: Ми з вами згадали багато різних вітань. Всіма цими вітаннями народ користується дуже давно. В народі завжди вважали, що якщо людина не вітається, то така людина не ввічлива, погано вихована, вона неприємна іншим людям. Тому, дітки, ніколи не забувайте вітатися, щоб з вами не сталося так, як з Галинкою у вірші, який я вам прочитаю.

ШКОЛА ВВІЧЛИВОСТІ Л.Пищенична

Заходить Галя до кімнати,
Забула Галя, що казати,
Стоїть, мовчить, анітелень,
Кажі, Галинко, “Добрий день”.

А ще, дітки, не забувайте користуватися в розмові “чарівними словами”. Які чарівні слова ви знаєте? *(Спасибі, будь ласка, дякую, вибачте)*.

Петрик: Ой які ви гарні діти, які ввічливі і уважні. Я дуже багато навчився сьогодні від вас. Я буду завжди гарно вітатися і ввічливо звертатися до інших людей.

Вих.: Марійко і Петрику, щоб ви добре запам’ятали слова вітання та чарівні слова, діти розкажуть вам вірш, а ви його потім вивчите.

Ми слова чарівні знаєм,
Вивчили охоче!
І в розмові їх вживаєм
Зранку і до ночі!
– Доброго здоров’я, Галю!
– Добрий день, Оленко!

І “Спасибі”, й “Дуже прошу”,
“Вдячна вам”, “Будь ласка!”
Словом радість всім приношу –
Світ стає, як казка!
“Всім привіт”, “Іди здорова!”
“Дякую красенько!”

Ти до мене, я до тебе
Звернемось гарненько!

З добрим ранком всіх вітаю,
Як іду із хати.
І кажу всім: “На добраніч!”
Як лягаю спати.

Ось така чарівна мова,
Радує серденько!

“До побачення, вам люди,
Будьте всі здорові!”
І слова чарвні всюди
Ви вживайте в мові.

Вих.: Як ви думаєте, яких діток більше люблять: ввічливих, чемних чи погано вихованих? (*Ввічливих*). Звичайно, що ввічливих. То ж закінчимо нашу розмову поспівкою “Ввічливі діти”.

Ввічливі діти, наче квіти,
Всі їх люблять та й голублять.
(*Заняття закінчується*)

ТАКІ ГАРНІ ГОРЩИКИ, ЩО З’ЇЛИ БИ З БОРЩИКОМ (Дитина і навколишній світ, малювання. Середня група)

Завдання: розширити знання дітей про гончарство, гончарні вироби. Знайомити з особливостями закарпатської кераміки. Учити малювати за мотивами закарпатської кераміки, виконувати візерунок на плоскій формі, що імітує керамічний посуд, використовувати крапки, прямі і хвилясті лінії. Виробляти вміння розмішувати узор відповідно до форми предмета. Викликати в дітей бажання емоційно сприймати вироби мистецтва, підсилювати враження дітей відповідною музикою. Виховувати повагу до праці гончарів, акуратність у роботі.

Матеріали: закарпатські керамічні вироби, зразки, плоскі тоновані паперові форми горщика, приладдя для малювання, картини із краєвидами Закарпаття, магнітофон, записи закарпатських мелодій та пісні “Закарпаття моє”.

Хід заняття

Вихователька: діти, подивіться, які гарні картини я вам сьогодні принесла. Що зображено на цих картинах? (*Гори, ліси*). Чи знайомі вам такі краєвиди? Хто бував в горах, в лісі? Як ви думаєте, який край зображено на цих картинах? Так, це наш край. Як називається наш край? (*Закарпатський, Закарпаття*). Закарпаття – це наша маленька батьківщина. Тут ми народилися і живемо. Хто розкаже вірш про наш верховинський край?

Рідний край – зелена Верховина
України сонячна перлина
Мій великий, теплий, світлий дім
Виростаю радісно у нім!

На землі батьків моїх навколо
Спіє гроно, яблуко і колос,
Не злічити стад на полонинах,
Як співанок в горах і долинах.
Закарпаття – материнський дім,
Виростаю радісно у нім.

У цьому чарівному краї, де розкинулися зелені гори і полонини, біжать дзвінкі ріки, живуть дуже гарні люди. Це великі майстри. Вони вміють і вишивати, і плести з лози різні вироби, і, звичайно, робити з глини гарні речі. Як називаються вироби, що зроблені з глини? Які керамічні вироби ви знаєте? Послухайте загадку і відгадайте, як називаються люди, які виготовляють керамічні вироби?

Глина в кого ожива?
Творить з неї хто дива?
В кого посуд, ніби жар?
Ну, звичайно, це ...(*Гончар*).

Так, діти, це – гончарі.

В гончарні чимало речей чарівних,
І глиняний глечик – найкращий із них,
Гладенькі боки в нього, шийка тонка –
Їх справжнього майстра створила рука.

Я вам розкажу, як працюють гончарі. Вони шукають особливу глину, яка придатна для виготовлення глиняного посуду, замішують її з водою. Таке своєрідне глиняне тісто викладають на гончарний круг і виготовляють посуд різної форми. Коли глиняний посуд висохне, його обливають поливою і знову ставлять для висихання. Після висихання обпалюють посуд у гончарній печі. Глиняний посуд розмальовують, прикрашають. У різних місцях гончарні вироби розмальовують по-різному. Ось тут у нас глиняний горщик, глечик, тарілки. Цей посуд виготовили наші закарпатські гончарі. Давайте розглянемо, як розмальовані ці вироби. Що намальовано на них? (*Прямі та хвилясті лінії, крапки, квіти, листочки*). Хвилясті лінії відображають наші гори; крапки – це ягоди винограду та калини. Чи хотіли би ви розмалювати такі горщики? Давайте послухаємо пісню про наше Закарпаття і потанцюємо, а потім розмалюємо горщики.

(*Звучить запис пісні “Закарпаття моє”, діти виконують довільний танець*).

Якого кольору тло ваших паперових горщиків? (*Коричневого*). Як ви думаете, якою фарбою треба малювати на коричневому тлі, щоб було добре видно? (*Білою, жовтою*). З яких елементів будете складати узор? (*З прямих і хвилястих ліній, з крапок*). Потренуйтеся, як малювати хвилясті

лінії, як робити крапки патичками. Щоб вам краще малювалося, працювати будемо під звучання гарних закарпатських мелодій.

(Діти малюють, звучать записи народної музики).

Ви дуже гарно виконали свою роботу.

Такі гарні горщики,
Що з'їли би з борщиком
Горщики чудові,
Різні, кольорові.

Ми влаштуємо виставку ваших робіт і запросимо дітей із сусідньої групи подивитися, як ви гарно вмієте розписувати гончарні вироби.

(Заняття закінчується).

ХТО НЕ РОБИТЬ, ТОЙ НЕ ЇСТЬ

(Гра-інсценівка за сюжетом казки “Півник і двоє мишенят”. Для середньої групи)

*Сільське подвір'я, на подвір'ї півникова хата, у хаті піч, лава, стіл,
мисник, керамічний посуд, на плоті – ців, серед двору – колоски.*

Вихователька: По садочку бігли мишки
І несли в торбинці книжки.
Об пеньок перечепились –
І торбинка загубилась.
Ту торбинку я знайшла,
Вам, малята, принесла.

(Вихователька виймає з яскравої вишиваної торбинки книжку, показує її дітям, запитує, чи люблять вони казки.)

Вихователька: У цій книжці є казки –
Ті, що люблять малюки.
То ж дивіться всі, будь ласка,
Українську народну казку
“Півник і двоє мишенят”.
Півник жив та мишенята
У красивому дворі.
Він – меткий та працьовитий,
Мишенята – ледарі.
Рано півник уставав.
Голосок свій подавав,
І дзвінке “ку-ку-рі-ку”

Всіх будило у двірку.
Півень цей веселий дуже,
Із малятами він дружить.

(Під веселу музику вибігає півник з віником, танцює.)

Вихователька: Діти, ви впізнали півника Голосисте Горлечко? Хто розкаже про нього вірш?

- Діти:**
1. Хто це пісеньку таку
Нам співа “ку-ку-рі-ку”?
Це наш півник-співунець,
Золотий гребінець.
Це він будить так діток,
Щоб вставали, не проспали,
Не спізнились в дитсадок!
 2. Шия жовта, хвіст зелений,
Борода – як маків цвіт.
Півник є такий і в мене,
Він малятам шле привіт.
Ходить півник по садку,
І співа “ку-ку-рі-ку”!

Вихователька: Мишки сірі дві малі
Жили теж у цім дворі.
Круть і Верть, ви здогадались?
Ви не раз із ними грались.

(Під музику вибігають мишенята, танцюють, діти плещуть у долоні.)

Дитина: Дві подружки сірі мишки
Погуляти вийшли трішки.
Якщо ж котик їм навстріч,
Мишки – в шпарку, шурх під піч!

Мишки: Ми сіренькі мишенята
Скачем, скачем біля хати.
Візьмемось за боки,
Та й за свої скоки.
Стриб та скок, стриб та скок –
Ой веселий в нас танок!

Вихователька: Ой які веселі мишки! Давайте, діти, всі разом затанцюємо і заспіваємо пісню про мишок.

(Діти виконують пісню “Танок мишей”. Українське дошкілля, К.1993.)

Вихователька: Тільки ранок настає,
До роботи півня зве.

Якось півник працював –
Він подвір'я підмітав...
Та й знайшов він колосок.
І поклав його в мішок.

(Півень підмітає подвір'я, знаходить колосок.)

Півник: Подивіться, ось який
Колсочок цей важкий!
Круть і Верть, ану робити!
Колосок обмолотити!

Мишки: Ми веселі мишенята,
Ми співаєм пісеньки.
Ми не любим працювати,
А танцюєм залюбки.

Півник: Що ж, ледачі мишенята,
Колосок обмолочу!

(Півник обмолочує колосок.)

Діти: 1. Положив наш когуток колосок,
Ціпом б'є по нім завзято.
Чути: гоп, а гоп, а гіп!
Обмолотив один бік.

2. Другим боком повернув,
Кілька разів ще парнув
Викрутасом гонить ціп –
Обмолотив й другий бік.

Вихователька: Діти, поки півник обмолочує зерно, давайте пограс-
мось. З нами будуть гратися мишки, а хто ще буде з нами гратися, відга-
дайте. Слухайте загадку:

Хто з хвостиком і з вушками?
В кого лапки з подушками?
Як ступа – ніхто не чує,
Тихо, крадучись полює.
І маленькі сірі мишки
Утікають геть від ...*(Кішки)*.

– Так, це котик. Ото ж пограємося в гру “Кіт і миші”.
(Проводиться гра “Кіт і миші”).

Вихователька: Вже півник обмолотив зерно, а що далі буде?

Півник: Мишенята, до млина
Понесіть мішок зерна.

Мишки: 1) Ой, не я!
2) І не я!

Вих.: Діти, попросіть і ви мишенят, щоб допомогли півникові.

Дитина: Мишки-шкряботушечки,
Ідіть працювати!
Півнику допоможіть,
Зерно у млин віднесіть!

Мишки: Ми не можем,
Ми втомились –
Наші ноги натрудилися.
Цілий день ми танцювали,
Й на хвилину не сідали!

Вихователька: Ото ж півник-трудівник
Працювати уже звик,
Через луг, через горбок
До млина несе мішок.

(Півник несе мішок.)

Вихователька: Діти, щоб півникові було веселіше, заспіваймо йому гарну пісню.

*(Діти виконують пісню “Два півники” та імітують рухи за змістом пісні.
Із млина повертається півник.)*

Діти: 1. Ось наш півник-когуток
Намолів муки мішок.
Буде вдома він з муки
Випікати пиріжки.
2. Замісив наш півник тісто,
Пиріжечків наліпив,
Добре піч він натопив
І пектися посадив.

(Півник імітує дії за змістом вірша.)

Вихователька: Діти, поки будуть випікатись пиріжки, ми пограємо-ся в гру “Калач”.

(Діти виконують пісню “Калач”, імітуючи дії за змістом пісні.)

Вихователька: А що ж мишки? Може вже пішли півникові допомагати?

Дитина: Та ні! Ці ліниві мишенята
Знають лиш ледарювати,
Бавитися й розважатись,
В холодочку полежати.

Вихователька: Калачі уже спеклися,
Вийняв півник їх на стіл,
Кличе малят подивиться
І запрошує за стіл.

Дитина: На столі, на столі
Смачні та гарячі
Пшеничні калачі.
Хочеш їсти калачі,
Не лежи на печі,
А йди працювати!

Вихователь: Ось і Круть та Верть біжать
Калачів покуштувать
І вдихають аромат
Пиріжечків. Аж пишчать!
І стрибають біля столу:

Мишки: Чи для нас усе готове?
(Мишки радіють і стрибають біля столу, нюхають пиріжки.)

Мишеняток я провчу!
Колосочка хто знайшов?
Борошна хто намолов?
Ото ж знайте, ледацюги,
Пиріжечків вам не буде!

Діти: 1. Чи не соромно вам, мишки,
Цілий день гуляти?
Чи не краще й веселіше
Жити й працювати?!

2. Подивіться: всі працюють
Навесні і влітку –
Хто у лісі, хто у полі,
І дорослі, й дітки.

3. То ж наш півник не жартує,
Розібрала його злість,
Він собі отак міркує:
Хто не робить, той не їсть.

Мишки: Любі друзі, нас простіть,
І від себе не женіть,
Пиріжками пригостіть.

Півник: То ж підіть і попрацюйте,
А вже потім покуштуйте...

Вихователь:

Як це почули мишенята,
То побігли працювати –
Нарубали дров багато,
Принесли води до хати.
А як геть усе зробили
Й спати вже надходив час,
Їх до столу запросили
І простили перший раз.

От і казочці кінець. Зараз усі дружно ставайте на хоровод “Ой у полі жито”.

(Півник пригощає всіх дітей пиріжками, заняття закінчується.)

ЗВІДКІЛЯ ХЛІБ ПРИЙШОВ

(Дитина і навколишній світ. Мовленнєве спілкування. Старша група)

Завдання: дати дітям уявлення про те, що хліб – джерело життя, основний продукт харчування. Ознайомити дітей з працею хліборобів, поглибити їх знання про етапи вирощування хліба. Вчити дітей самостійно розповідати за картиною, збагачувати словник дітей. Виховувати шанобливе ставлення до праці хліборобів, до хліба.

Матеріал: ілюстрації про етапи вирощування хліба, горщиків із сходами пшениці, коровай, вишитий рушник, зерно пшениці, колоски, сніп, запис пісні “Зелене жито”, вірші про хліб.

Хід заняття

(Звучить запис пісні “Зелене жито”. Вихователька з хлібом на вишитому рушнику заходить в кімнату.)

Діти, чи знаєте ви, як пахне життя? Я підійду до кожного з вас з цим запахним хлібом і ви відчуєте запах життя... Це пахне хліб. Неповторний запах робить хліб живим. Хліб – це життя, хліб – це сила, могутність держави, хліб – це святість. Отже, як ви здогадалися, ми сьогодні будемо говорити про найцінніший і найнеобхідніший продукт харчування – про хліб. *(Вихователька ставить хліб на рушнику на стіл, промовляючи:)*

Виріс у полі
На нашій землі.
Місце найкраще
Знайшов на столі.

Чи обходимося ми хоч один день без хліба? Ні. Він потрібний нам і в буденні дні, і у свято, і до сніданку, і до обіду, і до вечері. З хлібом ідуть на хрестини, в нову хату входили тільки з паляницею. Принести хліб

означає щире побажання достатку господарям, здоров'я та добра. На весіллі хлібом-сіллю зустрічають молодих, хлібом-сіллю зустрічають в Україні дорогих гостей. Отже, діти, запам'ятайте, що без хліба життя неможливе, тому хліб потрібно дуже берегти, шанувати. А чи знаєте ви, як вирощують хліб? З чого починається хліб? У вас на столах, на тарілочках насипані зернятка пшениці. Роздивіться їх. Зернятко пше-ниці нагадує дитину в сповитку. Немовлятко – це іскринка життя. Так із зернятка починається колос, безмежний хлібний лан. Отже, хліб почи-нається з такого маленького зернятка. Ось тут у нас колосочки пшениці, а тут уже цілий сніп колосків, в яких багато таких маленьких зерняток. Про колосочок є така загадка: “Золотистий і вусатий, в сто кишнях – сто маляток”. (*Вихователька привертає увагу дітей до сходів пшеници*).

Діти, а хто розкаже, що у нас в цьому горщику? (*В горщику росте пшениця*). Як ми сіяли зерна пшениці? (*Розпушили землю, посіяли зернинки і полили водою*). Так і хлібороби навесні сіють зерно на полях. Спочатку потрібно землю зорати, а потім посіяти зерно пшениці або жи-та. А хто поливає поля? (*Дощик*). Правильно, а хто згадає вірш, який ми вивчили, коли сіяли нашу пшеницю?

Щоб родила пшениченька рясно,
Необхідно лан зорать завчасно,
Мов перину, землю підпушити
Треба і з сівбою поспішити.
Часу гаять сівачу не можна,
Дорога йому хвилина кожна.

Подивіться на цю картину. Що тут зображено? Хто оре поле? Чим орють поле? (*Трактористи орють поле тракторами*). А хто бачив, як у бабусі в селі орали землю? (*Розповіді дітей*). Що треба для того, щоб зерно добре проросло? (*Треба щоб падав дощик і гріло сонечко*). Коли орють землю та сіють зерно? (*Навесні*). Так, правильно. А влітку колос-ки ростуть, зерно набирає сили, стає твердим, досягає. В кінці літа на-стає дуже відповідальний період – це збір урожаю, настають жнива.

Поле, поле, полечко	Пшениці шумлять довкола,
Вже достигло житечко	Колос колосу – співа.
І пшениця, і ячмінь	На пшеничнім нашім полі
Золотіє далечінь.	Починаються жнива.

Які гарні віршики про жнива ви розказали. А з чим можна порівняти хлібну ниву? (*Із золотом, сонцем, золотим морем*). Ось подивіться на цю картину. Що тут зображено? (*Хлібне поле*). Що роблять трудівики на полі? (*Збирають урожай, косять колоски*). Чи знаєте ви, як називають-ся машини, якими збирають урожай? Це – косилки, комбайни. А люди, які

керують цими машинами, називаються комбайнерами.

(Діти повторюють слова “комбайн”, “комбайнер”).

Ми з вами знаємо гарний хоровод “Як діждемо літа...”. Давайте заведемо цей хоровод.

(Діти водять хоровод).

А що ви бачите на цій картині? *(Машини возять зерно)*. Так, зерно потрібно звести в комори, на елеватори. А чи можна із зерна вже пекти хліб? *(Ні, зерно треба змолоти, зробити з нього муку)*. Так, зерно треба відвезти в млин і намолоти борошна. Послухайте вірш про млин.

МЛИН *Іванна Блажкевич*

Фу! Фу! Фу!
Фуркоче млин,—
Вас багато, я один.
Та для діток залюбки
Швидко намелю муки.
Чи то з жита, чи з пшениці —
Будуть гарні паляниці.

От намололи борошна. А що потрібно зробити далі, щоб отримати хліб? *(Відвезти борошно в пекарню, замісити тісто і напекти хліба)*. Куди везуть хліб з пекарні? З пекарні хліб везуть в хлібний магазин, а ми його купуємо.

Ви бачите, скільки праці вкладено в хліб? І тому хліб треба шанувати, доїдати всі кусочки, і боронь боже, кидатись хлібом. Послухайте вірш і запам'ятайте ці слова назавжди. *(Вихователька з дітьми кілька разів повторює вірш М.Рильського)*

“Не кидайся хлібом —	“Не грайся хлібом,
Він святий”, —	То ж бо гріх”, —
В суворості ласкавій,	Іще до немовляти,
Бувало, каже дід старий	Щасливий стримуючи сміх,
Малечі кучерявій.	Бувало, каже мати.

Діти, пам'ятайте: хліб — усьому голова. Коли немає хліба, наступає страшне лихо — голод, а від голоду, звичайно, люди помирають. Наш український рід — це хліборобський рід. Україна завжди славилася хліба-ми, а хлібороби завжди були у великій пошані. Ми з вами теж повинні шанувати людей, які вирощують хліб, та берегти хліб. До цієї бесіди ми вивчили вірші.

Чи є ще більше щастя на землі
Як сіять хліб, виплескувать достаток.
У хлібі тім життя бере початок,
В нім сила нездоланних трударів.

Шануй же руки в мозолях.
Вклонися мудрим і землистим,
Які щороку на полях
Пшеницю сіють золотисту.

Діти, зараз ми пригостимося цим пишним короваєм, про який ми сьогодні так багато говорили.

(Звучить запис пісні “Пшеничне перевесло”, всі пригощаються короваєм, заняття закінчується)

ЦЕ МОЯ УКРАЇНА, ЦЕ МОЯ БАТЬКІВЩИНА (Мовленнєве спілкування. Старша група)

Завдання: поглиблювати знання дітей про рідний край, про Батьківщину. Формувати поняття “Батьківщина”, “Україна-держава”. Розвивати вміння зв’язно, логічно, граматично правильно виражати свої думки. Виховувати почуття любові до рідної землі, рідної мови, до свого народу, почуття гордості за свою Батьківщину.

Матеріал: карта України, картини із зображенням краєвидів природи України, міст Києва, Львова, Ужгорода, Одеси та ін., запис пісні “Рідний край”.

Хід заняття

Вихователь: Діти, сьогодні в нас буде цікава бесіда про наш рідний край, про нашу Батьківщину, але спочатку послухаємо гарну пісню

(У запису звучить пісня “Рідний край”)

Що ви собі уявили, прослухавши цю пісню? *(Відповіді дітей)*. Діти, і широкі поля, і зелені гори, і золотисті хліба, і батьківська хата – все це наша Батьківщина. У кожної людини є місце, де вона народилася, де минуло її дитинство, де вона виросла. Це її маленька батьківщина. Для вас, діти, це наше місто (село). Якщо скласти маленькі батьківщини кожного з нас, батьківщини тих, хто народився у Львові, в Києві, в Одесі та в інших містах і селах, то вийде наша велика держава – Україна. Це наша велика Батьківщина. От сьогодні ми і будемо говорити про нашу державу – Україну. Ми багато знаємо віршів, пісень про наш край, про рідну мову, то ж під час розмови будемо згадувати вірші і вплітати у нашу бесіду. А тепер скажіть, що означає слово батьківщина?

Дит: Батьківщина – це місце, де народилася кожна людина, де вона живе, де живуть її рідні.

Вих: З якими словами схоже слово батьківщина?

(Батько, батьки)

Так, правильно. А ще є сполучення слів: мати-Батьківщина, нянька-Україна. Отже, слово батьківщина збігається із словами, що є нам най-

дорожчими. То скажіть, діти, як треба ставитися до Батьківщини?

Дит.: Батьківщину треба любити, берегти, бо вона, як батько, як мати – одна.

Вих: Давайте розкажемо вірші про нашу Батьківщину.

Зацвітає калина,
Зеленіє ліщина,
Степом котиться диво-луна
Це моя Україна,
Це моя Батьківщина,
Що як мама і тато – одна.
* * * * *

Є багато країн на землі,
В них озера, річки і долини.
Є країни великі й малі
Та найкраща завжди – Батьківщина!
Є багато квіток запашних,
Кожна квітка красу свою має.
Та найкращі завжди поміж них –
Ті, що квітнуть у рідному краю.
І тому найдорожчою нам
Є і буде у кожную хвилину
Серед інших країн лиш одна –
Дорога нам усім Україна!

Вих: Я думаю, що ви запам'ятали, що найрідніша і найдорожча земля – це наша Батьківщина, наша Україна. Як називається народ, що живе в Україні? (*Український народ*). А яка наша рідна мова? (*Українська мова*). Діти, ми всі повинні любити нашу мову, берегти і розвивати її, бо без мови – нема народу, нема держави. Рідною мовою співає нам матуся колискову, розповідає бабуся казки. Хто згадає, як кажуть про нашу українську мову? (*Солов'їна, калинова, співуча, мелодійна*). Хто розкаже віршик про мову?

Солов'їну, барвінкову	Берегти її, плекати
Колосисту – на віки –	Буду всюди й повсякчас.
Українську рідну мову	Бо ж єдина – так як мати –
В дар дали мені батьки.	Мова в кожного із нас

Вих: У кожного народу є свої улюблені символи, обереги – рослини, дерева, речі. Ми вже говорили про народні символи. Хто може назвати речі-символи українського народу (*Рушники, хліб, вінок*). А які дерева, квіти-символи ви знаєте? (*Верба, дуб, калина, барвінок та інші*). Про ці та інші символи народ склав багато легенд, пісень. Заспіваймо пісню про калину.

(Діти виконують хоровод “Ой є в лісі калина”)

Вих: Діти, наша держава велика, в ній є багато міст і сіл. Які міста та села ви знаєте? Згадайте, де живуть ваші родичі, знайомі. *(Відповіді дітей).* Ось тут на картинах зображені краєвиди кількох міст. *(Привернути увагу дітей до картин, розповісти про зображені міста).* А хто знає, як називається головне місто України? *(Київ).* Так, правильно. Київ – це столиця нашої держави, найбільше місто. Чому Київ називають головним містом? *(В Києві працює Верховна Рада України, уряд України, президент України).* Як називається головна вулиця в Києві? *(Хрещатик).* Зараз я вам прочитаю вірш про Київ, а потім ми його вивчимо.

Київ – серце України	Там церкви золотобашті,
І найкраще місто в світі,	А в них дзвони сріблом куті.
На Дніпрових стоїть кручах	Як задзвонять на світанні,
Гарний і зимою й літом.	То на всю Україну чути.

Діти, на берегах якої річки розташований Київ? *(На берегах Дніпра).* Дніпро – це найбільша, наймогутніша річка в Україні. А які ще річки ви знаєте? *(Відповіді дітей).* Як називається річка, що протікає через наше місто? Діти, подивіться на ці картинки. Вони вам допоможуть відповісти на запитання, що вирощують в Україні.

(Привернути увагу до картин, де зображені хлібні поля, сади, виноградники. Розповіді дітей.)

Діти, то про що ми сьогодні говорили? *(Про нашу Батьківщину, про Україну).* Запам'ятайте, що Батьківщина – це і рідна мова, і пісня, і улюблена казка, і мама з татом, і рідне місто та село. І в полі, і на лузі, і на спортивному майданчику – скрізь тобі добре, тому, що ти вдома, на своїй рідній землі. Закінчимо нашу розмову віршем П.Бондарчука “Батьківщина”.

Що таке Батьківщина?	Під вербою криниця,
За віконцем калина,	В чистім полі пшениця,
Тиха казка бабусі,	Серед лугу лелека
Ніжна пісня матусі,	І діброва далека,
Дужі руки у тата,	І веселка над лісом,
Під тополями хата,	І стрімкий обеліск...

(Звучить запис пісні про Україну. Заняття закінчується)

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

(Дитина і навколишній світ. Старша група)

Завдання: в доступній формі продовжувати знайомити дітей з державними символами України: Державним Гербом, Державним Прапором,

Державним Гімном, символічним значенням кольорів Прапора, знака Тризуба. Вчити, що коли звучить Державний Гімн, потрібно вста-ти. Прищеплювати почуття гордості за свою Україну, за свій народ, за свою мову. Виховувати патріотів України.

Матеріал: зображення Герба України – Тризуба, синьо-жовтий Прапор, запис Державного Гімну, вірші про Україну, про символи.

Хід заняття

Вихователька.: Діти, скажіть, як називається наша Батьківщина? Яка вона? (*Велика, багата, гарна*). Так, ми живемо в Україні, любимо її, гордимся нею. Україна – це Батьківщина для всіх людей, які живуть на її території. Наша земля багата і щедра. Батьківщина – це найкраще і найдорожче місце в світі. Хто розкаже вірш “Що таке Батьківщина?” А.Костецького.

Знаєш ти, що таке Батьківщина?
Батьківщина – це ліс осіній,
Це домівка твоя і школа,
І гаряче сонячне коло.

Батьківщина – це труд і свято,
Батьківщина – це мама і тато,
Це твої найщиріші друзі
І бджола у веснянім лузі.

Батьківщина – це рідна мова,
Це дотримане чесне слово,
Лан пшеничний і небо синє,
Це твоя і моя Україна!

Вих.: Діти, ми вже говорили, по чому впізнають українців у всьому світі? (*По наших вишивках, по нашому українському національному одя-гу*). Так, правильно, а ще кожна країна має державні символи, за якими впізнають її в усьому світі. Це – Державний Прапор, Державний Герб та Гімн. Є такі знаки-символи і в Україні. Ось вони перед вами. Дещо про них ви вже знаєте, а дещо сьогодні дізнаєтесь. Символіка, як і мова держави, відображає особливості корінного народу, його історію. Розгляне-мо наш Герб. Ми вже знаємо, як називається наш герб. Хто відповідь? (*Тризуб*). Правильно, пам’ятаєте, як ми вчили:

- Хто ти, дівчинко мала?
- Українка молода.
- А який твій знак рідненький?
- Славний Тризуб золотенький
- Хто ти, хлопчику малий?

- Українець молодий!
- Український я юнак,
- Тризуб – це святий мій знак.

Вих.: Ось ви бачите золотий тризуб на синьому тлі. Тризуб має давню історію. Тризуб був державним знаком ще в Київських князів. Він був символом єднання та могутності. Державний Герб України є символом нашої влади. Як ви думаєте, чому саме тризуб вважають Гербом України?

Дитина: Мабуть, тому, що число три завжди вважають казковим, чарівним.

Вих.: А хто пригадає, в яких казках йдеться про число три?

(Три дороги, що лягають перед казковими героями, три бажання, які виконують чарівники, три богатирі та ін).

Вих.: Ще в Тризубі відображено триєдність життя. Це – батько – ма-ти – дитя, які символізують собою силу, мудрість, любов. А ще Тризуб подібний до птаха в польоті. Послухайте, я вам прочитаю вірш М.Со-пілки “Тризуб”.

Як птах золотий в переливах
 На прапорі сяє, горить –
 Це знак наш, це фабрики й ниви,
 Це символ, що будемо жити!
 Це хліб наш, вугілля і цукор,
 Степи плодовиті, моря,
 Це в праці змозолені руки,
 Що подвигом завжди горять.
 Це юність, це клич покоління,
 Що йдуть крізь життєву грозу,
 Це слава твоя, Україно –
 Золотий, непокірний Тризуб!

Вих.: Діти, який ще державний символ ви знаєте? *(Прапор)*. Якої форми наш прапор? Які кольори на прапорі? Діти, скажіть, що вам нагадує жовтий колір, чий це колір?

Діти: – Жовтий колір – це колір пшеничного поля, колір хліба, зерна, що дарує всім життя.

– Жовтий колір – це ще й колір сонця. Без сонячного тепла не дозрів би хліб, не жили б ні люди, ні рослини.

Вих.: А що вам нагадує синій колір?

Діти: Синій колір – це колір ясного, чистого, мирного неба. А ще це колір цариці-води, без якої теж не визрів би хліб, не було би життя.

Вих.: Де ви зустрічали зображення наших державних символів: Герба та Прапора? *(На грошах, на урядових будинках, в телевізорі, на спортивних змаганнях).*

Вих.: Отже, діти, на нашому прапорі поєднані дуже гарні кольори: синій – колір неба, колір миру і жовтий – колір сонця, колір хліба. Про прапор ми вивчили вірш.

Я є сокіл бистрозор	Жовті ниви, сині гори,
Синьо-жовтий мій прапор.	Синьо-жовті в нас прапори.
Нам допоможуть серед бурі	Все нам будуть помагати
Господь Бог і лицар Юрій.	Господь Бог і Божа Мати.

Вих.: А тепер, діти, я вам розповім ще про один символ нашої держави – про Гімн. Гімн – це урочиста хвалебна пісня. Гімн звучить під час відзначення державних свят, вшанування переможців на спортивних змаганнях, гімном розпочинає і закінчує свою роботу радіо. Коли звучить Гімн, треба встати і стоячи слухати чи співати Гімн. Зараз всі встанемо і послухаємо Гімн України.

(Звучить запис Гімну України)

Вих.: Музику до нашого Гімну написав М.Вербицький на слова вірша П.Чубинського “Ще не вмерла Україна”. Діти, хто скаже, про що ми сьогодні говорили? *(Відповіді дітей)*. Ми повинні берегти і любити на-шу Батьківщину, гордитися своєю державою, любити і вивчати рідну мову, знати свої державні символи. Український поет В.Сосюра написав чудовий вірш про Україну, який називається “Любіть Україну”. Там є такі рядки:

Любіть Україну, як сонце, любіть,
Як вітер, і трави, і води,
В годину щасливу і радості мить
Любіть у годину негоди!...

Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну
Красу її вічно живу і нову
І мову її солов’їну.

(Звучить запис пісні “Україночка”, заняття закінчується)

МИ РОДУ КОЗАЦЬКОГО ДІТИ

(Дитина і навколишній світ. Мовленнєве спілкування. Старша група)

Завдання: розширити знання дітей про козацтво, знайомити з історією виникнення Запорозької Січі, розповісти про особливості життя і боротьби запорізьких козаків. Збагачувати словниковий запас дітей. Виховувати почуття гордості та пошани до народних оборонців рідної сторони, викликати бажання бути захисником Батьківщини.

Матеріал: українські національні костюми для хлопчиків, шаблі, булава, малиновий прапорець, картини із зображенням козаків, запис музики до “Гопака”, запис пісні “Гей, шуми, Великий Луже”.

Хід заняття

Вихователька: діти, ви вже, напевно, звернули увагу на картини, які я вам сьогодні хочу показати, на інші речі: костюми, шаблі, булаву. Думаю, що вам цікаво, про що ж ми будемо говорити сьогодні. Ось по-слухайте ще вірш і ви здогадаєтеся, про кого буде наша розмова.

За Дніпровськими порогами,
За південними дорогами,
За степами за широкими
Наші прадіди жили.
Мали Січ козацьку сильную,
Цінували волю вільную,
Україну свою рідную
Як зіницю берегли.

Про кого цей вірш? Чи сподобався вам вірш? Ми обов’язково його вивчимо. Ото ж, діти, ми поведемо розмову про наших славних козаків. Історія кожного народу має свої символи. Символом України є козацчина. Без неї немає нашої історії. Легендарна Запорозька Січ – це символ мужності і незламності українського народу. Від роду і до роду передається заповіт запорозьких козаків: жити чесно, не зазіхати на чуже, трудитися, любити свою землю, рідну мову, з повагою і розумінням ставитися до інших народів. Ми з вами вже слухали легенди про козаків, вчили козацькі пісні. Сьогодні ми дізнаємося ще багато цікавого про славних запорожців. Скажіть, що ви знаєте про козаків, якими вони були?

(Спритними, сміливими, кмітливими, веселими, винахідливими).

Що найбільше любили козаки? *(Свою землю, Україну і волю)*. Так, діти, козаки були дуже хоробрі люди. Вони найбільше любили свою землю і волю. Я вам розповім, як виникла Запорозька Січ. Було це дуже давно, близько п’ятьсот років тому. Нашу землю поневолили завойовники. Дуже важко стало жити українському народові. І почали люди утікати в пониззя Дніпра, за його кам’яні пороги, де розкинулися степи. Втікачі називали себе козаками, тобто вільними людьми. На острові Хортиця, що лежить серед бистої води, вони заснували Запорозьку Січ. На Січі існували дуже строгі правила, яких дотримувалися усі козаки. Козаки на Січі працювали, будували церкви, будинки, але більшість їхнього часу минала в походах і боях. У народних піснях і легендах отак поетично визначалися родичі запорожця: Великий Луг – батько, Січ – мати, шабля – дружина, кінь – вірний товариш. Козацьке товариство обирало собі мудрого і досвідченого отамана. Запорожці були витривалі і дужі, кмітливі і на диво хоробрі. Вони

82

чинили опір найзапеклішому ворогові. А тепер згадайте, яку пісню про козаків ми знаємо? Шикуйтеся і ми, маршируючи, заспіваємо цю бадьору пісню.

(Діти виконують пісню “Гей, там на горі Січ іде”).

Ви відчули себе маленькими козачатами, то ж зараз розділимося на два курені і позмагаємося, який курінь більше знає про козаків. Роз-гляньте ці картини, згадайте все, що ми вже знаємо, і почнемо.

– Скажіть, який одяг носили козаки? *(Шапка з китицею, червоні або сині шаровари, жупан, барвистий пояс).*

– Яку зброю носили козаки? *(Шаблі, пістолі).*

– Як називався козацький ватажок? *(Отаман, кошовий).*

– Якого кольору був стяг у Запорізькій Січі? *(Малинового).*

– Як козаки голили собі голову? *(На голові залишали чуб на “оселедець”).*

Молодці, козачата, ви справжні нащадки козацького роду. Діти, козаки не лише працювали і воювали, вони вміли і розважатися: співали гарні пісні, жартували і, звичайно, танцювали. Дуже цікавим є козацький гопак. Цей танець був не просто танець для душі. Це були спеціальні спортивні вправи, які допомагали козаку навіть в бою. Козак, як ви-хор, міг із шаблею в руках, вистрибуючи, виконувати спеціальні елементи танцю. Чи хочете ви затанцювати гопачок? Хлопчики, одягніть шаровари, пояси і покажіть нам елементи цього танцю, а дівчатка під-тримають вас.

(Звучить запис мелодії “Гопака”, діти танцюють)

Діти, я ще вам розкажу, як була укріплена Запорізька Січ. Січ довко-ла була обнесена високою огорожею, біля якої був викопаний глибокий рів і насипано високі земляні вали. Вороги не могли ніяким способом увірватися в табір козаків, а козаки успішно відбивали нападників. Ота-кі були наші славні пращури – козаки. Діти, ви – нащадки козацької слави, повинні підтримувати традицію: бути сміливими, сильними, лю-бити свій край. А зараз послухайте пісню, яка називається “Гей, шуми, Великий Луже”. Ми з вами кілька разів повторимо слова до цієї пісні і підспіваємо.

Гей, шуми, Великий Луже,

Мати-Хортиця, співай!

Запорожців плем’я дуже

Повернулось в рідний край.

Щоб воскресла наша слава,

Наша пісня і душа

Земляки, ставайте в лави

Запорізького коша.

Наша мова солов’їна

Піде з нами у віки.

Доти буде Україна,

Доки будуть козаки.
То не вітер лине з поля
В придніпровській стороні,
То летить козацька воля
На буланому коні.
Сходить сонце, золотиться,
Мов козацька булава.
Ще не висохла криниця,
Запорозька Січ жива.
Наша мова солов'їна
Піде з нами у віки.
Доки буде Україна,
Доти будуть козаки.

(Звучить запис пісні, діти підспівують. Заняття закінчується)

“О, ЩО ЗА МОВА! ЦЕ Ж БО МОВА–ПІСНЯ!” (Тематичне заняття для старших дошкільників)

Завдання: продовжувати знайомити дітей з українськими народними піснями, жартами, танцями. Вчити доречно вживати приказки та прислів'я. Закріпити знання дітей про творчість Т.Г.Шевченка. Розвивати поетичний слух, сприйнятливість до співучості, багатства української мови. Виховувати глибокі почуття поваги до своїх рідних, до України та української мови.

Матеріал: портрет Т.Г.Шевченка, вишиті рушники, український вінок, українські костюми для дітей і вихователя, програвач, платівка з піснею “Напучування сільського вчителя” (“Наша мова – солов'їна”) (муз. В.Морозова, сл. І.Малковича).

Хід заняття

Вихователька: Діти, сьогодні в нас буде дуже цікава зустріч. Я запрошую вас на слово рідне материнське, на нашу українську пісню. Ми намагатимемося показати багатство, красу та мелодійність української мови – мови, якою ми розмовляємо, думаємо, без якої не мислимо свого існування. Сьогодні ми будемо не тільки вести бесіду, але й співати, бо ж музика, пісня завжди підкреслюють, ширше відкривають глибину слова. Я хотіла б розпочати нашу бесіду піснею. Це пісня-звернення до вас, любі діти. Автори цієї пісні просять вас любити і берегти рідну мо-ву. Ось послухайте.

В грамзапису звучить пісня “Напучування сільського вчителя” (“Наша мова – солов'їна”).)

Що ви запам'ятали, прослухавши цю пісню?
(– *Свою мову треба знати, любити і берегти.*)

Вих.: Діти, всі народи мають свою мову, якою вони розмовляють. Ми про це вже говорили і вивчили маленький віршик. Хто розкаже?

Дитина: Всі народи мову мають,
Всі своїх пісень співають,
Бо хто має мову рідну,
Той багатий, а не бідний.

Вих.: Усім відомо, що як тільки дитина народжується, вона чує го-лос рідної мами, її мову, її пісню. Це перша колискова, перша зернинка добра в дитячій душі. Від коліски і починається наша мова. Цю мамину колискову ми повинні пронести через усе наше життя.

Дитина: Коли м'який, ласкавий тихий вечір,
Лягає спати у траву шовкову,
Сон ніжний землю обійма за плечі –
Тоді я чую неньки колискову.

Вих.: Ми знаємо багато колискових, одну з них заспіваємо. (*Діти співають колискову.*)

Ось так нам співає мама. Ми виростаємо з цією піснюю, сумуємо і радіємо. А хто згадає вірш про рідну мову?

РІДНА МОВА *С. Воробкевич*

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.
Як ту мову нам забути,
Котрою учила
Розмовляти і співати
Ненька наша мила?

Вих.: Наша мова багата, барвиста, розкішна. Її джерело не міліє, а наповнює наш народ талантами, невмирущими віршами та піснями. Ді-ти, як ви звертаєтеся до найдорожчої для вас людини – до мами?

(– *Мамочка, матуся, ненька, ненечка, матінка.*)

А якими словами ви виражаєте свою любов до мамочки?

(– *Люба, дорога, ніжна, мила, золота, добра, найдорожча.*)

А хто згадає вірш про маму?

Дитина: Ще в колисці немовля
Слово “Мама” промовля –
Найдорожче в світі слово.
Так звучить у рідній мові:

Мати, матінка, матуся,
Мама, мамочка, мамуся, –
Називаю тебе я,
Рідна ненечко моя.

Вих.: Дуже гарно ви кажете про маму, але ще краще свої почуття до мам ми передамо піснею. Давайте заспіваємо пісню про маму. (*Діти виконують пісню про маму.*)

Бачите, як багато слів ми знайшли в нашій мові, щоб сказати про маму. То ж ви переконалися, що наша мова дуже багата. Про це є і гарний вірш, який написав О. Підсуха. Послухайте.

Дитина: Ой яка чудова українська мова!
Де береться все це, звідкіля і як?
Є в ній ліс, лісочок, пуща, гай, діброва,
Бір і перелісок, чорноліс, байрак.
І така ж розкішна та гнучка, як мрія!
Звідкіля є й звідки, можна і звідкіль,
Є в ній хуртовина, віхола, завія,
Завірюха, хуга, є і заметіль.

Вих.: Діти! Наш український народ і наша мова дуже давні. Багато-численні вороги не раз хотіли знищити наш народ, вбити нашу мову. Але українці не скорилися. Наші праотці ставали на захист своєї землі, своєї мови, а в боротьбі їм завжди допомагала українська пісня.

Діти: 1. О, що за мова! В ній бринить минуле,
Іржання коней в Запорозькій Січі.
2. О, що за мова! Лиш торкнешся слова,
І заспіва воно, неначе вітер!

(*Діти виконують пісню “Гей, там на горі Січ іде”.*)

Вих.: Діти, ця чудова пісня на мить перенесла нас в ті далекі часи, коли наші славні козаки боронили наш край, і ми вдячні минулим поколінням за збережену нашу славу, землю, мову. Ви, діти, повинні бути гідними правнуками своїх прабатьків. Ви теж повинні любити і берегти свою землю, свій народ, українську мову. Давайте виконаємо пісню про українських дітей, про нас.

(*Пісня “Українець”. – “Українське дошкілля”, Київ; с. 76.)*)

А зараз, діти, для вас сюрприз (*Звучить запис співу солов'я.*)

Чий спів ви щойно прослухали? Чи подобається вам, як щебече соловейко? В народі кажуть, що наша мова солов'їна. Є такий віршик:

Любо в гаю соловейко виспіває.
Слухаю ніжне звучання,
Чистую, щирую річ українську

Чую я в тім щебетанні.

Хто скаже, чому говорять, що наша мова солов'їна?

Дит.: Наша мова співуча, мелодійна, як гарна пісня солов'я.

Вих.: Хто згадає, як ще кажуть в народі про нашу мову?

Дит.: Наша мова – калинова.

Вих.: А чому нашу мову порівнюють з калиною?

Дит.: Бо калина – дуже гарний кущ: білим цвітом пишається на-весні, та червоними ягідками восени.

Вих.: Так, добре. В народі ще кажуть: “Без калини – нема України”, як і без мови. Ось чому наша благодатна земля пригорнула цей кущ і розселила по всій Україні. Здавна люди оспівують цей кущ в піснях і віршах. Ось послухайте вірш “Калинонько – Вкраїнонько”, який напи-сав Б. Чепурко.

Дит.: У нашому лузі
Сталася новина –
Зацвіла біленьким цвітом
Червона калина.

Калинонько-Вкраїнонько –
Божа наречена
Поклонилась тобі в пояс
Травичка зелена.

Защебечи, солевейку,
З гілочки тоненько –
Покоти малі колечка
На весь світ біленький.

Вих.: Ми знаємо багато пісень про калину. Давайте заведемо хоро-вод “Ой є в лісі калина”.

(Діти виконують хоровод.)

Діти, ми не можемо говорити про нашу мову і не згадати великого сина українського народу Т.Г.Шевченка. Він всією душею любив Украї-ну, її мову. У своїх віршах він описував рідну природу, сумував за Укра-їною, коли жив за її межами. Ми не можемо відділити Шевченка від Ук-раїни. І тепер ми розмовляємо мовою Шевченка. Ми знаємо багато його віршів, але є й такі вірші, які покладено на музику. Давайте виконаємо пісню на слова Т.Шевченка “Якби мені черевики”.

(Діти виконують пісню.)

Вих.: Діти, як ми вже казали, наша мова дуже давня. Її творив народ, а тому вона багата прислів'ями, народними приказками, влучними на-родними висловами, жартами. Ми їх багато знаємо. Давайте згадаємо деякі. Як в народі кажуть про рідних?

(– У кого ненька рідненька, у того голівка гладенька.)

(– Який дуб – такий тин, який батько – такий син.)

Прислів'я: Посієш вчасно – уродить рясно. Весняне сонце, як дівчи-ни серце.

Прикмети: Закумкали жаби – можна сіяти кукурудзу. Рясно цвіте вишня – добре цвістиме жито.

Вих.: Молодці, діти. Давайте ще послухаємо казку без кінця.

– Ми з тобою йшли?

– Йшли.

– Кожуха знайшли?

– Знайшли.

– То де він?

– Що?

– Кожух!

– Який кожух?

– Ну, ми з тобою йшли?...

Вих.: Як бачите, діти, українці – емоційні люди, люблять повеселитися, поспівати, пожартувати і, звичайно, потанцювати. Ви всі одягнені в гарні українські костюми, то ж і танець наш буде веселий, український. Запрошую всіх на гопак.

(Діти виконують танок “Гопак”).

Вих.: Я думаю, що ви всі зрозуміли, що найбільше багатство народу – це його мова. Наша мова гнучка, мелодійна, розкішна і дуже потрібна нам. Без мови – нема народу, а тому, щоб нашому роду не було перево-ду, ми повинні шанувати, берегти нашу мову, розвивати і передавати її наступним поколінням.

(Звучить запис пісні “Рідна мова”, діти підспівують, заняття закінчується)

РІДНИЙ КРАЙ, ДЕ МИ ЖИВЕМО, УКРАЇНОЮ ЗОВЕМО

(Телеміст Ужгород – Київ. Розваги для старших дошкільників)

Завдання: формувати уявлення про те, що рідне місто, село, край – то часточка великої держави України. Поглибити знання дітей про те, що наша Батьківщина – Україна, а люди, що народилися і живуть в Ук-раїні – український народ. Розширити уявлення дітей про рідний край та про Київ – столицю нашої держави. Поповнити знання дітей про народ-ну творчість: народні пісні, танці, вірші, легенди, ігри. Виховувати лю-бов до рідного краю, до України.

Матеріал: герби Ужгорода і Києва, український вінок, вишивані рушники, записи пісень “Україно, Україно” Т.Петриненка, “Реве та стогне

Дніпр широкий”, “Закарпаття моє” у виконанні І.Поповича, “Многая літа” у виконанні О.Білозір. Діти одягнені в українські та за-карпатські народні костюми.

В залі оформлені дві “телестудії” – Ужгорода і Києва. Заходять дві групи дітей і сідають на свої місця: кожна група у свою студію.

(Звучить запис пісні “Україно, Україно”).

Ведуча з Ужгорода: Добрий день, шановні гості студії. Ми розпочинаємо телеміст Ужгород – Київ між дітьми двох дитячих садків. Шановні кияни, доброго вам дня. Чи ви нас добре бачите і чуєте?

Ведуча з Києва: Ми вас добре чуємо і бачимо і раді зустрічі з вами. *(Діти вітаються.)*

В.У. У грі, яка зараз відбудеться, правила такі: дозволяється активно вступати в розмову з дітьми й дорослими, але не перебивати їх. Ставити цікаві запитання і влучно відповідати на них. Веселитися, сміятися і жартувати. Забороняється мовчати і сумувати. Щоб вже спочатку в нас був гарний настрій, ми привітаємо наших друзів з Києва веселою піс-нею.

(Діти з Ужгорода виконують пісню “Ой заграйте, дударики”).

В.К. Дякуємо гарно за таку чудову пісню. Діти, вам сподобалася ця пісня? Як ви собі уявили Закарпаття, коли слухали цю пісню?

Діти з Києва: Закарпаття – це гірський край. Там є зелені полонини, ліси, а живуть там веселі люди.

В.К. Молодці, діти. Давайте і ми привітаємо наших нових знайомих з Ужгорода піснею, заспіваємо їм про Київ.

(Діти виконують пісню про Київ.)

В.У.: Я бачу, що нашим дітям сподобалася ця пісня. Правда, діти? Ми вже дещо знаємо про нашу столицю. Наші діти хочуть розповісти, яким вони уявили собі Київ.

Д.У.: Київ – це велике місто, столиця України. Київ – це гарне, зеле-не місто, воно розташоване ніби в парку на берегах могутнього Дніпра.

В.У.: Шановні кияни, як ви зрозуміли, що наше Закарпаття – дуже чарівний край. Гори Карпати – це легені всієї України, а дзвінки потоки й ріки несуть з гір цілощу воду. Послухайте гарний вірш про наш край.

Ой співаю, я співаю,
Ще й на дуду граю.
Верховино, ти орлина,
Наш чарівний краю.
 Ти, мов квітка мальована
 У віночку України,
 У віночку з колосочків,
 Щирим золотом налитих.
Ой співаю, я співаю,

На трембіті граю.
Славтись, гори і долини,
Закарпатський краю!

В.У.: У нас є запитання до дітей з Києва.

Д.У.: Нам дуже цікаво дізнатися про заснування Києва. Чи могли б ви про це розповісти?

В.К.: Звичайно, наші діти із задоволенням розкажуть вам про історію нашого славного міста.

(Діти читають вірш “Початки Києва” Олександра Олеся.)

Над Дніпром широким, вільним,
Де луки й степи цвіли,
Наші прадіди поляни
Оселились і жили.

Пишно квітла Україна,
Повна всякого добра.
Як в раю, жили поляни
Понад хвилями Дніпра.

Де стоїть тепер наш Київ,
Там була сама гора,
Жив там перший Кий з Хоривом,
Щек та Либідь – їх сестра.
Над самим Дніпром, на горах,
Огороджений з боків
Ровом, мурами й валами,
Київ виріс і розцвів.

На сторожі коло нього,
Наче батько, став Дніпро,
Наче батько сину, ніс він
З півдня й півночі добро.

В.У.: Діти, чи зрозуміли ви, хто заснував Київ, на якій річці він розташований? Хто може дати відповідь?

Д.У.: 1. Київ був заснований трьома братами: Києм, Щеком та Хоривом і їх сестрою Либідь, а назвали місто на честь старшого брата Кия.

2. Місто Київ побудовано на берегах великої ріки Дніпро. 3. Я знаю вірш про Дніпро і хочу його розказати.

ДО ДНІПРА С.Литвин

Дніпре мій повнозвучний,
Друже наш нерозлучний!
Чуєш? Нива шумить колоскова.
Матері немовлят сповивають

І про тебе співають.
Їхня пісня – немов колискова.
Ой ти, Дніпре широкий –
Серця вічний неспокій.

В.К.: Шановні ужгородці, ви багато знаєте про Київ, про Дніпро, але наша розмова буде неповна, якщо ми не згадаємо нашого великого по-ета Т.Г. Шевченка і його славетну пісню “Реве та стогне Дніпр широ-кий”. Я пропоную, щоб ми разом заспівали цю пісню.

(Звучить в грамзапису пісня “Реве та стогне Дніпр широкий”, співає весь зал.)

Д.К.: Шановні Ужгородці, розкажіть нам про своє місто.

Д.У.: Наше місто не таке велике, як Київ, але теж дуже гарне. Послухайте вірш “Рідне місто”, який написав наш поет В.Ладижець.

В Ужанській долині, зеленій, чудовій
Бурхливо вирве криштальна вода.
Звивається вужем, звивається змієюю,
Так Ужем і названа річка-краса.
Над річкою Ужем красується місто –
Воно найдорожче, найкраще мені.
Я тут народився, проводжу дитинство,
Його не забути ніколи мені.
Тут дружно живуть всі наші народи,
Неначе єдина хороша сім’я:
І чех, і угорець, болгар, українець,
І мова вкраїнська єднає серця.

В.У.: Ми вже співали, вірші читали, а зараз я пропоную потанцювати. Отже, дивіться наш закарпатський танок.

(Діти виконують закарпатський народний танець.)

В.К.: Гарно ви танцюєте, але й ми не відстаємо. Ми затанцюємо “Гопак”.

Д.К.: Ой веселі дударі,
Замузичте дівворі!
Так заграйте гопачка,
Щоб аж пил з-під каблучка!

(Діти виконують танок “Гопак”).

В.К.: Багата наша Україна не тільки піснями і танцями, але й чудо-вою природою. На нашій благодатній, родючій землі ростуть могутні дуби, верби, стрункі тополі. Але не була б природа такою красивою без куща калини.

Д.К.: Червоні кетяги калини

Горять вогнями усіма.
Без калини нема України,
Без народу Вкраїни нема.

В.К.: Ми пропонуємо вам послухати пісню-легенду про калину.

У долині кущ калини	Він хотів мене, калину,
Нахилився до води.	Посадить в своїм саду,
Ти скажи, скажи, калино,	Не доніс і в полі кинув,
Як попала ти сюди.	Думав, що я пропаду.
Якось ранньою весною	Я за землю ухопилась,
Хлопець гарний прискавав,	Стала на ноги свої
Милувався довго мною,	І на віки поселилась,
А тоді з собою взяв.	Де вода і солов'ї.

В.У.: Яка чудова пісня-легенда! Правда, діти? Калина росте і в нас на Закарпатті. Вона весною радує нас білим цвітом, а восени дарує нам цілющі червоні ягідки. Поетеса Марійка Підгірянка написала вірш про калину, який покладено на музику. Шановні кияни, послухайте цю пісню.

Пісня "Колишися, калинонько"

Колишися, калинонько, колишися,
Зеленими листочками розпишися,
Сонячними промінцями розмалуйся,
Ще й з тим вітром буйнесеньким розцілуйся.
Ще й срібненькою росою вмийся чисто,
Надінь свої ягідочки, як намисто.
Буде тобі, калинонько, так весело,
Як поглянеш в чисту річку, як в глядило.

Д.К.: Кажуть, що в Закарпатті дуже багато смерекових лісів, що ва-ші смерічки дуже гарні. Чи це так?

Д.У.: Це і справді так. Як тільки ви приїдете на Закарпаття, вас зустріне тихий шепіт зачарованих смерічок. Дмитро Павличко написав вірш про смерічку.

СМЕРІЧКА	<i>Д.Павличко</i>
Стоїть смерічка на горі	Стоїть смерічка на горі
У сонці, наче в янтарі,	В снігу, неначе в кептарі,
І ми до неї в гості йдем,	І ми до неї в гості йдем,
Вона росте і ми ростем.	Вона росте і ми ростем.

В.У.: Наші діти дуже люблять відпочивати на природі, між чудовими квітами, буйними травами. Зараз вони виконають композицію на пісню, яку виконує наш спільний знайомий, співак і композитор Іван По-пович. Хоч він живе в Києві, але родом із Закарпаття.

(Звучить запис пісні "Закарпаття моє", діти танцюють.)

В.К.: Дуже гарну композицію ви нам показали, а наші діти хочуть погратися в народну гру “Панас”. Якщо вона вам сподобається, ви теж зможете гратися в цю гру.

(Проводиться гра “Панас”).

В.К.: Усім відомо, що український народ дуже веселий, співучий, любить жартувати. Наші діти знають багато українських народних жартівливих пісень, послухайте одну з них.

(Діти виконують пісню “По дорозі жук”).

В.У.: Наш край теж славиться народними піснями. Діти дуже люблять їх співати. Послухайте жартівливу пісню “Дала мені мамка корову”.

(Діти виконують пісню.)

В.У.: Ось і закінчується наш ефірний час. Сьогодні ми багато цікаво-го дізналися про Київ і про Ужгород. Ми зрозуміли, що нас єднає те, що ми всі – український народ, а Україна – наша Батьківщина.

- Діти:**
1. Ми всі з українського поля,
З блакиті його висоти,
А тому нам випала доля
Не гнутись, до сонця рости.
 2. Ми є діти українські –
Хлопці та дівчата.
Рідний край наш – Україна,
Красна та багата.
 3. Любіть Україну, як сонце, любіть,
Як вітер, і трави, і води,
В годину щасливу і в радості мить,
Любіть у годину негоди.
 4. Боже великий, єдиний,
Нам Україну храни,
Щастя дай, Боже, народу
На многая, многая літа.

(Звучить пісня “Многая літа”, співають всі.)

КОЗАЦЬКІ ЗАБАВИ

(Свято для старших дошкільників)

(У запису звучить “Запорізька похідна”. Діти в українських костюмах заходять до залу. На святі присутні батьки, діти інших груп.)

Ведуча: Шановні гості! Ми щиро вітаємо вас на нашому святі. А свято у нас незвичне, веселе, пісенне, музичне. На нашому святі будуть для всіх і

гумор, і танці, і пісня, і сміх. Ми і вас запрошуємо поспівати з нами, повеселитися, щоб свято надовго у серці лишилося, бо ж українська душа споконвіку любила веселитися, забуваючи всі негаразди. А ще ж усім відомо: де козак, там пісня, жарти. До нас прийшла грамота від козацької старшини. На козацькій раді прийняли наказ, з яким я вас познайомлю.

У зв'язку із славним святом в дошкільному закладі № 29 міста Ужгорода наказую:

1. Поздоровити зі святом всіх присутніх – гостей та виконавців.

2. За видатні успіхи у галузі сміхології нагородити учасників свята великою бочкою меду та великою подякою, яку оголосити через сто років.

3. Завідуючій дошкільним виховним закладом в день свята забезпечити веселий настрій, сміх, ігри. З наказом ознайомити всіх присутніх в залі: веселих і не дуже, товстеньких, тоненьких, чорнявих, русявих, ру-деньких.

Підпис: освітянський отаман

Є добрий звичай в Україні: у святковий день гостей вітати хлібом-сіллю, бажати щастя і добра. То ж і ми вас, дорогі гості, вітаємо хлібом-сіллю.

(Виходять діти з хлібом-сіллю на вишитому рушнику.)

- Діти:**
1. Гостей дорогих
Ми вітаємо щиро,
Стрічаємо хлібом,
З любов'ю і миром.
 2. Хай, добрі люди,
Вам щастя буде,
Хай буде доля
На все роздолля.
 3. І до того літ премного
На любов і згоду,
Хай не буде переводу
Козацькому роду!
 4. Добра і радості,
Щастя і здоров'я
Бажаємо вам від душі!

(Діти ставлять хліб на стіл перед гостями.)

5. В народі кажуть:
Пісня-пісенька –
Веселощів невістенька!
Заспіваймо!
6. Хай музики грають,
Хай пісні лунають.

Веселе свято у нас
У добрий час!

(Діти виконують пісню “В щасливу пору”).

В щасливу пору, в ясну годину
Весела наша зійшлась родина *(двічі)*.
Свої вітання ми посилаєм
За мир і щастя у ріднім краї *(двічі)*.
Щоб наша рідна зросла держава
Врагам на лихо, братам на славу! *(двічі)*.

- Діти:**
1. Ми є діти українські –
Хлопці та дівчата,
Рідний край наш – Україна,
Красна та багата.
 2. Моя Україна – широкі простори,
Поля і левади, долини і гори,
Молитва і пісня, і слово натхненне,
З чого почалась Україна для мене?
Чи з пісні тієї, що в небо злітає?
Чи з рідної мови, що звуками грає?
А чи з Отченаша, що мати навчає?

Ведуча: Із пісні, дитино, що в небо злітає,
Із рідної мови, що звуками грає,
З тієї молитви, що мати навчає,
Твоя Україна тебе починає.

- Діти:**
1. Розквітай, прекрасна Україно,
Рідна земле, матінко моя,
Хай лунає мова солов'їна,
Пісня неповторная твоя.

Діти виконують пісню про Україну (за вибором музкерівника.)

2. Сьогодні свято всіх зустріне,
Сьогодні все козацтво тут,
У цьому залі радість лине,
Козацькі ігри всіх нас ждуть.

Ведуча: Що говорить вам “козак”?
Це крилате, горде слово!

- Діти:**
1. Козаки – це вільні люди!
 2. Козаки – безстрашні люди!
 3. Козаки – борці за волю,
За щасливу нашу долю!

Ведуча: А правил козацьких ви не забули?

Хлопці: – Не забули!

1. Козак – чесна, смілива людина,
Найдорожча йому – Батьківщина!
2. Козак – слабому захисник,
Цінити побратима звик!
3. Козак – усім народам друг,
І лицарський у нього дух!
4. Козак українську любить мову,
Він завжди держить своє слово.

Ведуча: Молодці, козачата! Бачу, виростите ви справжніми лицаря-ми.
(Звучить пісня “Козачата” М.Ведмедері на вірші О.Яворської.)

- Хлопчики:**
1. Ми любимо трави і квіти,
І сонце нам шле свій привіт.
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.
 2. Наш приятель – сміливий вітер,
Відвага – це наш заповіт.
Ми роду козацького діти,
Землі української цвіт.
 3. В яку б не пішли ми дорогу
Ти, пісне, над нами злітай!
Крокуючи гордо і в ногу,
Ми славимо рідний наш край.
 4. Наша мова солов’їна
Піде з нами у віки.
Доти буде Україна,
Доки будуть козаки!

(Діти виконують пісню “Гей, там на горі Січ іде”.)

5. Мої друзі, дошкільнята,
Ми сьогодні – козачата.
В силі, спритності змагання
Розгорнемо у цій залі.
Гей, музико, гучно грай-но,
Всі на коні, і – рушаймо!

(Хлопчики виконують танець на “конях”.)

Хл: Потомились вороні, розсідлаємо їх!

(Діти виконують пісню “Розпрягайте, хлопці, коні”. Пісня переходить в танець “Біля криниці”, виконують дівчатка під музику “Несе Галя воду”.)

Ведуча: І веселі, і завзяті

Підрастають козачата,
А тепер прийшов вже час
Спритність виявить для нас.
Ну, виходьте сміливіше, козачата,
Вболівають хай і гості, і дівчата!
(Хлопці діляться на два гурти.)

Хлопчик: Ми тепер порозважаємось,
В різних іграх позмагаємось.
Два гурти козаків гожих
Вам покажуть, хто що може.

Ведуча: Зараз будуть змагатися два гурти козачат, а ми побачимо, котрий гурт сильніший. Перше завдання – перетягування канату.
(Гурти козачат перетягують канат.)

Друге завдання. Бували випадки, коли козаки в боях потрапляли в полон, але вони за всяку ціну намагалися втекти з полону. Отже, наше наступне завдання – втеча козака з полону.

(Проводиться естафета “Стрибки в мішках”).

Третє завдання. Козакам часто доводилося плавати на своїх кораб-лях, які називалися “чайками”. Зараз і наші козачата поплавають на своїх “човнах”.

(Проводиться естафета на “човнах”. “Човнами” служать тизи. Один козак сідає в таз, двоє козаків тягнуть його до протилежного берега “річки”. Перемагає гурт, котрий швидше переправить своїх козаків через річку.)

Ведуча: Молодці, козачата! Ви були швидкими, як вітер, прудкими, як зайці, і показали нам своє уміння. Переможці нагороджуються в’яз-кою бубликів, а вони пригостять усіх учасників змагань.

Хлопчик: Що ви, хлопці, зажурились?
Та невже ви притомились?
Годі думати, гадати,
Нумо до дівчат гуляти!

(Хлопчики гуртом підходять до дівчаток.)

Хлопчик: Дівчата! Знаємо, що ви гарні господині, то може, ви нас почастуйте?

Дівчинка: Почастувати можемо! І улюблені страви козацькі знаємо, це – вареники, куліш, риба. Одну страву ми приготували. Відгадайте, яку.

Місили, місили,
Ліпили, ліпили,
А тоді – хіп, та в окріп,
В масло та сметану.
Хто зуміє відгадати,

Того будем частувати.

Хлопчики (*сміються*): О, та це ж вареники!

Ведуча: Так, так, це вареники. То ви хочете вареників? (*Хочемо.*)
Дівчата, наші хлопці вареників хочуть.

Дівчинка: Та ми їм пісню таку заспіваємо.

(*Діти за ролями виконують пісню “Наші хлопці вареників хочуть”,
дівчатка виносять макітру із бутафорськими варениками.*)

Дівчинка: Ой ви, хлопці-забіяки,
Ніс не задирайте,

Ви із нами на змагання
Дружно всі вставайте.

Ведуча: Нумо позмагаємось, хто швидше перенесе вареники.

(*Змагаються один хлопчик і одна дівчинка. Дерев'яною ложкою
переносять вареники з макітри в макітру.*)

Хлопчик: Дівчата, та це ж якісь несправжні вареники!

Дівчинка: Не журіться, не хвилюйтесь, будуть вам і справжні вареники. (*Дівчата виносять у макітрі справжні вареники.*)

Вареники не погані,
Вареники у сметані.
Їжте, їжте, просим щиро,
Вареники наші з сиром.

(*Хлопчики збігаються до макітри, нюхають вареники.*)

Дівчатка:

1. Дівчата! Чи ви бачите! Всі хлопці до вареників, а про нас забули!

2. Та ж козаки над усе люблять із сиром пироги! Пам'ятаєте, як в піс-ні співається?

(*Виконується пісня “Із сиром пироги”.*)

3. Дівчата, давайте дражнити хлопців!

– Чого, чого парубки білі?

– На обідець kota з'їли!

А попелом посипаючи,

А дьогтиком поливаючи.

(*Хлопчики ловлять дівчаток, ті викручуються.*)

– Ой ви, хлопці-безштаньки,

Заспівайте веснянки!

Зиму зимували,

Штанів не напняли.

Хлопчики: А ви що?

Дівчатка: А ми, дівочки отцевські,

Гулять не гуляли –
Полотна наткали!

Хлопчики: Ой – ой – ой! Торохтіла сорока, як діжка з горохом. Ви-хвалялася кума, що пироги пекла, бо й ворота в тісті!

Дівчинка: Хлопці, нащо вам музики, коли у вас довгі язики!

Хлопчик: Їм кажеш – ячмінь, а вони тобі – гречка! Не-хай буде гречка, аби не суперечка. Згода, дівчата?

Дівчатка: Та вже згода!

Хлопчик: Досить жартувати,
Нумо танцювати!
Ой заграйте, музики,
У мене нові черевики,
Танцювати я мастак
Український наш гопак.

(Діти виконують гопак.)

Ведуча: Молодці, діти. Ви сьогодні продемонстрували силу і спритність козацького роду. Ми переконалися, що козаки – то люди веселі, кмітливі, дотепні, сміливі, на всякі витівки гаразд і над усе люблять свою Батьківщину.

- Діти:**
1. Ми всі з українського поля,
З блакиті його висоти,
А тому нам випала доля
Не гнутись, до сонця рости.
 2. Щоб традиції великого народу
Множились від роду і до роду,
Йдїть до долі сильним, твердим кроком,
В щастї і здоров'ї рік за роком.
 3. Станьмо кожен звуком,
Станьмо кожен громом слова.
Хай праотча слава знов сягне ясних висот,
Щоб не занепала українська наша мова,
Щоб не засмутився український наш народ.

(Всі співають “Многая літа”, свято закінчується.)

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ

КВІТИ, ДО МЕНЕ

Роздати дітям картинки із зображенням різних квітів. Вихователька називає квітку, і діти, у кого в руках названа квітка, підходять до ведучої. Діти обмінюються картинками і гра повторюється.

СМУГАСТІ КИЛИМКИ (РУШНИЧКИ)

Для кожної дитини аркуш білого паперу, на якому фарбами (червоною, жовтою і зеленою) намальована ліва половина смугастого килимка (рушничка). Права половина килимка – контурне зображення смужок, які треба зафарбувати у відповідний колір.

Хід гри.

Вихователька привертає увагу дітей до зафарбованої частини килимка і запитує про назви кольорів. Потім вона пропонує їм зафарбувати праву частину килимка, добираючи фарби у відповідності із зафарбованою лівою частиною килимка та в межах контурних ліній. Кращі килимки використовують для подарунків та в іграх з ляльками. Щоб не помилитись у виборі фарб, роблять мазок спочатку на папері, порівнюють колір з лівою частиною килимка і лише потім наносять фарбу на праву частину.

НА МІСЦЯ

Діти сидять на стільчиках, розміщених в один ряд. У них картинки, на яких намальовано іграшки, посуд, одяг. В різних місцях кімнати стільчиками відгороджені: “мисник”, “шафа для одягу”, “полочка для іграшок”. “Зараз, – говорить вихователька, – всі речі у вас. Всі ці речі треба розкласти по місцях: посуд – у мисник, одяг – у шафу, іграшки – на полочку. Діти за сигналом “на місце” знаходять місце для своїх картинок.

МАГАЗИН

В “магазині” розміщені різні предмети за призначенням: посуд, іграшки, одяг. Щоб щось купити, треба описати відповідний предмет. Вихователька першою “купує” предмет, називає його, дає короткий опис, говорить, для чого він використовується. Наприклад: “Дайте мені, будь ласка, жовтий глечик з червоними смугами. Він мені потрібен для молока”. Після цього діти самі “купають”, даючи більш або менш повний опис. Якщо діти користуються просто жестом, вказівним займенником “це”, вихователька ставить їм навідні питання, які допомагають правильно описати предмет. Якщо дитина правильно описала іграшку, вона одержує її.

БАБУСИНА СКРИНЯ

Мета: запам'ятовування назв українського одягу та розповідь про нього.

Матеріал: іграшкова скринька, одяг: сукня, спідниця, пасок, вінок, хустка, вишиванка, намисто, чоботи, кожух, шаровари, пояс, шапка-бирка.

Вихователька привертає увагу дітей до чарівної скрині. Звідкілля вона? Хто ж це нам її прислав? *(Діти з вихователькою відкривають скриню. Дитина дістає із скрині лист. Вихователька читає лист.)*.

Ой, діти, це лист і скриня від бабусі Мелани. Послухайте, що вона нам пише. “Добрий день, люба малеча! Пише вам бабуся Мелана з далекого українського села Новоукраїнка. Я знаю, що ви дуже гарні діти і надсилаю вам свою скриню з українським одягом. Ви розгляньте його і скажіть, як він називається, коли його одягають, хто його одягає? А ще я вам надсилаю декілька загадок про одяг, відгадайте їх. А може, ви і самі знаєте загадки про одяг, то загадайте їх один одному. Допобачення, мої любі. Ваша бабуся Мелана.

Діти розглядають одяг, розповідають про нього.

НАГОДУЄМО ВЕДМЕДИКА

Мета: знайомити дітей з українським національним посудом: макітрою, глечиком, мискою, дерев'яними ложками та ін.

Матеріал: предмети українського національного посуду, іграшковий ведмедик.

Вихователька організовує дітей на гру, обігруючи вірш:

Ведмежаток я взяла,
Посадила до стола,
Стала медом частувати:
“Пригощайтесь, ведмежата!”
А ведмедики сидять
І нічого не їдять...

Вихователька стурбована, чому ведмедики нічого не їдять. Та ж вони не мають чим і з чого їсти. Ведмедикам треба дати посуд. В що наллємо меду? *(В тарілочку, поливану мисочку)*. Чим будуть їсти ведмедики мед? *(Дерев'яними ложками)*. З чим можна їсти мед? *(З чаєм, з мо-локом)*. В чому поставимо молоко на стіл? *(В глечик)*. Щоб у ведмедиків був смачний обід, ми поставимо пиріжки в макітру. *(Діти розглядають гарно прибраний стіл і розповідають про посуд)*.

РУХЛИВІ ІГРИ

КОЛОБОК

Діти сідають колом, обличчям до середини і перекочують “м’яч-колобок”. Ведучі, які ходить у колі (“дід”, або “баба”), намагаються затримати “м’яч-колобок”. Якщо це їм вдається, сідають у коло. Дитина, яка невдало подала м’яч, і тому він опинився в ведучого, сама стає ведучим. Під час перекочування м’яча діти можуть співати “пісню Колобка”.

ГРА-ХОРОВОД “ВІНОК”

Діти стають в коло і беруться за руки. В середину виходить дівчинка-Оленка. Вихователь одягає дітям наголівники із зображенням квітів: ромашки, незабудки, барвінку та інших квітів.

Діти ведуть хоровод. Дівчинка-Оленка всередині хороводу іде, співаючи, протиходом. На “ла-ла-ла” дитина-квітка кружляє з Оленкою, а діти, стоячи, плескають у долоні. Поступово квіти “в’ють” віночок всередині кола.

Закінчити можна проходженням дітей через ворітця.

Ми вінок на Оленку плетем,
У вінок ми ромашку зав’єм.
Іди до нас, Оксаночко,
Білесенька ромашечко.

Ла-ла, ла-ла-ла,(2)
Ми вінок на Оленку плетем,
У вінок незабудку зав’єм.
Іди до нас, Наталочко,
Блакитна незабудочко.

Ла-ла, ла-ла-ла,
Ми вінок для Оленки плетем,
У вінок ми барвінок зав’єм.
Іди до нас, Андрієчку,
Зелененький барвіночку.

ВІНОЧОК

Грає музика, діти-квіти стоять колом, плещуть в долоні. Обирається ведуча. Ведуча співає:

Ой піду я на лужок
Та й по квіти на вінок.
Я сплету віночок
Лише з ромашок!

(“Ромашки” стають в коло, танцюють в колі. Інші “квіти” плещуть в долоні.)

Ведуча: Ой піду я на лужок, та й по квіти на вінок. А тепер я сплету вінок лише із барвінку!

(Діти- “Барвінки” танцюють. Ведуча по черзі називає всі квіти, які є на “лужку”. В кінці ведуча сплітає вінок з усіх квіток. Всі “Квіти” танцюють.)

ІВАНОЧКУ, ПОКИНЬ СХОВАНОЧКУ

Обирається Іванко. Він повертається до стіни обличчям. Діти стають гуртом і промовляють:

Іваночку, Іваночку,
Покинь свою схованочку.
Раз, два, три,—
Кого схочеш, того злови.

Діти тікають, Іванко їх ловить.

ВЕДМЕДИК І ДІТИ

З-поміж дітей обирають ведмедика, вихователь ставить його у середину кола. Діти довільно ходять круг нього і промовляють (чи підспівують) за дорослим:

Як у лісі ми гуляли,
То ведмедика шукали.
У барлозі він лежав,
Під ялиночкою спав.

Вихователь допомагає утворити правильне коло, взявшись за руки:

Круг ведмедика ходили
І ведмедика будили:
-Прокидайся, устай
І малят наздоганай.

Ведмедик озивається: – Хто мене збудив? Діти вигукуючи “Не я!”, “Не я!”, розбігаються. Ведмедик наздоганяє їх. Той, кого він торкнеться, відходить убік. Коли упіймано 3–4 дітей, за допомогою лічилки обирається новий ведучий. Гра повторюється.

ЙШОВ КОТОК

Діти стоять у колі, взявшись за руки. Посередині – котик, який три-має в руках 5–6 паперових рибок. Діти рухаються проти годинникової стрілки, котик ходить навпаки. Діти промовляють або підспівують за вихователем (двічі): – Пішов котик на мосток, зловив рибку на гачок!

Котик відгукується (двічі): - Чи їсти самому, чи нести додому?

Діти зупиняються, обертаються обличчям до центра: – їсти самому!

Котик на те: – Ні, я сам укушу, та ще й діткам віднесу!

Діти: – Не хочемо рибки!

Після цих слів діти розбігаються, а котик ловить їх. Кого торкнеться, тому дає паперову рибку. Вихователь зупиняє гру, коли кілька рибок роздано, лічить, скільки саме. Після повторень гри зазначає, який котик виявився найспритнішим.

КАЧЕЧКА

Діти стоять колом, тримаючись за руки. Качечка поза колом. Вихователь співає:

Ду-ду-ду-ду, дудочка,
Ду-ду-ду-ду-ду!
Ой заграла дудочка
В нашому саду.

Діти ідуть в один бік, качечка з каченятами – в протилежний.

Вихователь:

Он пливе білесенька
Качка по воді.
Хто це так гарнесенько
Грає на дуді?

Двоє дітей утворюють ворота. Качечка з каченятами входить у коло. Вони “пливуть” один за одним, ніби загрибають лапками воду. Діти грають на дуду (дуда з кулачків). Качка з каченятами продовжують плавати.

Вихователь: Стала з каченятами

Качка танцювати,
Крильцями і лапками
Воду колихати.

Діти повільно розмахують зчепленими руками, зображуючи коливання води. Каченята танцюють, кружляють то в один бік, то в інший, повільно розмахуючи руками (“крильцями”). Діти знову грають на дуду:

Ду-ду-ду-ду, дудочка!
Ду-ду-ду-ду-ду!
Ой, хороша дудочка
В нашому саду.

Діти зупиняються, ворота відчиняються, качка з каченятами виходить з кола на бережок. Гра повторюється.

ЛЕЛЕКА І ЖАБЕНЯТА

Серед дітей обирається лелека, а інші діти – жабки. По болоту ходить, високо згинаючи ноги, лелека. Жабки стрибають. Опинившись близько біля лелеки, жабенята тікають у воду (в озеро). Кого лелека упіймає, той вибуває з гри. Гра супроводжується словами ведучого (вихователя). Поступово діти запам'ятовують ці слова:

Дибас лелека по болоту –
Зранку він вже вийшов на роботу,
Скоса поглядає, чи немає
Де малих зелених жабеняток.
Зупинився враз, відкривши дзьоба,
А з-під ніг у нього жаба – стриб!
Він вхопив її в цю ж мить.

ДО БАБИ ПО СІЛЬ

Двоє стають навпроти одне одного. Хтось починає говорити:

– Підеш до баби по сіль?

– Піду.

– А не боїшся її псів?

– Ні.

Щоб упевнитися, що це так, той, хто питає, сплескує перед очима другого в долоні. Якщо той кліпне, то боїться, а як витримає – не боїть-ся. Тоді той, кого випробовували, каже:

– Ану ж, подивимось, чи ти не злякаєшся?

Діти міняються ролями.

ХЛІБЧИК

Діти шикуються парами. Спереду стає хтось один. Передній говорить:

– Печу, печу хлібчик!

– А випечеш? – озивається остання пара.

– Випечу.

– А втечеш?

– Побачу.

Той, хто “пik хліб”, зразу біжить, а задня пара його ловить. Хто спіймає, з тим стане в парі спереду, а хто залишиться без пари – “пектиме хлібчик”.

ДОПОМІЖНИЙ ХУДОЖНІЙ МАТЕРІАЛ

ВЕСЕЛО *А. Костецький*

Тра-ля-ля!	Мама – тут,
Тру-лю-лю!	І тато – тут,
Я усіх і все –	На прогулянку
люблю.	ідуть.
Дуже весело	Тато братика
мені	несе
В ці ласкаві	От і все!
літні дні.	

ВЕСЕЛІ ЖАБКИ *Л. Повх*

Очеретяна хатина	Мама-жабка ловить мушки,
Біля річечки була.	Тато шиє капелюшки,
І жила у ній родина	Куриць люльку жабка-дід
Не велика й не мала:	Бабка – варить всім обід,
Жабка-дід і жабка-бабка,	А веселе жабеня
Мама-жабка, тато-жабка	Їм виспівує щодня:
І маленьке маленя –	Кумки-кумки, Кваки-квак,
Жабенятко-жабеня.	Бре-ке-ке-ке, Квак!

ЛІЧИЛКА

В лузі дівчинка гуляла,
Квіти у вінок сплітала:
Раз ромашка, два дзвіночок.
Три – і я сплела віночок.
А чотири, п'ять, шість, сім –
До вподоби він усім.

ДИВО *Л. Пилип'юк*

Справжнє диво
Ліплять з глини
Руки тітки Васиlines!
Це і глечики, й тарелі,
І когутики веселі,
І горнята не малі,
Й гуцулята-дударі.
Стану тітку я просити –
Хай мене навчить ліпити.

ВМІЛІ РУЧЕНЯТА

В мене вмілі рученята,
Посуд дуже я люблю.
Зараз сяду, візьму глину
І макітрочку зроблю.
Візерунком розмалую,
Своїй мамі подарую.

ПОТІШКИ

Півник, півник, свистунець!
В тебе гарний гребінець,
Хвостик розфарбований,
Весь ти розцяцькований.

* * * * *

На лавці стоїть глечик,
Побачив його песик.
У глечик зазирає –
Молочка чекає.

МОЯ СОПІЛКА *К.Перелісна*

Зріжу я вербову гілку,
Не товсту і не тонку.
І зроблю собі сопілку
Й буду грати на лужку.
На лужку усі співають –
Бджоли, коники, пташки, –
Та ніхто ще з них не знає,
Що є гарні сопілки.

КОЛОМИЙКА ПРО СОПІЛКУ

Грай, калинова сопілко,
І хай пісня лине.
Хай співають наші гори
І всі полонини!

Грай, калинова сопілко,
Про наші Карпати,
А ми будемо співати
Й гарно танцювати.

ВИШИВАЛА МАТИ *І.Переломов*

Вишивала мати	Вишивала стежку
Рушничок для сина.	Помежи хлібами.
Півники нашила	Вишила діброву
Ще й пучок калини.	З диво-солов'ями.

ВИШИВАНКА *В. Крищенко*

Мама вишила мені
Квітами сорочку.
Квіти гарні, весняні:
– На, вдягай, синочку!
В нитці – сонце золоте,
Пелюстки багряні,
Ласка мамина цвіте
В тому вишиванні.
Вишиваночку візьму,
Швидко одягнуся,
Підійду і обійму
Я свою матусю.

НАШ РІД *А. М'ястківський*

Мама вишиває на білому полотні зелений барвінок, чорнобривці, зелені волошки. Навіть маленьку качечку-утінку вишила.

– Що це буде, нене? – питає Андрійко.

– Українська святкова сорочка для тебе.

– Чому українська? – допитується Андрійко.

– Бо вишиваю такі квіти, які ростуть на нашій землі. А земля наша зветься Україною. І ти маленький українець.

– А ти, мамо?

– І я українка, і татко, й бабуся, й дідусь. Ми українсько-го роду і любимо нашу землю, нашу мову, наші квіти. Україна – як наша рідна хата.

ЗАГАДКА

Майстер цей з'явився рано,
На даху помудрував
І без цегли і без крана
Дім собі побудував.
Майстер прилетів здалека,
Ви впізнали? Це ... (*Лелека*).

ЛЕЛЕКИ *М. Познанська*

Ходять лелеки по лузі,

Ходять лелеки у тузі.
Завтра у вирій далекий
Будуть летіти лелеки.

БУЗЬКИ

Прилетіли бузьки,	Калатай нам, бузьку,
Сіли на стодолі,	На нашій стодолі,
І мостять гніздечко	Пирогів дістанеш
На старому колі.	З тіста й бараболі.
Кле-кле-кле,	Кле-кле-кле,
Кле-кле-кле!	Кле-кле-кле!

(Українське дошкілля)

РІДНИЙ ДІМ *Є. Железнякова*

Хай живе наш рідний дім!
Тепло й затишно у нім.
Тут і тато, тут і ненька,
І бабусенька рідненька,
І веселий наш дідуся
Крутить пишний русий вус.

ХЛІБ *Л. Компанієць*

Тільки-но з печі,	Наших морів
Скоринка в золі –	Нестривожена синь,
Свіжа хлібина	Шлях до зірок
Лежить на столі.	У космічну глибіню.
День розпочався	Кажуть в народі
З цієї хлібини...	Правдиві слова:
В ній наш достаток,	Хліб-годувальник –
Могутність країни,	Всьому голова!

ЖИТО-ЖИТЕЧКО *Л. Забаишта*

Ой у полі жито,	А малий хлопчина
Жито-житечко	Під дощем
Наливає дощик	Мріє швидко стати
Через ситечко	Сівачем...

ЗЕРНЯТКО *С. Долженко*

В землю я посіяв	Вийшов замість зернятка
Зернятко ласкаве,	Колос молодий,

І нагріло землю
Сонечко яскраве.

Звідусіль постукали
Радісні дощі:
“Як живеш там, зернятко?
Гей, виходь мерщій!”

Під дощем умився він
І напивсь води...

Дивиться-дивується
Сонце з висоти:
“Любе, миле зернятко,
Та хіба ж це ти?”

УКРАЇНСЬКИЙ ВІНОК *В. Дівніч*

Є віночок у Катрусі,
Різні квіти в нім цвітуть:
Мак з ромашкою й барвінком,
Й незабудки там живуть.

Знизу майорять стрічки
З веселки промінчики,
Їх купив старий дідусь
Для своєї внученьки.

Кожна стрічечка в вінку
Свою долю має,
Довжиною з дівочу косу
І ось що означає:

Жовта – то колосся й хліб,
Ніби сонце сяє.
А коричнева – земля,
Де ми проживаєм.

Синя стрічка – то вода,
Що все напуває.
Небо ясне та безхмарне,
Що над нами сяє.

А ще в вінку зустрілися
Червона стрічка з білою,
Назавжди подружилися
Як білий цвіт з калиною.

Зелена стрічка – молодість,
Здоров’я, сила, мужність.
Рожева – то достаток в дім,
Та щедрість і душевність в нім.

Український це вінок –
Кращого немає.
Україночка мала
Його полюбляє.

КРИНИЦЯ *О. Пархоменко*

При шляху на Торговицю,
Що біжить через поля,
Наш дідусь робив криницю,
А над нею журавля.

Від неділі до неділі,
Ми також були при ділі:
Чим уміли – помогли,
Воду першими пили.

Нині журу-журавля
Видно кожному здалля.
Хто б не їхав по шосе –
Всім води він піднесе.
Ще і вклониться: “Будь ласка.
Частувати я люблю...”
Люди дякують за ласку
Журі-журі-журавлю.

ВАРЕНИКИ *В. Кочевський*

Мама в тісто із крупчатки
Заліпила сир спочатку, –
І лягли вони на ситі,
Чепурненькі, повні, ситі.

Після масла у сметані,
Віддуваючи боки,
Покупались на останні,
Як в хмарках молодики.

Далі в грубці клопіт мали:
У окропі танцювали.
Тільки ж вогнище погасло –
Молодці попали в масло.

Хай з макітри в миску скачуть –
Дуже любить їх Лаврін.
Ті вареники гарячі
Зве лаврениками він.

ГОНЧАРНИЙ КРУГ *Т. Коломієць*

Старається гончарний круг,	Гончар горня оте зніма –
І глина тягнеться до рук,	І глина в руки йде сама,
Стає вона горнятком –	І знов же – тим порядком
Малятком-товстенятком.	Кружля, щоб стать горнятком.

ГОРНЯТКА-ДВІЙНЯТКА *А. Качан*

– Звідки ви взялися,
Горнятка-двійнятка?
– З гончарного круга
Зійшли ми спочатку.
А потім нам пензель
Боки розписав
І жар у печі
Своїм духом обдав.
– А хто ж вас, горнятка,
Із глини ліпив?
– Дівчатка-близнятка
З сім'ї гончарів.

ЗДРАСТУЙ, РІДНИЙ КИЇВ *А. Камінчук*

Біла хмарка тане,	Теплий вітер віс,
Сонячна пора.	Пахощі весни.
Зацвіли каштани	По Дніпру на Київ
Біля круч Дніпра.	Попливли човни.

Сонце мружить вії,
Нас віта добром.
Здрастуй, рідний Київ,
Красень над Дніпром!

БАТЬКІВЩИНА *А. Камінчук*

Он повзе мурашка,	В зелені діброва,
Ось хлюпоче річка.	В китицях ліщина.
Не зривай ромашку,	Глянь, яка чудова
Не топчи травичку.	Наша Україна!

Журавлі над лугом

Крилять рівним клином.
Будь природі другом,
Будь природі сином.

ДОБРОТА *П. Мандзик*

На доброті існує світ
І добротою пахне хліб,
І мирне небо, в школу йти –
Це також вияв доброти...
І до дітей любов свята –
Це чистота і доброта.

ТВОЯ ЗЕМЛЯ *Л. Компанієць*

Розтанула зоря досвітня,	Для тебе цвітом зарясніє,
Росою вкрилися поля.	Птахами виповнить ліси,
Ласкава, щедра і привітна	Вбере долини й полонини
Лежить навкіл твоя земля.	У квіти дивної краси.
Вона тобі не пошкодує	Твоя це Мати – Батьківщина,
Свого добра, свого тепла:	Твій дім з малих дитячих літ.
І щедро хлібом нагодує,	Звідсіль дороги і стежини
Й води хлюпне із джерела;	Тобі лежать в широкий світ.

КИЇВ *Р. Завадович*

Над Дніпром широким старовинний Київ –
На Софійській площі гетьман на коні;
Славний Кожум'яка побивав тут зміїв,
Що несли неволю вільній стороні.
Києве, столице, серце України!
Не забудь днів слави, не хились в журі!
Дужий Кожум'яка ще не вмер, не згинув –
Він неволі змія втопить у Дніпрі!

КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

Сяяли на сонці шаблі Запорозжів,
Як вони на конях гнали ворогів,
Козацькому роду нема переводу,
Лине його слава з далечі віків.
Гей, співай, козаки,
Про любов, про землю святу,

Про землю.
Славте, гей, козаки,
Волю золоту.

Наші козаченьки – славні запоріжці
Вільними шаблями очищали світ.
Козацькому роду нема переводу,
Прапор малиновий кличе у похід.

Приспів

Квітне наша доля, наче маки в полі.
І ранкове сонце випливає з дібров.
Козацькому роду нема переводу,
Козаки в колисках виростають знов.

Приспів

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

- * Без сім'ї нема щастя на землі.
- * Яке дерево, такі й віти, які батьки, такі й діти.
- * Кожному мила своя сторона.
- * За рідний край хоч помирай.
- * Задля свого роду – хоч у вогонь, хоч у воду.
- * Козацькому роду нема переводу.
- * Вкраїна – мати, за неї треба головою стояти.
- * Наша слава – Українська держава.
- * Без верби і калини – нема України.
- * Земля – наша мати, всіх годує.
- * Коли почав орати, то у сопілку не грати.
- * Хліб – усьому голова.
- * Хліб – батько, вода – мати.
- * Коли є хліба край, то й під вербою рай.
- * Хочеш їсти калачі – не сиди на печі.
- * Роботящі руки гори вернуть.
- * Без труда нема плода.
- * На дерево дивись як родить, а на людину – як робить.

ВЕСЕЛІ ВІРШІ

ТАТУ, ТАТУ, ТАТУ, ТАТКУ *М. Чопик*

Тату, тату, тату, татку,
Треба нам родить котятко.
Таке невеличке,
Щоб у рукавичку
Положити спати.
Буду колисати.
От такісіньке – маленьке
І сірісеньке-сіреньке.
І пухнасте, і вусате,
І до того ще й хвостате.
Посміхнувся тато щиро:
– Зробим все, моя дитино!

ХИТРИЙ ЗУБ *В. Ладигець*

Ой, болить у мене зуб,
Бо не хоче їсти суп.
Хоче меду,
Хоче грушки,
Хоче теплої
Пампушки.
А якщо дасте сметани –
Вмить боліти перестане!

БІЛА ЧАПЛЯ *Г. Чубач*

Біла чапля всіх дурила:
– Я собі кожух купила!
Ще куплю собі хустину,
Буду з вами цілу зиму!
Вірив чаплі чорний жук,
І метелик, і павук.
Тільки жаба-скрекотуха
Не хотіла чаплю слухать:
– Не хвалися, чапудрило,
Ти кожуха не купила!
Ти не купиш і хустину!
Подасися на чужину!
Ще земля не стала біла –
Чапля в вирій полетіла.

ШАРОВАРИ *О. Виженко*

Сховав козак у свої шаровари:
Кусень сала,
Торбу з пшоном,
Діжу з вином,
П'ять гарбузів
Сто кавунів,
Два вози разом з волами,
(Один з сіллю,
Другий з огірками)

Велику ложку
Щоб їсти потрошку,
Ще й ковбаси
Кілець зо три,
Люльку-Бурульку,
Тютюнець,
Гребінець...!
От який молодець!

У СЛОНА БОЛИТЬ Н ОГА *Г.Бойко*

У слона болить нога
Слон сьогодні шкутильга:
Гостював комар у нього,
Наступив йому на ногу.

МУРМУРНЯВСЬКА МОВА *Є.Саталкіна*

Я цікаву мову знаю
– А яку? – спитаєш ти.
Ту, що нею розмовляють
В цілім світі всі коти.
Не японська, не іспанська
Мова дуже ця проста.
Дуже гарна мурмурнявська
Мова нашого кота.

“Няв” – це значить “хочу їсти”,
“Няв-няв-няв” – “їду гулять”.
“Мур” – “на ручки хочу сісти”.
“Мур-мур-мур” – “лягаю спать”.
Щоб несли коти і киці
Радість, затишок у дім,
Мурмурнявську мову вчити
Треба змалку нам усім.

ХТО ЮРАСИКА ВКУСИВ *Я.Левич*

Проти сонечка квітник –
Тут Юрась гуляти звик.
Зазира у квітку кожному:
– Чи тебе понюхати можна?
– Нюхай, нюхай, та гляди,
Щоб не сталося біди, –
Шелестить увесь квітник.
Раптом наш Юрась у крик.

– Ой! Ой! Ой! – біжить щосили –
Мамо! Квітка укусила.
Мама каже: “Укусити
Аж ніяк не можуть квіти”.
– Хто ж тоді, – Юрась питає, –
Укусив мене? Не знаю.
Чи не можете, малята,
Ви Юрасеві сказати?

З М І С Т

Слово до читача	3
Формування гармонійно розвиненої творчої особистості засобами українознавства	5
Програма з українознавства для роботи з дітьми другої молодшої групи	15
Орієнтовна тематика занять до програми з українознавства для другої молодшої групи.....	17
Програма з українознавства для роботи з дітьми середньої групи ...	17
Орієнтовна тематика занять для роботи з дітьми середньої групи...	19
Програма з українознавства для роботи з дітьми старшої групи	20
Орієнтовна тематика занять до програми для роботи з дітьми старшої групи	22
Перспективний план навчально-виховної роботи з українознавства (<i>Друга молодша група</i>)	23
Орієнтовні конспекти занять:	
Моя сім'я (<i>Дитина і навколишній світ</i>).....	29
Иди, іди, дощику (<i>Художня література, малювання</i>).....	31
Квіти біля нашої домівки (<i>Рідна природа</i>)	33
Мій перший віночок (<i>Мовленнєве спілкування, аплікація</i>)	35
На гостину до іменинника (<i>Дитина і навколишній світ</i>)	38
На веселому ярмарку (<i>Дитина і навколишній світ</i>)	40
Півник-свищик (<i>Дитина і навколишній світ, малювання</i>)	43
Калачі для ведмедика (<i>Художня література, ліплення</i>)	44
Два кольори мої, два кольори (<i>Розвиток мовлення</i>)	46
Рушники, рушники (<i>Розвиток мовлення, аплікація</i>)	47
До рідного краю лелеки летять (<i>Дитина і навколишній світ, рідна природа</i>)	49
В гості до калини (<i>Рідна природа</i>)	52
Весна! Весна! Радійте, діти! (<i>Розваги для молодших дошкільників</i>)..	54
Наберу водиці з чистої криниці (<i>Дитина і навколишній світ.</i>).....	58
Хліб – усьому голова (<i>Дитина і навколишній світ</i>)	60
Чи всі ми вмієм спілкуватись, по-українськи привітатись? (<i>Морально-етична бесіда.</i>)	63
Такі гарні горщики, що з'їли би з борщиком. (<i>Дитина і навколишній світ, малювання</i>)	67
Хто не робить, той не їсть. (<i>Гра-інсценівка для середньої групи</i>) ..	69
Звідкілля хліб прийшов (<i>Мовленнєве спілкування</i>)	74

Це моя Україна, це моя Батьківщина (<i>Дитина і навколишній світ</i>)..	77
Державні символи України (<i>Дитина і навколишній світ</i>)	80
Ми роду козацького діти (<i>Дитина і навколишній світ</i>)	83
“О, що за мова! Це ж бо мова-пісня! (<i>Тематичне заняття для старших дошкільників</i>)	85
Рідний край, де ми живем, Україною зовем. (<i>Телеміст Ужгород-Київ, розваги для старших дошкільників</i>)	90
Козацькі забави (<i>Свято для старших дошкільників</i>)	95
Дидактичні та рухливі ігри.	
Дидактичні ігри	102
Рухливі ігри	104
Допоміжний художній матеріал	108
Веселі вірші	116
Список літератури.....	120

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемова Л. Програма з українознавства. Журнал "Палітра педагога" № 1, 1997.
2. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі. К. 1994.
3. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття).
4. Концепція дошкільного виховання в Україні. К. 1993.
5. Кравець О.М. Сімейний побут і звичаї українського народу. К. 1996.
6. Кун В.Г., Руденко Ю.Д. Сергійчук З.О. Основи національного виховання. К.1993.
7. Макаренко О.П. Народознавство в дошкільному закладі. Тернопіль. 1993.
8. Пепа В. Горохова скриня. Українські народні ігри. К. 1990.
9. Програма виховання дітей дошкільного віку "Малятко". К.1991.
10. Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку "Дитина". К.1993.
11. Скуратівський В.Т. Берегиня. К. 1987.
12. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. К.1985.
13. Стельмахович М.Г. Українська етнопедагогіка. – Радянська школа, 1989 № 6.
14. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. К. 1966.
15. Сухомлинський В.О. Моральні заповіді дитинства і юності. К. 1966.
16. Українське дошкілля. Пісні, ігри, танці, вірші й загадки. Музична Україна, 1993.
17. Усатенко Т. Програма з українознавства "Веселики". Газета "Освіта"
18. К. 1997. 22-29 січня.
19. Чарівна торба: прислів'я. Ужгород, 1988.